

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Diplomová práce

**Analýza rozvoje cestovního ruchu a jeho dopad na
vybranou lokalitu**

Bc. Vendula Markvartová

© 2021 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Vendula Markvartová

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Analýza rozvoje cestovního ruchu a jeho dopad na vybranou lokalitu

Název anglicky

Analysis of tourism and its impact on selected locality

Cíle práce

Cílem diplomové práce je zhodnotit vlivy a dopady cestovního ruchu na přírodní a socio-kulturní prostředí ve vybrané lokalitě.

Metodika

V teoretické části bude rozpracován obecný vhled do koncepce udržitelného cestovního ruchu. Zaměřena bude především na vlivy a dopady ekologické a socio-kulturní, včetně životního cyklu destinace. To bude provedeno vhodnými metodami s využitím dostupné literatury, statistických údajů a internetových zdrojů.

V praktické části bude definována vybraná lokalita cestovního ruchu. Následně budou identifikovány a analyzovány dopady cestovního ruchu na turistickou destinaci. V lokalitě bude zjišťována intenzita cestovního ruchu. Na základě vlastní analýzy bude v souladu s teoretickou částí zhodnocen koncept udržitelnosti destinace.

Doporučený rozsah práce

60-80

Klíčová slova

cestovní ruch, socio-kulturní prostředí, životní prostředí, životní cyklus destinace, koncept udržitelného cestovního ruchu, vlivy a dopady cestovního ruchu

---

Doporučené zdroje informací

BERÁNEK, Jaromír, 2013. Ekonomika cestovního ruchu. Praha: Mag Consulting. ISBN 978-80-86724-46-1.

GOELDNER, C R. – RITCHIE, J R B. *Cestovní ruch : principy, příklady, trendy*. Brno: BizBooks, 2014. ISBN 978-80-265-0298-2.

HOUŠKA, Petr, 2014. Environmentální aspekty potenciálu území pro cestovní ruch. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského. ISBN 978-80-7452-041-9.

NEJDL, Karel, 2011. Management destinace cestovního ruchu. Praha: Wolters Kluwer Česká republika. ISBN 978-80-7357-673-8.

PÁSKOVÁ, Martina, 2008. Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7041-658-7.

ROBINSON, Peter, Michael LÜCK a Stephen SMITH, 2020. *Tourism*. 2. vydání. Boston: MA: CAB International. ISBN 978-1-78924-150-1.

ZELENKA, Josef a Martina PÁSKOVÁ, 2012. Výkladový slovník cestovního ruchu. Kompletně přeprac. a dopl. 2. vyd. Praha: Linde Praha. ISBN 978-80-7201-880-2.

ZEMAN, Jan, 2002. Ekonomické základy trvale udržitelného rozvoje. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 80-244-0420-6.

Předběžný termín obhajoby

2020/21 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Zdeňka Náglová, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomiky

Elektronicky schváleno dne 27. 2. 2021

prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 1. 3. 2021

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 30. 03. 2021

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Analýza rozvoje cestovního ruchu a jeho dopad na vybranou lokalitu" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne _____

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí práce paní Ing. Zdeňce Náglové, Ph.D., a to především za vstřícnost a odborné vedení při psaní práce.

Analýza rozvoje cestovního ruchu a jeho dopad na vybranou lokalitu

Abstrakt

Diplomová práce zhodnocuje dopady cestovního ruchu na vybranou lokalitu a její přírodní a socio-kulturní prostředí. Je rozpracován obecný vhled do problematiky cestovního ruchu a koncepce trvale udržitelného rozvoje. V práci jsou uvedeny jednotlivé předpoklady lokality, jako jsou lokalizační a selektivní předpoklady nebo kulturně historické podmínky. Pro zhodnocení dopadů cestovního ruchu je provedena studie zatíženosti regionu návštěvností a jsou zkoumány vybraní ukazatelé za konkrétní období. Následně jsou vypočteny trendy návštěvnosti pro rok 2020 a komparovány s reálnými hodnotami. Podkladem pro zhodnocení dopadů cestovního ruchu v konkrétní lokalitě je proveden monitoring turistických toků a jsou vypočteny indexy udržitelného rozvoje. Na základě získaných dat je provedena analýza vybraného fenoménu cestovního ruchu a jsou zhodnoceny jeho dopady na prostředí a obyvatelstvo. Na základě těchto provedených analýz je zpracováno celkové zhodnocení dopadů na vybranou lokalitu a navrhnutá doporučení vedoucí ke snížení negativních dopadů.

Klíčová slova: cestovní ruch, socio-kulturní prostředí, životní prostředí, životní cyklus destinace, koncept udržitelného cestovního ruchu, vlivy a dopady cestovního ruchu

Analysis of tourism and its impact on selected locality

Abstract

The tourism impact on a specified locality and its natural and socio-cultural environment is publicated in this thesis. A general description of tourism issues and the concept of sustainable development is described. The individual assumptions of the locality are given, such as location, accessibility, and selective assumptions over the same time as cultural and historical conditions. The evaluation of the tourism impacts is carried out by studying the tourism load of the region and subsequently selected indicators for a specific period are examined. Then, the tourism load trends for 2020 are calculated and compared with real values. The assessment of tourism impacts in a specified locality is based on the monitoring of tourist flows. Furthermore, the indices of sustainable development are calculated.

Based on the obtained data, an analysis of a selected tourist destination is performed and its impacts on the environment and the population are evaluated. Finally, an overall assessment of the impacts on the specified locality is prepared and recommendations for the negative impact reduction are proposed.

Keywords: Tourism, Sociocultural Environment, Environment, Destination Life Cycle, Sustainable Tourism Concept, Tourism Influences and Impacts

Obsah

1 Úvod.....	11
2 Cíl práce a metodika	13
2.1 Cíl práce	13
2.2 Metodika	13
3 Teoretická východiska	18
3.1 Pojem cestovní ruch	18
3.2 Typologie cestovního ruchu	20
3.2.1 Typy podle motivace účasti na cestovním ruchu	21
3.2.2 Typy podle místa realizace	21
3.2.3 Typy podle vztahu k platební bilanci státu	23
3.3 Předpoklady cestovního ruchu	23
3.3.1 Lokalizační předpoklady.....	23
3.3.2 Realizační předpoklady.....	24
3.3.3 Selektivní předpoklady	24
3.4 Postavení cestovního ruchu v národním hospodářství.....	25
3.4.1 Přínosy cestovního ruchu.....	25
3.4.2 Motivace k cestovnímu ruchu a jeho poptávka	26
3.5 Vlivy cestovního ruchu na přírodní a socio-kulturní prostředí	28
3.5.1 Vlivy cestovního ruchu na přírodní prostředí	29
3.5.2 Vlivy cestovního ruchu na socio-kulturní prostředí	30
3.5.3 Pozitivní a negativní vlivy CR na socio-kulturní prostředí	31
3.5.4 Ochrana území a světové dědictví UNESCO	32
3.6 Koncepce trvale udržitelného rozvoje.....	34
3.6.1 Únosné zatížení destinace	35
3.6.2 Indikátory trvalé udržitelnosti.....	36
3.6.3 Životní cyklus destinace	37
3.7 Městský cestovní ruch.....	40
3.8 Defertova turistická funkce	41
3.9 Iritační index	42
4 Analýza dopadů cestovního ruchu na vybranou destinaci.....	43
4.1 Charakteristika a vymezení území	43
4.1.1 Selektivní předpoklady	44
4.1.2 Lokalizační předpoklady.....	45
4.1.3 Kulturně-historické podmínky	45
4.2 Zatíženost regionu návštěvností.....	46

4.2.1	Zatíženost návštěvností v Praze	50
4.2.2	Analýza vybraných ukazatelů za rok 2020	60
4.2.3	Výpočet trendů pro rok 2020	62
4.3	Monitoring turistických toků.....	64
4.4	Výpočet indexů udržitelného rozvoje	66
4.5	Královská cesta	67
4.5.1	Charakteristika Prahy 1	70
4.6	Rozbor: Anketa Prahy 1	71
5	Výsledky a diskuse	77
6	Závěr.....	81
7	Seznam použitých zdrojů	85
7.1	Literatura	85
7.2	Elektronické zdroje	87
8	Přílohy	91

Seznam obrázků

Obrázek 1.	Schéma rozdělení druhů cestovního ruchu.....	22
Obrázek 2.	Křivka poptávky po produktu cestovního ruchu	28
Obrázek 3.	Geografická mapa Hlavního města Prahy	44
Obrázek 4.	Vymezení Královské cesty	68

Seznam tabulek

Tabulka 1.	Přehled památek ČR zapsaných na Seznamu UNESCO	33
Tabulka 2.	Počty hromadných ubytovacích zařízení v regionech v letech 2017–2019.....	46
Tabulka 3.	Absolutní a relativní změny hromadných ubytovacích zařízení v regionech....	48
Tabulka 4.	Zastoupení jednotlivých regionů na celkovém počtu hromadných ubytovacích zařízení	49
Tabulka 5.	Vývoj počtu nerezidentů v Praze s vypočtenými bazickými a řetězovými indexy	55
Tabulka 6.	Vývoj počtu rezidentů v Praze s vypočtenými bazickými a řetězovými indexy	56
Tabulka 7.	Top 5 zdrojových zemí podle počtu hostů v roce 2019	58
Tabulka 8.	Top 5 zdrojových zemí podle počtu hostů v roce 2020.....	59
Tabulka 9.	Porovnání počtu hostů ve vybraných měsících mezi roky 2019 a 2020.....	62
Tabulka 10.	Vývoj počtu hromadných ubytovacích zařízení a počtu lůžek v Praze v letech	68
Tabulka 11.	Převažující funkce subjektů při Královské cestě v roce 2015	69

Seznam grafů

Graf 1. Počet hromadných ubytovacích zařízení v Praze v letech 2013–2019.....	50
Graf 2. Návštěvnost hromadných ubytovacích zařízení v Praze (celkem) v letech 2013–2020	52
Graf 3. Návštěvnost v hromadných ubytovacích zařízeních v Praze – rezidenti x nerezidenti v letech 2013-2020.....	53
Graf 4. Vývoj celkového počtu hostů v Praze podle měsíců v letech 2017-2020.....	54
Graf 5. Počet přenocování v hromadných ubytovacích zařízeních v Praze v letech 2013-2020	57
Graf 6. Zdrojová země Německo v letech 2017-2020.....	60
Graf 7. Podíl jednotlivých čtvrtletí na celkovém počtu hostů v roce 2020	61
Graf 8. Trend vývoje počtu návštěvníků	63
Graf 9. Návštěvnost vybraných Pražských památek v roce 2018 a 2019.....	65
Graf 10. Vývoj počtu stálých obyvatel na Praze 1	71
Graf 11. Problém Prahy 1 s turisty	72
Graf 12. Zvládnutí turismu vedením Prahy 1	73
Graf 13. Vizualní přeplnění Prahy 1	74
Graf 14. Jak reprezentuje Královská cesta Prahu	75

1 Úvod

Cestovní ruch je velmi výraznou součástí ekonomiky a patří mezi jedno z nejvýznamnějších hospodářských odvětví. V některých zemích je velmi výrazným ekonomickým činitelem a představuje až čtvrtinu veškerých služeb, ve kterých je zaměstnáno velké množství osob. Významně podporuje národní hospodářství, a to tvorbou přidané hodnoty národního hospodářství, podílem na hrubém domácím produktu nebo příjmům ze zahraničí, a také participuje na zvýšení platební bilance státu. Současně se jedná o velmi rychle rozvíjející se odvětví, které vytváří nová pracovní místa a příležitosti. Podílí se ale i na rozvoji ostatních odvětví národního hospodářství, se kterými je úzce provázáno.

Cestovní ruch je ovlivňován řadou faktorů, které přispívají k jeho rozvoji a je podporován životní úrovní obyvatel. Zároveň na tento rozvoj působí mnoho dalších činitelů jako je globalizace, vzdělanost, moderní technologie a větší dostupnost cestování, které z odvětví vytváří pro člověka běžnou, až téměř nezbytnou potřebu. Je vytvářen vztah mezi turisty a destinací, jejími přírodními a socio-kulturními podmínkami. Všestrannost cestovního ruchu tak proniká do mnoha odvětví lidské činnosti a je proto nezbytné věnovat se veškerým dopadům, který tento fenomén má, aby bylo možné jej stále perspektivně rozvíjet.

Právě dopady v přírodním a socio-kulturním prostředí přinášejí do společnosti mnoho změn a je proto nutné reflektovat zásady trvale udržitelného rozvoje cestovního ruchu. Tyto se snaží chránit přírodní a socio-kulturní prostředí v takové míře, aby bylo zachováno pro možnosti cestovního ruchu i do budoucna. Cestovní ruch se tak vyznačuje pozitivními vlivy, jako je podílení se na tvorbě hrubého domácího produktu, vytváří nová pracovní místa a příležitosti, zároveň se také podílí na rozvoji regionů či obcí a za pomoci mnoha subjektů je vytvářeno dobré jméno České republiky a její značka jako zajímavé turistické destinace, což může vést k poskytování dalších finančních prostředků či k čerpání evropských fondů. S cestovním ruchem jsou však spjaty také dopady negativní. Nejčastěji diskutovanými mohou být dopady na životní prostředí, jež je nadměrnou intenzitou turismu zatěžováno a dochází k jeho poškození, nezvratné devastaci území a zhoršení jeho kvality. Zanedbatelné však nejsou ani dopady na socio-kulturní prostředí, jež je narušováno masivním turismem, a to zejména ve velkých městech. Narušování pobytu vlastních obyvatel, jejich vytlačování za účelem vytváření nových ubytovacích zařízení,

ale také proměna nabídky služeb v konkrétní lokalitě a nadměrná zátěž území jsou jen jedny z mnoha dopadů, které turismus na lokalitu má.

Je proto nutné zabývat se možnostmi a vytvářet regulace či pravidla, která budou v souladu s udržitelným rozvojem cestovního ruchu a která budou reflektovat požadavky obyvatel konkrétní lokality a současně vlastní spolupráci úřadů. Tyto regulace pak mohou vést k nastolení rovnováhy mezi přírodními a socio-kulturními podmínkami lokality a cestovním ruchem, jenž v ní vzniká.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem diplomové práce je analyzovat vlivy a dopady cestovního ruchu na přírodní a socio-kulturní prostředí ve vybrané destinaci a monitorovat turistické toky v lokalitě. Dílčím cílem je poté deskripce selektivních předpokladů cestovního ruchu, přírodních a kulturních faktorů, které mají vliv na cestovní ruch.

Problematika je řešena na území hlavního města Prahy, které je pro svou rozmanitou nabídku turistických cílů stále více vyhledávanou destinací turistů.

Výstupem diplomové práce je analýza dopadů cestovního ruchu v hlavním městě Praze na základě dostupných dat. Dále je rozpracován rozbor turistické zátěže území za pomoci vhodných funkcí a analyzován vliv přílivu turistů na místní obyvatelstvo. Je rozpracována komparace mezi odhadovaným trendem a reálnými statistickými daty v roce 2020.

2.2 Metodika

V teoretické části je rozpracován obecný vhled do koncepce udržitelného cestovního ruchu. Zaměřena je především na vlivy a dopady ekologické a socio-kulturní, včetně životního cyklu destinace a na deskripci městského cestovního ruchu. To je provedeno vhodnými metodami s využitím dostupné literatury, statistických údajů a internetových zdrojů.

V praktické části je v souladu s teoretickou částí zpracována analýza dopadů cestovního ruchu, a to za použití posledních veřejně dostupných dat z let 2013-2020 z Českého statistického úřadu, státní příspěvkové organizace CzechTourism a marketingové organizace Prague City Tourism.

Za pomoci těchto dat je vhodnými analyticko-syntetickými metodami vyjádřena zatíženost regionu návštěvností, a to zejména údaji o kapacitách hromadných ubytovacích zařízení v lokalitě a jejich návštěvností. Počet příjezdů do těchto hromadných ubytovacích zařízení je zjišťován a analyzován jak z hlediska zahraničních, tak domácích hostů a současně je zaznamenán počet vykonaných přenocování v těchto zařízeních. Je

zanalyzován vývoj celkového počtu návštěvníků v letech 2013 až 2020, a s ohledem na zvláštnost tohoto roku je vytvořena analýza vybraných ukazatelů.

K porovnávání vývoje ukazatelů je využito elementárních prostředků ke srovnávání ukazatelů. Meziroční přírůstky jsou proto charakterizovány za pomoci bazických a řetězových indexů. Při porovnávání hodnot příslušných ukazatelů vždy ke stejnému základu (nejstarší hodnota časové řady) jsou využity bazické indexy. Tyto jsou definovány v Rov. (1)

$$I_{i/o} = \frac{q_i}{q_0}, \quad (1)$$

kde q_i = období běžné a q_0 = období základní, tedy to, se kterým ukazatel porovnááme.

V případě, jsou-li porovnávány hodnoty ukazatele vzhledem k období předchozím, je využito indexů řetězových. Tyto indexy charakterizují tempo růstu hodnoty ukazatele a někdy mohou být označovány také jako koeficienty růstu. Jsou definovány v následující Rov. (2)

$$I_{i/i-1} = \frac{q_i}{q_{i-1}}, \quad (2)$$

kde q_i = období běžné, q_{i-1} = období předchozí.

Následně je za pomoci vertikální analýzy rozebrána struktura rozložení hromadných ubytovacích zařízení v České republice. Z celkového počtu hromadných ubytovacích zařízení je zjišťováno procentuální zastoupení jednotlivých krajů.

Pomocí výše definovaných bazických a řetězových indexů je popsán vývoj sledovaného ukazatele přírůstku zahraničních turistů do Prahy. Na základě vypočtených ukazatelů je vypočítáno průměrné tempo růstů návštěvníků, a to za pomoci průměrného koeficientu růstu. Ten je vyjádřen v Rov. (3).

$$\bar{k} = \sqrt[n]{\frac{q_1}{q_0} * \frac{q_2}{q_1} * \frac{q_3}{q_2} \dots \frac{q_n}{q_{n-1}}} = \sqrt[n]{\frac{q_n}{q_0}}, \quad (3)$$

kde $\bar{k}$ = geometrický průměr jednotlivých koeficientů růstu.

Pro predikci trendu vývoje počtu příjezdějících hostů do destinace pro rok 2020 je provedena analýza časové řady. Následující specifikace vzorců je definovaná dle autorů Svatošové a Káby (2017). Periodicita ukazatelů je více než-li roční, je tedy analyzována časová řada dlouhodobá, trend pak charakterizuje její hlavní tendenci vývoje. Za předpokladu že se dosavadní charakter řady nezmění, je odhad vypočten za pomoci modelu lineárního trendu a je vyjádřen v Rov. (4)

$$T_{(t)} = a + b * t, \quad (4)$$

kde $T_{(t)}$ = trendová složka, a = počáteční konstanta, b = směrnice trendu, t = časová proměnná.

Aplikací metody nejmenších čtverců je získána soustava rovnic ve tvaru vyjádřeném Rov. (5)

$$\begin{aligned} na + b \sum t &= \sum y_t \\ a \sum t + b \sum t^2 &= \sum ty_t, \end{aligned} \quad (5)$$

kde y_t = skutečné hodnoty, n = počet prvků v časové řadě. Řešením této soustavy jsou získány odhady parametrů lineárního trendu.

Pro posouzení vhodnosti prognózy je využita pseudoprognóza, kdy je časová řada zkrácena a pomocí výše uvedených vzorců je vypočten její trend. Známé údaje jsou následně hodnoceny s prognózovanými pomocí relativní chyby prognózy. Ta je vypočtena podle Rov. (6)

$$rp = \frac{|T_t - y_t|}{y_t} * 100, \quad (6)$$

Volba vhodného modelu trendu je rovněž ověřována ukazatelem, jenž slouží k syntetickému popisu shody teoretických hodnot s empirickými hodnotami. Index determinace je bezrozměrné číslo, čím blíže je tato hodnota jedné, tím lépe popisuje zkoumaný jev. Hodnota blíží se nule naopak vyjadřuje menší soulad s časovou řadou. Index determinace je vyjádřen Rov. (7)

$$I^2 = 1 - \frac{\sum_{t=1}^n (y_t - y'_t)^2}{\sum_{t=1}^n (y_t - \bar{y})^2}, \quad (7)$$

kde $\bar{y}$ = aritmetický průměr empirických hodnot časové řady, y'_t = očekávané hodnoty.

Současně je využíván index korelace, tedy odmocnina indexu determinace. Interpretace je téměř identická, čím blíže se tato hodnota přibližuje jedné, tím lépe vybraný model vystihuje vývoj zvolené časové řady. Index korelace je vyjádřen v Rov. (8)

$$I = \sqrt{I^2} \quad (8)$$

Následně je provedena analýza monitoringu turistických toků, kde je sledována návštěvnost jednotlivých turistických cílů v meziroční změně, a také návštěvnost jednotlivých městských částí.

Pro zjištění intenzity turistické aktivity v této lokalitě je využito Defertovy turistické funkce, která je vyjádřena Rov. (9)

$$T_{(f)} = \frac{100 * N}{P}, \quad (9)$$

kde N = počet stálých lůžek a P = počet rezidentů v lokalitě.

Pro zjišťování více hodnot o zkoumané oblasti je využito i dalších modifikací Defertovy turistické funkce. Výpočet je rozšířen o ukazatel intenzity cestovního ruchu, který je vyjádřený v Rov. (10)

$$TI = \frac{\text{počet turistů}}{\text{počet obyvatel}} \quad (10)$$

V návaznosti na výpočet intenzity cestovního ruchu je analyzován nejčastější turistický cíl v lokalitě, Královská cesta. Jsou zaznamenány počty návštěvníků a hodnoceny dopady na přilehlé okolí lokality. Dále je řešena otázka městské části Praha 1, kde se nachází většina turisticky vyhledávaných cílů. Je analyzována anketa provedená

v roce 2019 mezi rezidenty, vyhodnocovány dopady a důsledky pro dané území. Dále je využíváno dat ze statistických ročenek hl. m. Prahy vypracovaných Českým statistickým úřadem. Na základě výše popsaných analýz je vypracován závěr práce a vlastní doporučení.

3 Teoretická východiska

3.1 Pojem cestovní ruch

Cestovní ruch je složitý socioekonomický jev, o jehož jednoznačnou definici bylo v minulých letech učiněno množství pokusů. Jelikož se jedná o víceoborový jev a je tak možné se v odborné literatuře setkat s mnoha, více či méně přesnými definicemi, spojující cestovní ruch především s pohybem či přesunem člověka z místa na místo.

V průběhu vývoje cestovního ruchu se také mění přístup k jeho definování a vymezení. Autoři ke specifikování využívají různá hlediska, ze kterých je na cestovní ruch nahlíženo. V současnosti je cestovní ruch předmětem zkoumání několika vědních disciplín. Každá z nich využívá svůj vlastní pohled na jev a své vlastní metodologie, přičemž předmět zkoumání je společný. Ekonomie cestovního ruchu tak nazírá na aspekty spojené s realizací služeb a zboží specifického charakteru, geografie cestovního ruchu zkoumá aspekty teritoriálních interakcí s krajinou dané lokality, sociologie cestovního ruchu se zabývá sociálním chováním účastníků a sociální interakci mezi nimi a v neposlední řadě psychologie cestovního ruchu, jejímž předmětem zkoumání je pak motivace účastníků a jejich psychika (Hesková, 2006, s. 11).

Goeldner a Ritchie (2014) zmiňují rovněž několik typů přístupu k nahlížení cestovního ruchu. Jedná se například o institucionální přístup, jež klade důraz na cestovní kanceláře a agentury a zabývá se jejich pracovními metodami a strukturou. Oproti tomu lze definovat produktový přístup, který studuje produkty, které jsou účastníkům nabízeny, jakým způsobem jsou propagovány a užívány. Historický přístup si klade za cíl analyzovat instituce a aktivity cestovního ruchu z hlediska jejich vývoje.

V počátku vědeckého zkoumání fenoménu bylo cílem vědců především postihnout rozdíl mezi cestovním ruchem a širším pojmem cestování. Definice dalších autorů se liší na základě toho, z hlediska jaké vědní disciplíny na cestovní ruch pohlížejí. Z meziválečných autorů je možné zmínit představitele R. Glücksmanna, který na cestovní ruch nahlíží z pohledu sociologického a definuje tak jev jako „*sumu vztahů mezi lidmi, kteří se nacházejí v nějakém místě a mezi jeho obyvateli*“ (Malá a kol., 2002, s. 7-8). Definice H. Posera z roku 1939 rozvíjí zmíněné sociologické pojetí, všimá si však více změn, které cestovní ruch v destinaci vyvolává a rozvíjí tak nové ekologické pojetí cestovního ruchu. Pováleční autoři se pak své práce pokoušeli zacílit na rozvoj a problémy

vztahující se k cestovnímu ruchu a stáčí své teorie stále více k ekonomické stránce jevu (Nejdl, 2011, s. 17-18). Prvním autorem poukazujícím na ekonomické aspekty jevu byl H. von Schullard, nicméně ve své definici bral v úvahu pouze pobyt a pohyb cizinců v dané zemi. Významnou se poté stává tzv. švýcarská škola cestovního ruchu, jejíž představitel profesor Kaspar v roce 1975 definoval cestovní ruch jako „*souhrn vztahů a jevů, které vyplývají z cestování anebo pobytu osob, přičemž místo pobytu není hlavním ani trvalým místem bydlení nebo zaměstnání.*“ (Beránek a kol., 2013, s. 15). Na území Československa se cestovní ruch pokusil definovat například Dohnal (1965), který tento jev chápe jako určitou formu uspokojování vlastních potřeb. Obdobné pojetí pak rozpracoval v roce 1985 Kašpar, který cestovní ruch pojímá jako „*cestování a dočasný pobyt lidí mimo místo trvalého bydliště obvykle ve volném čase, a to za účelem rekreace, poznání a spojení mezi lidmi.*“ (Nejdl, 2011, s. 20).

Zelenka a Pásková (2012) pak ve svém výkladovém slovníku předkládají poměrně obsáhlou definici cestovního ruchu, kdy jej definují jako „*komplexní společenský jev, zahrnující aktivity osob cestujících mimo jejich obvyklé prostředí nebo pobývajících v těchto místech ne déle než jeden rok za účelem zábavy, rekreace, vzdělávání, pracovní či jiným účelem, i aktivity subjektů poskytujících služby a produkty těmto cestujícím osobám.*“ Jejich analytický výklad cestovního ruchu nabízí komplexní pohled na proces, čímž se vymezuje oproti ostatním definicím zaměřeným pouze na účastníky, a zahrnuje proto také provozování zařízení (včetně veškerých aktivit s tím spjatých) se službami pro cestující osoby, rozvoj a ochranu zdrojů a souhrn politických a správních aktivit, které tyto činnosti zajišťují. Cestovní ruch se netýká pouze účastníků, ale také poskytovatelů služeb, což vytváří nabídku a poptávku, která je realizována v určité konkrétní destinaci cestovního ruchu.

Rychlý rozvoj však přinášel pro řadu definic úskalí v nepřesném reflektování některých specifických problémů (například obchodní nebo cestovní ruch). K ustálení dochází v roce 1991, kdy se Světová organizace cestovního ruchu (UNWTO) pokusila sjednotit názory autorů a definuje cestovní ruch jako: „*činnost osoby cestující na přechodnou dobu do místa mimo její běžné životní prostředí (obvyklé prostředí), a to na dobu kratší, než je stanovena, přičemž hlavní účel její cesty je jiný než vykonávání výdělečné činnosti v navštíveném místě.*“. Tuto definici přejímají také autoři Robinson, Lück a Smith, kteří dále definují tři hlavní funkce turismu, a to funkci generující oblasti

pro cestující, vytvářející nové cílové destinace a tranzitní regiony (Robinson a kol., 2020, s. 28).

I když nadále mezi vědci přetrvává rozpor o výstižnosti této mezinárodně uznávané definice, a částí teoretiků je definice nepřijímána, je možné shrnout alespoň základní rysy cestovního ruchu, které jsou základními atributy všech zmíněných definic:

- dočasná změna místa bydliště,
- nevykonávání výdělečné činnosti,
- vznik vztahů mezi lidmi na daném místě.

Ačkoliv je tedy možné nahlížet a chápat tento fenomén jakkoliv, cestovní ruch je výrazným faktorem světového obchodu a ekonomického a sociálně-kulturního rozvoje zemí. Jednotná definice tak umožnila vytvořit rámec pro jeho statistické sledování až na mezinárodní úrovni a unifikovala používanou klasifikaci a terminologii (Indrová a kol., 2009, s. 11-12).

Cestovní ruch je tak dnes mimo jiné označován jako turistický průmysl, který je tvořen širokou škálou činností, na nichž se podílí řada subjektů a vytvořila se tak velká soustava profesí a podnikatelských subjektů, jejichž hlavním cílem je umožnit a zorganizovat občanům cestování. Mezi tyto podnikatelské subjekty je možné zařadit cestovní kanceláře, informační kanceláře nebo ubytovací, stravovací a jiná zařízení, ale také množství dalších participantů jako jsou knižní nakladatelství, dodavatelé potravin a další (Vitáková, 2007, s. 10).

3.2 Typologie cestovního ruchu

Protože se cestovní ruch stále vyvíjí, mění a je obohacován na základě poptávky a nabídky, je možné se v odborné literatuře setkat s nejrůznějším členěním. Pro konkrétnější podobu však literatura nejčastěji charakterizuje cestovní ruch podle:

- formy – kde jsou zkoumány motivy účasti lidí na cestovním ruchu,
- druhy – zohledňují způsoby realizace cestovního ruchu, jeho příčiny a důsledky.

V praxi tyto dvě hlediska velmi často splývají a rovněž panuje nejednotnost názorů mezi zahraničními a českými autory. Cestovní ruch nicméně může být rozdělen podle určitých kritérií (Malá a kol., 2002, s. 15). Typologií je dle autorů jistě mnoho, v této práci však bude vydefinována pouze omezená část z nich.

3.2.1 Typy podle motivace účasti na cestovním ruchu

Motivace účastníka je chápána jako souhrn vnitřních a vnějších podnětů, které vedou k účasti na cestovním ruchu. Jsou to tedy jakési psychologické a fyzické potřeby, které jedinec uspokojí vybráním vhodné destinace. Tyto motivy se mohou prolínat, doplňovat a nemusí být vždy jednoznačné (Beránek a kol., 2013, s. 225). Vůdčím je však vždy záměrná změna prostředí. Podle tohoto kritéria lze definovat například následující vybrané typy.

- **Rekreační cestovní ruch**, jehož primární funkcí je obnova psychických a fyzických sil člověka. Je realizován mimo obvyklé prostředí, které je vhodné k rekreaci a často je spojován nejen s pasivním odpočinkem, ale také s aktivní činností.
- **Kulturně poznávací cestovní ruch**, který je zaměřen na poznávání kultury a historie nejen vlastního národa. Má také významnou výchovně vzdělávací funkci.
- **Sportovně turistický cestovní ruch**, jehož funkcí je pobyt se sportovní náplní, s cílem posílit nejen fyzické zdraví, ale také volní vlastnosti člověka. Člení se dle konkrétních druhů sportů a lze sem zařadit také sportovní diváctví, tj. pasivní účast na sportovní akci (je-li mimo bydliště).
- **Cestovní ruch se společenskými motivy**, který je orientovaný na mezilidské vztahy a navázání kontaktů, jedná se tak především o návštěvy přátel, rodiny a společenských událostí (Malá a kol., 2002, s. 16-19; Drobná, Morávková, 2010, s. 15-16).

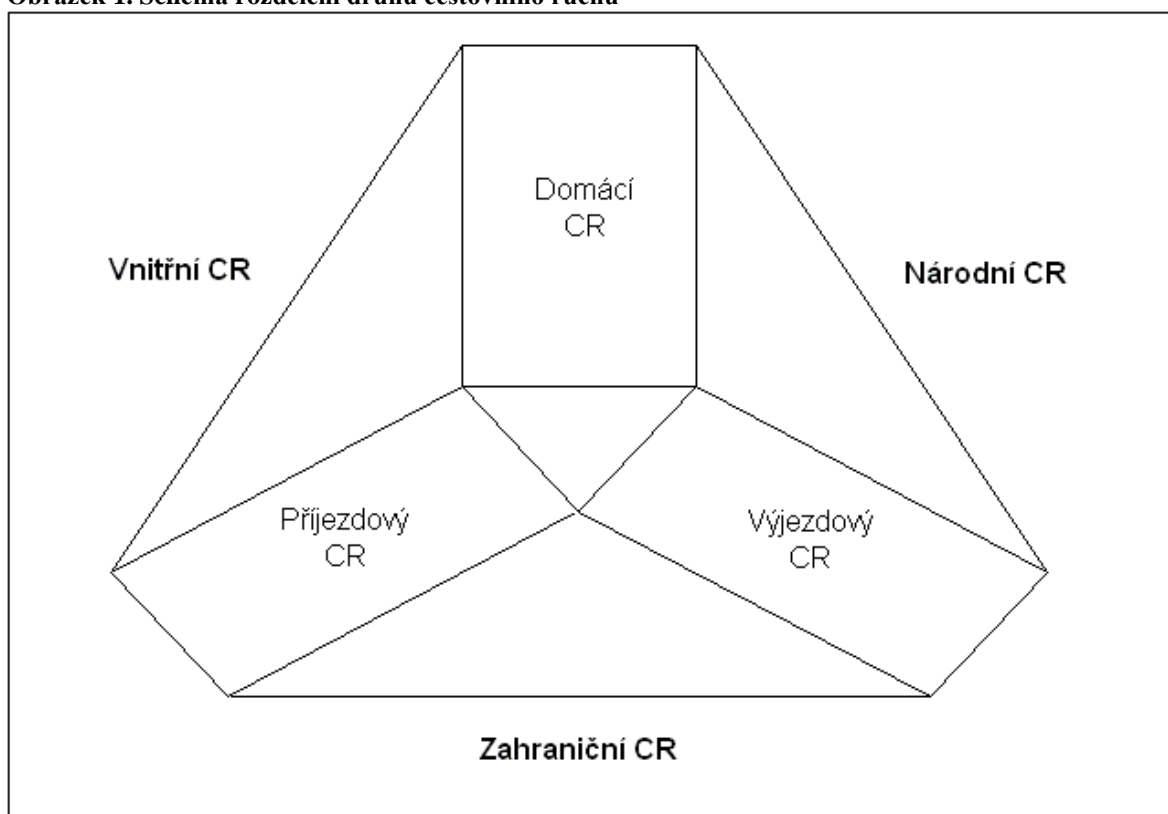
3.2.2 Typy podle místa realizace

Členění dle místa nebo také způsobu realizace se odvíjí od území, na kterém cestovní ruch probíhá. Nejčastější dělení tak vymezují pojmy *domácí* a *zahraniční* cestovní ruch.

- **Domácí cestovní ruch**, je cestovní ruch, při němž účastníci nepřekračují hranice své země, probíhá tak na území jejich vlastního státu.
- **Zahraniční cestovní ruch**, tento cestovní ruch vždy zahrnuje překročení hranic země a má dvojí charakter:
  - **Výjezdový** (outgoing), při kterém občané konkrétní země vyjíždějí za její hranice, lze hovořit také o pasivním cestovním ruchu.

- **Příjezdový** (incoming), kdy zahraniční návštěvníci přijíždějí do dané země, je možné tak mluvit o zahraničním ruchu aktivním.
- **Tranzitní** cestovní ruch je velmi specifickou skupinou, jedná se o průjezdy zahraničních účastníků, kteří danou zemi pouze projíždí, aby dosáhli své destinace, která se nachází v jiné zemi (Indrová a kol., 2009, s. 22).
- **Mezinárodní cestovní ruch** z územního hlediska je nejširším pojmem, zahrnuje pohyby účastníků bez ohledu na teritoriální určení. Jedná se tak o zahraniční cestovní ruch několika států. Pro unifikaci UNWTO přistoupilo k dělení na **cestovní ruch vnitrostátní (vnitřní)**, který zahrnuje veškerý cestovní ruch na území státu, tj. domácí i příjezdový a **cestovní ruch národní**, který zahrnuje veškerý pohyb obyvatelstva dané země, tj. domácí a výjezdový (Beránek a kol., 2013, s. 15).

Obrázek 1. Schéma rozdělení druhů cestovního ruchu

Zdroj: ČSÚ

3.2.3 Typy podle vztahu k platební bilanci státu

V návaznosti na výše definovaný zahraniční cestovní ruch aktivní a pasivní, lze vymezit typy cestovního ruchu dle vztahu k platební bilanci státu. Zde se dává důraz především na vliv cestovního ruchu na národní ekonomiku ve vztahu k zahraničí a jeho vliv na platební bilanci.

- **Aktivní zahraniční cestovní ruch**, během kterého příjezdy zahraničních účastníků znamenají příliv deviz do platební bilance státu. Pobyť účastníků je doprovázen spotřebou zboží a služeb a má tak kladný a obdobný vliv na platební bilanci jako určitá forma exportu.
- **Pasivní zahraniční cestovní ruch**, během kterého dochází k výjezdu obyvatel do zahraničí. Jejich spotřeba odčerpává devizové prostředky dané země na nákup zboží a služeb v zemi jiné. Na platební bilanci má podobný vliv jako dovoz, je tedy určitým druhem importu (Malá a kol., 2002, s. 21-22; Drobná, Morávková, 2010, s. 16).

3.3 Předpoklady cestovního ruchu

Pro vznik cestovního ruchu jsou nutné předpoklady a podmínky. Na cestování se podílí velmi značná část populace, která vyhledává poznání, rekreaci nebo kulturní obohacení. Tyto předpoklady (nebo také činitele, faktory) ovlivňují existenci a uplatnění cestovního ruchu. Velmi často se dělí dle P. Mariota (1983), který je definoval na následující: lokalizační předpoklady, realizační předpoklady a předpoklady selektivní. Předpokladem návštěvnosti a rozvoje lokality je alespoň jedna atraktivita, která přiláká účastníky k návštěvě. Těmi mohou být – přírodní prvky, atraktivity vytvořené člověkem (hrady, zámky), ale také člověkem vytvořené krajiny, což mohou být určitá společenská centra a v neposlední řadě různé společenské akce a události, jež nemají trvalý charakter, ale jsou sezónním lákadlem (Kotíková, Schwartzhoffová, 2014, s. 25).

3.3.1 Lokalizační předpoklady

Lokalizačními předpoklady jsou míněny podmínky umožňující lokalizaci aktivit do určité oblasti, ve které se cestovní ruch může rozvíjet. Zařadit sem lze přírodní, kulturně-historické předpoklady a faktory, které jsou zaměřeny na specifické potřeby

účastníků, tj. lázeňská zařízení, nákupní centra a další. Tyto charakteristiky se tak stávají motivačním činitelem, jenž výrazně ovlivňuje využití oblasti.

Přírodními předpoklady jsou pak myšleny atraktivita, které jsou ovlivňovány podnebím, reliéfem, faunou nebo flórou a přírodními zvláštnostmi. Tyto faktory utváří potenciál pro danou destinaci a vytváří mezi jednotlivými lokalitami rozdíly, zejména pak v jejich rekreačním využití (Drobná, Morávková, 2010, s. 18).

Kulturně-historické předpoklady jsou výsledkem tvořivé činnosti člověka, ovlivněné historickým vývojem území. Zájem účastníků jsou architektonické památky jako hrady a zámky, nehmotná lidová kultura, jež se odráží ve formě zpěvů, tanců nebo hudby a lokálních slavností, tradiční akce společenského charakteru (festivaly, výstavy, kongresy, sportovní utkání) a význačná místa, která mohou být spjata s dějinami země či daného území. Významným lokalizačním faktorem jsou také památky zapsané na seznamu UNESCO, národní kulturní památky a památkové rezervace. Národní kulturní památky stejně jako památkové rezervace v České republice prohlašuje svým nařízením vláda (Kotíková, Schwartzhoffová, 2014, s. 23-24).

3.3.2 Realizační předpoklady

Realizační faktory představují dostupnost a infrastrukturu cestovního ruchu. Jedná se o základní a doplňková zařízení, která poskytují služby, a rozsah je tak dán počtem lůžek v ubytovacích zařízeních, počtem objektů k rekreaci a počtem informačních středisek (Kotíková, Schwartzhoffová, 2014, s. 24).

Lze tak říci, že umožňují realizovat nároky účastníků, dopravit se do lokality a využívat ji k rekreaci. Dělit je lze na dopravní a materiálně-technické podmínky. **Dopravními předpoklady** jsou myšleny základní podmínky, možnost dopravního spojení a hustota dopravní sítě. **Materiálně-technické předpoklady** představují podmínky jako ubytovací, stravovací, zábavní, sportovní a další zařízení, jichž mohou účastníci využít k uspokojení svých potřeb (Drobná, Morávková, 2010, s. 19).

3.3.3 Selektivní předpoklady

Selektivními předpoklady je definována způsobilost země se aktivně či pasivně podílet na cestovním ruchu, tj. přijímat účastníky cestovního ruchu, ale také se jimi stávat. Dělí se obvykle na objektivní a subjektivní.

Objektivní předpoklady tvoří soubor ekonomických faktorů, politické a bezpečnosti stability lokality nebo životní úroveň obyvatel dané země. Naproti tomu **subjektivní předpoklady** jsou ovlivňovány pohnutkami a rozhodováním potenciálních účastníků, které závisí na jejich příslušnosti k sociálním nebo profesním skupinám, na rodinných poměrech či psychologických faktorech. Neméně významnou roli v tomto případě má reklama, módnost a propagace dané oblasti (Drobná, Morávková, 2010, s. 19).

Podle Kotíkové a Schwartzhoffové (2014) je možné selektivní podmínky dělit na urbanizační faktory (tj. hustota, velikost a zástavba), demografické faktory (hustota obyvatel a jejich struktura) a sociologické předpoklady (výše příjmu, motivace, volný čas).

3.4 Postavení cestovního ruchu v národním hospodářství

Jak již bylo výše definováno, cestovní ruch je složitým socioekonomickým jevem, který se váže k velké spoustě procesů. Představuje jedno z nejvýznamnějších ekonomických odvětví a vytváří tak množství pracovních míst s prostorem pro mnoho investičních a podnikatelských aktivit. V některých zemích je však dodnes nedostatečně doceněn, zejména proto, že se nejedná o statisticky uzavřené odvětví, nýbrž o souhrn různých činností a aktivit, které se navzájem prostupují a zasahují do ekonomiky (Drobná, Morávková, 2010, s. 47). Je zároveň nutné cestovní ruch chápat ze dvou pohledů jako významnou oblast spotřeby obyvatelstva, jež je dána funkcí, kterou v životě lidí plní (tj. rekreační funkce k reprodukci sil, osobnostně rozvíjející, zdravotní nebo vědecko-informační) a jako významnou část národní ekonomiky (Malá a kol., 2002, s. 91). Z ekonomického hlediska pak můžeme na cestovní ruch nahlížet jako na aktivity, jejichž cílem je prodat služby a zboží, tj. produkt cestovního ruchu, který je nabízen za účelem spotřeby konkrétním účastníkům s cílem tvorby zisku podniku (Hesková, 2006, s. 168).

3.4.1 Přínosy cestovního ruchu

Velmi významným přínosem je zejména tvorba pracovních míst, které se snadno vytváří i v ekonomicky méně rozvinutých zemích, a to zejména proto, že jsou vytvořena napříč spektrem zaměstnanosti, tj. od vysoce kvalifikovaných po nekvalifikované, ženy i muže, pro všechny věkové kategorie a další (Drobná, Morávková, 2010, s. 47). Multidisciplinarita cestovního ruchu zabezpečuje velkou škálu podnikatelských

a pracovních příležitostí. Tyto pak mohou působit přímo nebo nepřímo, jsou tedy v bezprostředním či zprostředkovaném vztahu k cestovnímu ruchu. V případě bezprostředního odvětví národního hospodářství se jedná o služby a zboží, které jsou účastníkům nabízeny přímo, jsou tedy přímým segmentem jejich trhu. Jsou to zejména odvětví, která zcela nebo v převažující míře zaměřují svou činnost na poskytování služeb (služby ubytovací, stravovací, sportovní, kulturní, ale také průvodcovské, suvenýry, půjčovny a další). V nepřímém, zprostředkovaném vztahu k cestovnímu ruchu, jsou to pak turismem vyvolané činnosti, které se nemusí nutně participovat na zabezpečení potřeb účastníků a vztahovat se k dané lokalitě. Zde se jedná zejména o dodavatele, ať už potravin, energií, interiérů, stavební firmy pracující pro hotely nebo příměstské zemědělství, firmy, jež vyrábí výrobky z místních surovin, které jsou následně dodávány a podobně (Nejdl, 2011, s. 33; Malá a kol., 2020, s. 93-94). Nová pracovní místa vytváří cestovní ruch zejména při budování technické základny dodavatelských odvětví a v realizačním procesu služeb. Vztahy mezi cestovním ruchem a dalšími hospodářskými odvětvími pak vzniká tzv. multiplikační efekt, kdy cestovní ruch vystupuje jako ekonomický multiplikátor (Hesková, 2006, s. 171-172).

Přínosy však cestovní ruch nepřináší pouze v pracovních příležitostech. Velmi často pomáhá diverzifikovat ekonomiku, zvyšuje státní příjmy a hrubý domácí produkt a doplňuje další ekonomické aktivity státu. Je ale také hybným činitelem změn, podněcuje rozvoj ochrany kulturních památek, ale také ochranu životního prostředí a v neposlední řadě zvyšuje úroveň života, vzdělanostní a kulturní obzory lidí a podporuje zájem o lokální kulturu (Goeldner, Ritchie, 2014, s. 28).

3.4.2 Motivace k cestovnímu ruchu a jeho poptávka

Motivace k podílení se na cestovním ruchu může být různorodá a je možné využít mnoha přístupů (či vytvořených modelů) k odpovědi na otázku, proč lidé cestují. Pod motivy cestovního ruchu jsou však všeobecně chápány všechny psychologické a fyzické potřeby, jež přimějí jedince vybrat si konkrétní destinaci k jejich uspokojení. Kotíková a Schwartzhoffová (2014) definují motivaci účastníka jako kombinaci vnějších a vnitřních faktorů, které vedou k účasti na cestovním ruchu a jeho motivy k cestování se odvíjejí od jeho přání a potřeb.

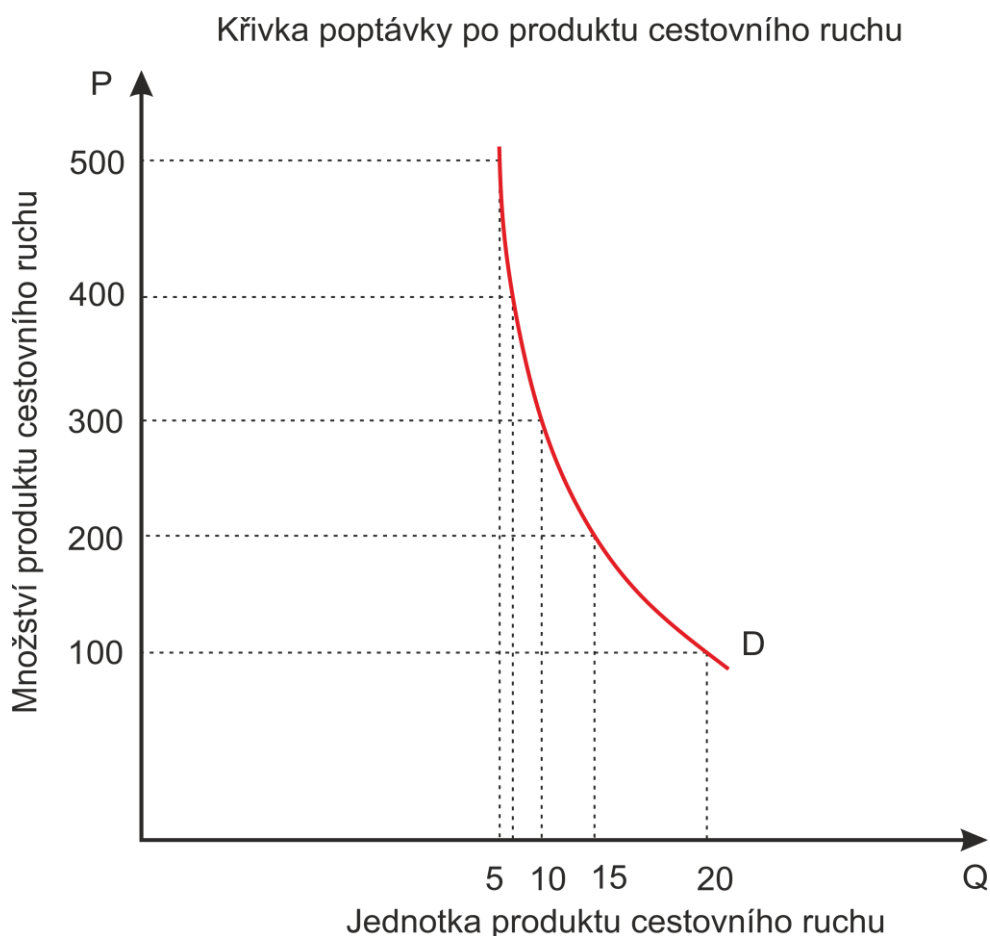
Ačkoliv motivy k cestování se mohou různě prolínat a doplňovat, téměř vždy je možné vyčlenit jeden hlavní cíl za čím lidé cestují. Zde jsou pak nejčastějšími motivy:

- přírodní a klimatické motivy, které bývají velmi často těmi určujícími, jelikož lidé vyjíždějí za sluncem, vodou a krajinným rázem dané země s cílem najít odpočinek, rekreaci a zábavu. Tyto elementy velmi často hrají roli v rozvoji konkrétního druhu cestovního ruchu (přímořského, sportovního aj.).
- Kulturní motivy zahrnující kulturní a historické dědictví země, jež je návštěvníkům nabízeno.
- Interpersonální motivy, které zahrnují přání poznávat nové lidi nebo navštívit přátele.

Na motivy je však možné nahlížet mnoha způsoby a existuje řada dalších faktorů, které na návštěvníka působí. Dalším možným členěním je členění dle důvodu, který lidé mají pro výjezd do země (z jakého důvodu toto činí), zde je děleno na motivy ekonomické, zahrnující všechny ekonomické faktory, motivy psychologické, které zahrnují vnitřní pohnutky účastníků, podmíněné jejich psychologickými potřebami, ale také faktory sociální nebo technologické, ekologické a politické (Beránek a kol, 2013, s. 225-226; Kotíková, Schwartzhoffová, 2014, s.88-89).

Poptávka pak představuje množství produktu cestovního ruchu, jež jsou účastníci schopni koupit za určitou cenu a během určitého období. Vztah mezi cenou a množstvím je pak definován křivkou poptávky. Ta je získána zanesením jednotky produktu cestovního ruchu na osu y a zanesením množství cestovního ruchu, jež je poptáván, na osu x. Vysoká cena produktu snižuje poptávku a naopak.

Obrázek 2. Křivka poptávky po produktu cestovního ruchu

Zdroj: vlastní zpracování dle Beránka a kol. (2013)

Klesající křivka ilustruje zákon klesající poptávky. Ten funguje tak, když se cena daného produktu cestovního ruchu zvýší beze změny jiných podmínek trhu, poptávka po něm se sníží. Stejně tak, když naroste množství produktů cestovního ruchu, za stejných podmínek trhu se jeho cena snižuje. Velmi zjednodušeně je možné říct, že poptávané množství roste při snížení ceny a klesá při jejím zvýšení. Křivky se však znatelně liší v případě některých druhů produktů cestovního ruchu (Beránek a kol, 2013, s. 214-215).

3.5 Vlivy cestovního ruchu na přírodní a socio-kulturní prostředí

Cestovní ruch je určitým druhem služby, jež má velmi specifické předpoklady ke svému fungování a lze mluvit o jeho výrazně stoupajícím ekonomickém i kulturním významu. Od dvacátého století dochází k prudkému nárůstu tohoto fenoménu, kdy při

působení vyspělejších kultur na ty méně vyspělé, může vést k nežádoucím vlivům. Tyto negativní dopady jsou popsány především pro přírodní prostředí, jelikož příroda a její zdroje se stávají pro člověka statky, ze kterých čerpá. Stejně tak je však důležité uvést dopady na socio-kulturní (antropogenní) prostředí (Štýrský, Šípek, 2008).

3.5.1 Vlivy cestovního ruchu na přírodní prostředí

Je skutečností, že z cestování, které dříve bylo výhradně elitní aktivitou, se stává jevem všeobecně zlepšující kvalitu života běžných lidí. Zvýšená koncentrace turistů vyhledávajících destinace se zdravým přírodním prostředím (hory, moře aj.), změna jejich aktivit a masový rozvoj cestování, vede ale k vážnějším dopadům na životní a geografické prostředí. Do popředí se tak dostávají otázky udržitelných forem turismu, které jsou k přírodě šetrnější a je jejich snahou toto prostředí zachovávat (Pásková, 2008, s. 14).

Pojem životní prostředí je stále chápán ve vícero významech a existuje řada definic. Je však možné postihnout čtyři základní skupiny, jež rozděluje Zeman (2002), a to životní prostředí jako:

- veškeré prostředí, které nás obklopuje, tedy prostředí nejen přírodní, ale i uměle vytvořené, včetně společenských vztahů lidí,
- prostředí přírodní a umělé, bez společenských vztahů lidí,
- prostředí přírodní, tedy příroda,
- konkrétní ekosystémy, zahrnující přírodní a životní prostředí pro život konkrétního rostlinného nebo živočišného druhu.

Houška (2014) pak vymezuje pojem životní prostředí dle zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí jako „*vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje. Jeho složkami jsou zejména ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie.*“

Některé změny v přírodním prostředí jsou vyvolány ve významné míře pouze cestovním ruchem, můžeme tak hovořit o „turistickém znečištění“. V některých případech jde však o změnu vyvolanou rozvojem také dalšího ekonomického odvětví (např. druhem zemědělství nebo průmyslu v dané oblasti). Cestovní ruch se tedy přímo i nepřímo podílí na znečišťování všech složek životního prostředí. Mezi typické dopady cestovního ruchu na přírodní prostředí patří:

- emise, tedy proces, při němž dochází k uvolňování látek ze zdroje znečištění do životního prostředí. Častým zdrojem emisí je silniční a letecká doprava nebo vlastní provoz zařízení cestovního ruchu.
- Eroze je procesem, při němž dochází k narušování povrchu přírodnin, a to zejména narušování horních vrchních vrstev půdy nebo narušování povrchu hornin, nejen přírodními, ale i lidskými vlivy. Může se však jednat i o narušování složek socio-kulturního prostředí (soch, staveb).

Jako významné činitele emisí lze příkladem uvést odlesňování či zábor půdy, výstavba infrastruktury (současně se podílí na zvýšení eroze), znečišťování vody, ale také zvýšená hladina hluchosti nebo nárůst smogu (z důsledku minimální regulace turistických toků). Za urychlení přirozené eroze pak mohou lidské aktivity jako prošlapávání nových cest v okolí památek, kdy dochází k sešlapu nezpevněné půdy, horolezecká činnost, ale také například vodáctví, při kterém je poškozováno dno a vegetace vodního toku (Pásková, 2008, s. 42–44). Enviromentální rizika zasahují do všech částí biosféry, narušují celé ekosystémy. Mimo výše zmíněné dopady dochází také k ohrožení volně žijících druhů, ať už nelegálním lovem či rybolovem, zanesením nepůvodních druhů či problémovou dopravou, při které může dojít ke střetu se zvěří, případně ke zvýšení hluku, jež zvěř ruší. Přítomnost člověka může u některých zvířecích druhů vyvolat vysokou změnu chování, případně úplnou migraci z lokality (Zelenka a kol., 2013, s. 52).

3.5.2 Vlivy cestovního ruchu na socio-kulturní prostředí

Vlivy na socio-kulturní prostředí jsou, oproti dopadům na prostředí geografické, hůře identifikovatelné. Jejich projevy nejsou bezprostřední, velmi špatně se měří a jsou poměrně málo zkoumané. Velmi často se vyznačují změnami v psychologické, sociální, kulturní, ekonomické a urbanistické rovině, a to jak v materiální, tak nemateriální reprezentaci, mění strukturu společnosti, životní styl a místní kulturu.

Vlivy sociokulturní jsou však s vlivy na přírodní prostředí úzce provázány. Mezi nejčastější efekty vyvolané těmito vlivy patří například:

- demonstrační efekt, který spočívá v napodobování vzorců chování návštěvníků a účastí místních obyvatel na cestovním ruchu, jedná se určitý způsob akulturace.

- Efekt módnosti, jež s výše uvedeným demonstračním efektem úzce souvisí, jedná se o sdílený zájem návštěvníků a zároveň vlastních investorů využívat atraktivitu určité turistické destinace. Výraznou roli zde hraje marketingová propagace destinace nejen v médiích.
- Turistická iritace je procesem vývoje vztahu místních obyvatel k cestovnímu ruchu, a to především v úzkém pojetí jako negativní vztah k návštěvníkům přijíždějícím do destinace (Pásková, 2008, s. 49-51).

3.5.3 Pozitivní a negativní vlivy CR na socio-kulturní prostředí

Aby cestovní ruch vytvářel pozitivní dopady pro společnost, je nutné ho dostatečně a kvalifikovaně řídit. Zapotřebí je spolupráce všech kompetentních aktérů, tedy skupiny odborníků s dalšími participanty jako jsou vládní orgány, podnikatelé a investoři, orgány památkové péče a další. Cestovní ruch v zemi významně ovlivňuje životní vzorce místních obyvatel a má častý dopad na způsob jejich života. Umožňuje také vznik vztahů, vzájemného respektu a porozumění si mezi národy (Goeldner, Ritchie, 2014, s. 271). Může tak vést k růstu kulturní identity jak u návštěvníků země, tak u místních obyvatel a schopnosti ocenit kulturně historické aspekty krajiny. S tím úzce souvisí také nárůst investic vedoucích do schopnosti interpretace krajinného dědictví. Dochází k uchování kulturních prvků, jako jsou tradice, umění a řemesla. Pozitivním vlivem je v neposlední řadě také zvyšování přístupnosti krajiny (budování cest, cyklo tras, naučných stezek) a ekonomické aspekty ochrany přírody (Pásková, 2008, s. 62).

Jedním z nejvýznamnějších negativních vlivů je přeměna původní krajiny na prostředí, jež se stává primárním zdrojem pro turismus a je cíleně vytvářeno pro návštěvníky. Toto prostředí je postupně velmi málo využíváno místními obyvateli a část území a vlastní kulturní identity je tak podstoupena cestovnímu ruchu (Pásková, 2008, s. 62). Velmi častým jevem je také odpor místních obyvatel vůči turistům, a to v místech, kde může vznikat zjevný rozdíl v ekonomických poměrech, střetech zájmů nebo vzorcích chování mezi obyvateli a návštěvníky. Negativní dopady pak mohou vést ke ztrátě kulturní hrdosti obyvatel, v případě, kdy je jejich kulturní zvyk vnímán jako zábava. Velmi často pak dochází k degradaci, jež vede k inscenizaci (tradice jsou komerčně předváděny tak, aby co nejvíce odpovídaly představám návštěvníků) a ztrátě autenticity tradic (Goeldner, Ritchie, 2014, s. 272-274). Neméně častým jevem může být také marginalizace obyvatel,

kdy jsou z prestižnějších částí (zpravidla historických) měst vytlačováni místní, na cestovním ruchu podnikatelsky neangažovaní obyvatelé, a to například cenovou politikou, výší nájmu apod. Důsledkem těchto jevů je velmi často zvýšený výskyt sociálně patologických jevů, jako je prostituce, toxikomanie nebo kriminalita (Pásková, 2008 s. 50-51).

3.5.4 Ochrana území a světové dědictví UNESCO

Jak již bylo nastíněno, využívání přírodních zdrojů a nadměrná expanze turistů do přírodních oblastí se negativně odráží ve všech složkách životního prostředí. Aby byl cestovní ruch k životnímu prostředí šetrný, na mnoha místech proto vzniká síť chráněného území. (Houška, 2014, s. 35) Zákon o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 Sb. pak definuje ochranu přírody a krajiny jako péči státu, fyzických a právnických osob o živočichy, rostlinstvo, horniny, paleontologické nálezy a další, za účelem udržení a obnovy přírodní rovnováhy v krajině. Cílem všeobecné ochrany je udržet nebo zlepšit dochovaný stav území. Ty zákon rozděluje dle velikosti na velkoplošná a maloplošná, definovaná celkem šesti kategoriemi, a to národními parky, chráněnými krajinnými oblastmi, národními přírodními rezervacemi, přírodními rezervacemi, národními přírodními památkami a přírodními památkami (Zákon č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny).

Díky historickým a geografickým podmínkám konkrétních území, se také vytvářel specifický charakter jejich kulturního dědictví. I přesto je možné u území, jež se v minulosti navzájem ovlivňovaly, najít určité podobnosti. Kulturní dědictví každé země je proto součástí kulturního dědictví většího územního celku, který je posléze součástí ještě větších celků, kontinentů a konečně světa. Kulturní dědictví je možné dělit na hmotné (architektura, malby, řemesla) a nehmotné (písně, zvyky, tance a pořekadla). Nejprestižnější mezinárodní multilaterální úmluvou je úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví (Malá a kol., 2002, s. 49-58).

Česká republika oplývá poměrně značným množstvím uměleckých, historických a kulturních památek. To se odráží i vysokým počtem památek zapsaných na seznamu světového dědictví UNESCO. Kulturním bohatstvím jsou pak myšleny předměty kulturní hodnoty, jako jsou přírodniny, lidské výtvořky a jejich soubory (které jsou významné také pro historii, literaturu nebo vědu) a kulturní památky, sbírkové předměty nebo archiválie.

Kulturní prvky také velmi často a úzce souvisí s prvky přírodními, navzájem se ovlivňují, dotváří a uchovávají si specifický vztah. Spojení ochrany životního a kulturního dědictví je zakotveno již v úmluvě UNESCO, jejímž cílem je uchování a ochrana podmínek a předpokladů (či dokonce rozmnožení) kulturních a památkových hodnot, včetně přírodního kontextu. Formy a prostředky ochrany probíhají jak na národní, tak mezinárodní úrovni (s důrazem na mezinárodní spolupráci) a mohou být povahy politické, ekonomické, osvětové a podobně (Damohorský, Stejskal, 2012, s. 34-36).

Tabulka 1. Přehled památek ČR zapsaných na Seznamu UNESCO

UNESCO památky	UNESCO památky nehmotné
Telč – Historické centrum	Slovácký Verbuňk
Praha – Historické centrum	Masopust
Český Krumlov – Historické centrum	Sokolnictví
Žďár nad Sázavou – Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře	Jízda králů
Kutná Hora – Historické centrum, Chrám sv. Barbory, Katedrála na Nanebevzetí Panny Marie v Sedlci	Loutkářství
Lednicko-valtický areál	Modrotisk
Kroměříž – Zahrady a zámek	Foukané vánoční ozdoby
Holašovice – Vesnická rezervace	
Litomyšl – Zámek a zámecký areál	
Olomouc – Sloup Nejsvětější Trojice	
Brno – Vila Tugendhat	
Třebíč – Židovská čtvrť a bazilika sv. Prokopa	
Krušnohoří – Hornický region Erzgebirge / Krušnohoří	
Kladruby nad Labem – Krajina pro chov koní v Kladrubech	

Zdroj: vlastní zpracování dle UNESCO Czech

Za negativní dopad zapsání daného místa na Seznam světového dědictví UNESCO může být považován výrazný nárůst turistické atraktivity lokality. Zápis na Seznam má význam nejen ekonomický, ale zvyšuje také prestiž států a jejich kultury a mezinárodní

publicitu. Je proto možné setkat se s množstvím regionálních i lokálních iniciativ, jejímž cílem je nominovat konkrétní území na Seznam, a spíše tak zvýšit jeho atraktivitu než zajistit jeho mezinárodní ochranu. Toto dalo podnět k založení Globální strategie pro vyvážený, reprezentativní a důvěryhodný Seznam světového dědictví, který zajišťuje zápis pouze těch nejvýznamnějších památek, které dodržují minimálně jeden z požadavků definovaných Výběrem pro světové dědictví (Damohorský, Stejskal, 2012, s. 38-39).

3.6 Koncepce trvale udržitelného rozvoje

Trvale udržitelný rozvoj je významnou otázkou světového ekonomického růstu, stejně tak světové populace. Sílicí cestovní ruch, který se stal jedním z největších průmyslových odvětví na světě, zvyšuje nutnost společnosti dbát na životní prostředí, které současně zastává velmi významnou roli v jeho rozvoji, jelikož do něj cestovní ruch svým tokem návštěvníků, výstavbou infrastruktury a celkovým provozováním nevyhnutelně zasahuje. Mění přírodu, sociální a kulturní prostředí, může vést k přelidnění určitých oblastí. Stejně tak ale cestovní ruch může v pozitivním smyslu poskytovat ochranu přírodním, kulturním a historickým památkám. Dopady mohou mít různou intenzitu a časový průběh, stejně tak není jasně daná jejich vratnost či nevratnost. Udržitelný rozvoj tak obecně odráží vztah mezi prostředím a rozvojem území a hledá možnosti, kterými by byly přírodní zdroje využívány nejvíce šetrným způsobem (Goeldner, Ritchie, 2014, s. 415; Zelenka a kol., 2013, s. 61).

Zeman (2002) definuje trvale udržitelný rozvoj (sustainable development) jako *„vývojový proces, který zajistí naplnění lidských potřeb, aniž by snížil potenciál naplnění potřeb příštích generací, potřeb jiných společností a snížil bohatství přírody.“*

Stejně tak pojímá definici trvale udržitelného rozvoje zpráva organizace World Commission on Environment and Development (1987), podle které je to *„proces, jak naplnit potřeby současnosti, aniž by byla ohrožena možnost budoucích generací naplnit jejich vlastní potřeby.“* (Nejdl, 2011, s. 38).

Zelenka a kol. (2013) nabízí také definici udržitelného cestovního ruchu (sustainable tourism), který *„výrazněji nenarušuje přírodní, kulturní a sociální prostředí i v dlouhodobé perspektivě jeho realizace. Je založen na koncepci plánování a realizace,*

jejichž cílem je ochrana a zachování biodiverzity a péče o ŽP ve všech jeho aspektech a respektování životního stylu místních obyvatel.“

Specifikum vzájemného vztahu turismu a životního prostředí je ve snaze optimálně jej kultivovat právě prostřednictvím udržitelného rozvoje. Udržitelný turismus je tak považován za hlavní způsob řízení zdrojů tak, aby veškeré nejen ekonomické, ale také sociální, environmentální a jiné potřeby, byly naplňovány za předpokladu zachování základních ekologických procesů, biodiverzity a rozmanitosti území (Nejdl, 2011, s. 37). To má za následek nejen finanční přínosy, ale také vzdělání, kulturní výměnu a „přívětivou“ atmosféru krajiny. Charakteristickým znakem udržitelného turismu je zaměření se na kvalitní zážitek, který dbá na sociální rovnost a zapojuje místní komunitu, při čemž respektuje její vlastní potřeby. Rozhodnutí tak probíhají na místní úrovni a s podporou místních obyvatel a podnikatelů. Rovněž je založen na aktivitách, které účastníkovi dovolují seznámit se s regionem (interaktivní vztah), stále však respektují charakter území a podporují zájem o životní prostředí. Jednotlivé atributy udržitelnosti nejsou však v praxi absolutní, velmi často dochází k přesunu od neudržitelného k udržitelnému rozvoji cestovního ruchu, a to zejména díky poznání negativních dopadů běžného modelu a silícímu zájmu na participaci místní komunity na rozhodování (Zelenka a kol., 2013, s. 63-66).

3.6.1 Únosné zatížení destinace

Pro udržitelný cestovní ruch je též velmi význačné určit si limit území, tedy jeho únosnou kapacitu. Ta je ukazatelem, jenž měří zranitelnost lokality a míru maximálního zatížení antropogenními vlivy. Jde o takovou míru zátěže, při které ještě nedochází ke snížení kvality hodnot přírodních a sociokulturních složek.

Zelenka a kol. (2013) definuje únosné zatížení jako *„maximální zatížení daného území cestovním ruchem bez snížení kvality přírody a krajiny, zážitku a spokojenosti návštěvníka, bez negativních vlivů na místní komunitu, její socio-ekonomickou strukturu a aktivity, kulturu dané oblasti.“* Cílem tohoto ukazatele je odhadnout mezní hodnoty počtu účastníků cestovního ruchu, v takové formě převažující pro konkrétní území, a to včetně proměnných časoprostorových podmínek, tj. bere v potaz také sezónnost, počasí, frekvenci či zátěž území. Při překročení těchto limitů dochází k nežádoucím a nevratným změnám.

Únosná kapacita se může vymezovat několika způsoby, jejichž východiskem je míra flexibility území (tedy zda po ukončení působení vnějších vlivů, je změna vratná či nevratná), či žádoucnosti nebo nežádoucnosti výsledného stavu. V cestovním ruchu můžeme vymezit únosnou kapacitu k mnoha dimenzím. Příkladem lze uvést následující.

- Fyzicky únosná kapacita určuje (nejčastěji udávaná maximálním počtem účastníků), maximální objem rozvoje, který objekt zvládne jednorázově snést, aniž by došlo k fyzickému poškození či jeho destrukci. Opakování takové zátěže by však vedlo k nenávratnému poškození.
- Ekologicky únosná kapacita určuje maximální úroveň turistické zátěže, se kterou je konkrétní prostředí schopné se vyrovnat bez nežádoucích následků.
- Socio-kulturně únosná kapacita, představuje překročení pomezí hranice rozvoje cestovního ruchu a projevuje se v nežádoucích změnách místní komunity. Tyto změny se mohou odrazit v narušení životního stylu, ztrátou kulturní identity nebo hodnotové hierarchie.

Dalšími dimenzemi může být ekonomicky únosná kapacita, která určuje dlouhodobě udržitelný kompromis mezi kvalitou životního prostředí a ekonomickou vytižeností konkrétního území nebo psychologicky únosná kapacita, která definuje maximální stupeň rozvoje, při kterém je zachován určitý typ turistického zážitku specifický pro danou destinaci, jedná se o horní mez, při níž se již vyskytují první projevy nežádoucích dopadů z hlediska spokojenosti návštěvníka (Zelenka a kol., 2013, s. 159; Pásková, 2008, s. 136-140).

3.6.2 Indikátory trvalé udržitelnosti

Indikátory udržitelného rozvoje cestovního ruchu se využívají pro monitoring stavu, vývoje a udržitelnosti cestovního ruchu a pomáhají monitorovat dopady lidských i přírodních vlivů na území. V praxi nejčastěji využívanými jsou dvě formy, a to indikátory klíčové, které jsou univerzálně využívané ve všech typech destinací cestovního ruchu a indikátory specifické, pro konkrétní, vybrané typy destinací (Zelenka, Pásková, 2012, s. 228-229).

Vlastním indikátorem je potom vhodně zvolená entita (veličina či hodnota), která je změřená či vypočtená a má vztah k vyhodnocování stavu vývoje cestovního ruchu. Tyto pak mohou vést ke kvalitnějšímu procesu rozhodování, snižování rizik a nákladů, včasné

identifikaci hrozeb a limitů území současně s využitím vlastního potenciálu a příležitostí, hodnoty a trendy vývoje jsou komunikovány mezi aktéry cestovního ruchu a velmi často slouží jako argument ke konkrétním rozhodnutím a aktivitám. Indikátory se pak zaměřují na konkrétní oblasti, velmi významné jsou iniciace mezinárodní organizace UNWTO, která stanovila požadavky na environmentální, sociální a ekonomické indikátory. Zpracovala taktéž ucelené sady klíčových indikátorů, tj. takových, které jsou využitelné ve všech destinacích a sadu indikátorů specifických pro konkrétní oblasti jako jsou chráněná území, horské oblasti, ostrovní destinace a další (Zelenka a kol., 2013, s. 183-186).

Podpora udržitelného rozvoje je vyjadřována i ze strany EU, proto i zde je zavedena soustava ukazatelů pro společné udržitelné řízení evropských destinací. Indikátory se zaměřují na následující oblasti:

- Destinační management, kde jsou sledovány problémy v komunikačním a rozhodovacím procesu, uplatňování udržitelnosti v podnicích cestovního ruchu v praxi a orientace na spokojenost účastníků.
- Ekonomický přínos, sleduje podíl turistů v destinaci a jejich průměrnou útratu za den. Také je sledována zaměstnanost v odvětví cestovního ruchu. Oba indikátory mají výrazný přínos pro domácí ekonomiku.
- Sociální a kulturní přínos udržuje nutnost zachovávat kulturní dědictví v destinaci a dostatečnou péči o něj. Zároveň sledují například poměr zaměstnanosti žen a mužů s cílem dospět k rovnováze a další sociální aspekty.
- Životní prostředí, kdy indikátory sledují objem turistů, jež se do destinace dopravili soukromou či veřejnou dopravou s cílem co největšího využití šetrného způsobu dopravy. Současně sledují klimatické změny, fungování podniků cestovního ruchu, vodní zdroje, problematika hluku, světla nebo nakládání s odpadem (Houška, 2014, s. 61-62).

3.6.3 Životní cyklus destinace

Životní cyklus destinace je koncept, který je zaměřen na sledování změn destinace a prostředí, a to zejména těch, které jsou způsobeny cestovním ruchem. Model vytváří možnost pro ověření dalších významných konceptů, se kterými je úzce provázán, například s konceptem únosné kapacity území, a sdružuje jejich klíčové teze. Proto je velmi často využíván v kombinaci i s dalšími základními koncepty. Někteří autoři tento model

vystihují pouze pomocí tří až čtyř fází. Většina však definuje šest fází dle Butlera, a to objevení, vtažení, rozvoj, konsolidace, stagnace a poststagnace. Nejčastěji využitými indikátory jsou pak růst počtu návštěvníků, růst podílu přenocujících návštěvníků a jejich průměrné výdaje a další (Pásková, 2008, s. 68-74).

- **Fáze objevení** jinak také označovaná jako fáze prozkoumávání. Jde o fázi, v níž je místo postupně objeováno malým počtem individuálních turistů, kteří převážně preferují dobrodružnější formu cestování a jsou přitahováni přírodními a kulturními charakteristikami území, jež jsou odlišné od jejich vlastních. V této fázi téměř neexistuje infrastruktura cestovního ruchu, což vede k zvýraznění autenticity místa. V této fázi je turismus obvykle pozitivně přijímán místními a rozhoduje se, zda má území šanci stát se destinací.
- **Fáze vtažení** nebo zapojení, kdy díky zvýšení objemu a pravidelnosti návštěv dochází k rozvoji území. Místní obyvatelstvo se počíná realizovat v podnikání, dochází k formování propagace cestovního ruchu a nachází se zdroje destinace. Vznikají také iniciativy k rozvoji infrastruktury turismu a stále přetrvává kontakt mezi návštěvníky a místními obyvateli, objevuje se však změna v sociální struktuře vyvolaná rozdílem mezi obyvateli vtaženými do rozvoje cestovního ruchu a zbytkem populace.
- **Fáze rozvoje** je charakteristická svým růstem, navyšuje se poptávka i počet návštěvníků a navyšuje se obecná infrastruktura. Příjmy a zisky investorů rostou, dochází k důrazné propagaci atraktivit cestovního ruchu, které jsou zpravidla komercializovány nebo uměle vytvářeny. To vede ke zdatelným změnám území, které nemusí být přijímány celou společností a dochází k negativním dopadům nejen na ekonomické, fyzické nebo sociokulturní prostředí. Je proto nezbytné pochopení místní populace a jejích potřeb a promítnutí těchto zájmů do systematického plánování rozvoje.
- **Fáze konsolidace** nebo také fáze upevnění, během které se zřetelně zpomaluje tempo růstu návštěvnosti, příjezdy do destinace však v absolutních počtech stále rostou. Aktivity cestovního ruchu jsou pro destinaci velmi důležité, narůstá infrastruktura cestovního ruchu a objevují se pobočky pohostinských a hotelových řetězců. Cestovní ruch je primárně organizován a návštěvníci nemají zájem o reálný život místního obyvatelstva. Negativní efekty vzbuzují nespokojenost a nezájem o

spolupráci u místních obyvatel, ačkoliv koordinace a regulace je v této chvíli nezbytná.

- **Fáze stagnace** jejímž základním rysem je nasycenost, počet návštěvníků tak dosahuje vrcholu a dochází k nasycení únosné kapacity destinace. Zájem o destinaci pomalu klesá, stejně tak se snižuje její konkurenceschopnost. Změny v destinaci se stávají nevratnými a především nežádoucími. Pevně ukotvená image destinace ztrácí na módnosti a autentické atraktivitu jsou vytlačeny uměle vytvořenými. Cílem v této fázi je udržet podíl na trhu a zastavit jeho zhoršování. Postoj místních obyvatel (a to i podnikatelsky zainteresovaných) k návštěvníkům i vlastnímu rozvoji cestovního ruchu je negativního charakteru.
- **Fáze poststagnace** v této fázi je vývoj různorodý, rozhodujícími se stávají disponibilní zdroje a kompetence pro opětovné získání pozice na trhu. Může proběhnout v pěti možných variantách:
  - **úpadek** – kompetence a zdroje jsou nedostatečné, dochází k jejich vyčerpání, klesá počet přenocování, snižuje se konkurenceschopnost destinace, kvalita životního prostředí a životního stylu místních obyvatel
  - **pokles** – útlum návštěvnosti z důvodu překročení únosné kapacity území, nedostatečné investice,
  - **stabilizace** – udržování stabilní úrovně návštěvnosti po vyrovnání se s předchozím poklesem,
  - **adaptace** – dochází k ochraně zdrojů a přizpůsobení cestovního ruchu k únosné kapacitě území,
  - **omlazení** – kompetence a zdroje jsou dostatečné, nastává jako výsledek nově naplánovaného destinačního managementu, dochází ke změně image destinace, zřízení nových inovací a nových plánovacích metod, opětovný růst (Pásková, 2008. s. 75-80; Nejdler, 2011, s. 69-71).

3.7 Městský cestovní ruch

V posledních několika letech dochází k velkému nárůstu nabídky měst a jejich prostředí. Cesty do měst tvoří přes 20 % všech prázdninových cest a tento trend je možné sledovat nejen v evropských či amerických destinacích, ale také v Asii či Jižní Americe. Města nabízejí rozdílnému segmentu účastníků řadu destinačních zdrojů, silně provázaných s vlastními funkcemi města. Velmi často jsou dopravními uzly, výchozím bodem pro návštěvu řady destinací nebo přestupním bodem do destinací dalších. Tyto vzájemné vztahy vytvářejí silné a konkurenceschopné podmínky pro rozvoj turistické nabídky (Vystoupil, Kotíková a kol., 2017, s. 7).

Zelenka a Pásková (2012) ve výkladovém slovníku definují městský cestovní ruch jako „*druh cestovního ruchu, jehož účastníci jsou motivováni návštěvou měst a jejich atraktivit a služeb (historické a kulturní atraktivity, nakupování, služební cesty, sociální kontakty, gastronomie aj.)*.“

Městský cestovní ruch je často koncentrován zejména okolo nejvýznamnějších památek, při svém rozvoji čerpá z destinačních zdrojů, které mohou mít podobu kulturních, sociálních a environmentálních hodnot města. Z výše uvedené definice také vyplývá, že městský cestovní ruch nemusí být primárně spojen pouze s volnočasovými aktivitami rekreatantů, ale motivem mohou být také pracovní či obchodní schůzky, účasti na konferencích či kongresech, nákupní turismus nebo návštěva známých a příbuzných. Právě pro nejasné hranice mezi aktivitami, které jsou a nejsou spojeny s cestovním ruchem, vytváří městský cestovní ruch pro rozvoj místní ekonomiky pouze podpůrnou funkci (Vystoupil, Kotíková a kol., 2017, s. 7). Nespornou výhodou městského cestovního ruchu je fakt, že nepodléhá sezónnosti a je možno jej kvalitně provozovat po celý rok, čemuž dopomáhají kulturně-historické atraktivity, obchody, divadla, kina nebo muzea, které je (obvykle) možné navštívit celoročně (Beránek, 2013, s. 61).

Jako specifickou formu cestovního ruchu lze definovat kulturní turismus, jehož jádrem je motivace účastníků poznávat především kulturní dědictví a kulturu navštívené destinace a jejich rezidentů. Kultura je významným prvkem společnosti, která napomáhá její integraci jako celku a rovněž splňuje edukativní a reprezentační formu. Ačkoliv je kulturní turismus složité přesně vymezit, lze zhodnotit, že cesty s dominantním motivem poznávání a prožívání jiné kultury jsou jednou z nejvíce se rozvíjejících částí cestovního

ruchu. Hlavním indikátorem jsou zde prokazatelně rostoucí údaje o návštěvnosti kulturních zařízení a akcí (Vystoupil, Kotíková a kol., 2017, s. 70).

Z důvodu zvýšené koncentrace cestovního ruchu se objevují také pojmy jako turistické oblasti či městské turistické okrsky. Na malém prostoru se zde střetává velké množství návštěvníků, pro něž je vytvořeno množství aktivit, s rezidenty města. Původní rezidenční funkce oblasti jsou nahrazeny turistickými funkcemi a dochází k postupné turistifikaci. Bez řízení a koordinace se mohou turistické okrsky stát monofunkčními oblastmi, jenž jsou plně využívány turisty a ztrácejí původní hodnoty a významy (Pásková, 2008). Je proto nutné turistické okrsky identifikovat a strukturovat a za pomoci analýzy funkčního využití městských okrsků je transformovat. Pochopení a řízení je zásadní podmínkou pro jejich udržitelný rozvoj (Vystoupil, Kotíková, 2017, s. 137).

3.8 Defertova turistická funkce

Negativní dopady cestovního ruchu na dané území se mohou sledovat různými nástroji a mnoha funkcemi. Jednou z nich je turistická funkce nebo také Defertova funkce cestovního ruchu, která vyjadřuje intenzitu turistické aktivity v dané destinaci. Sleduje kvantitativní aspekt intenzity cestovního ruchu a je vyjádřena v Rov. (9)

$$T_{(f)} = \frac{100 * N}{P}, \quad (9)$$

kde N = počet stálých lůžek a P = počet místních obyvatel v destinaci.

Výhodou ukazatele je, že data jsou poměrně snadno přístupná, interpretace by však měla nahlížet na další možné okolnosti. Zároveň je předpokladem, že při vysoké návštěvnosti místa je vyvolán negativní vztah rezidentům vůči návštěvníkům destinace, a proto je tento ukazatel doplňován iritačním indexem. Turistická funkce může nabývat hodnot od 0 do nekonečna, oblasti s vyšším stupněm jsou považovány za oblasti s vyšší turistickou aktivitou, kupříkladu $T(f) =$ vyšší než 500 je považováno za hyperturistické středisko (Pásková, 2008, s. 270; Nejd, 2011, s. 36).

3.9 Iritační index

Iritační index je úzce provázaný s Defertovou turistickou funkcí, přičemž vyjadřuje míru nevraživosti místních obyvatel k návštěvníkům destinace a rozvoji cestovního ruchu. Za směrodatný ukazatel tohoto vztahu je zde považován Doxeyho iritační index, který je složen ze čtyřstupňové škály zahrnující:

- **euforii** – návštěvníci a investoři jsou vítáni, existuje jen velmi malý plánovací mechanismus,
- **apatii** – návštěvníci jsou bráni na milost, vznikají vztahy mezi rezidenty a návštěvníky, proces plánování je orientován na marketing,
- **znehucení** – místní obyvatelé mají obavy z cestovního ruchu, plánování spíše rozšiřování infrastruktury namísto omezení počtu turistů,
- **antagonismus** – odpor místních obyvatel k návštěvníkům (Pásková, 2008, s. 270).

4 Analýza dopadů cestovního ruchu na vybranou destinaci

4.1 Charakteristika a vymezení území

Praha je hlavním městem České republiky, z čehož pramení její zvláštní postavení coby centra politiky, vzdělávání, kultury, ekonomiky a státních institucí, současně je také sociálně ekonomickou součástí sídelní struktury. Tyto vlastnosti vytváří charakteristické rysy města a jeho specifické postavení jako jednoho z regionů České republiky. Praha se rozkládá na ploše 496 km² a její rozloha tvoří pouze nemalou část, asi 0,6 %, území celé republiky. Dle získaných dat z Českého statistického úřadu bylo v Praze k 31. 12. 2019 na 1 324 277 obyvatel, a tak velmi výrazně dominuje ve struktuře osídlení v České republice. Pro svůj výkon státní správy je Praha členěna na 22 správních obvodů, z hlediska samosprávy je to poté 57 městských částí. Tyto části jsou velmi odlišné, lze zde najít městské části s čistě městským charakterem, stejně tak části příměstské. Hustota zalidnění je v jednotlivých částech Prahy také odlišná a mezi počtem obyvatel jsou značné rozdíly – je možné zde nalézt městské části, jejichž počet obyvatel přesahuje 100 tisíc, ale také části s méně než 2 tisíci obyvateli. Svou polohou se Praha stala přirozeným centrem Čech.

Obrázek 3. Geografická mapa Hlavního města Prahy

Geografická mapa Hlavního města Prahy
Geographical map of the Capital city of Prague

Zdroj: ČSÚ

Rozloha města Prahy je dána jejím historickým vývojem, za počátek osidlování je možné označit založení Pražského hradu, pod jehož záštitou vznikala další podhradní osídlení. Později byla nově vzniklá pražská města – Staré Město, Malá Strana, Nové Město a Hradčany spojena v jedno – Prahu. Postupně byla připojována další území, od roku 1974 však již k žádnému dalšímu územnímu růstu nedošlo (BusinessInfo, 2017).

4.1.1 Selektivní předpoklady

Česká republika je demokratický, politicky stabilní stát. Jeho hlavní město Praha má zásadní význam ve výkonnosti ekonomiky, protože je v ní vytvářena až jedna čtvrtina HDP. Ostatní ekonomické ukazatele rovněž považují Prahu za ekonomické centrum, a to pro celý stát. Příznivý vliv na ekonomiku má i fakt, že zde sídlí většina finančních institucí a zahraničních firem. Nabídka pracovních míst zde vysoce převažuje nad počtem obyvatel, což vede k velmi častému dojíždění za prací a službami, nejčastěji obyvateli

ze Středočeského kraje. Dominantní je zpracovatelský průmysl, stavebnictví, ale zejména pak cestovní ruch. Praha je velmi častým cílem zahraničních turistů, kteří tvoří více než polovinu všech ubytovaných návštěvníků, a tento trend je od roku 2013 rostoucí. Návštěvníci rezidenti pak velmi často přijíždějí v rámci služebních cest nebo kongresové turistiky. Pro běžné cestování zahraničních turistů je Praha bezpečnou destinací ve státě s dobrou životní úrovní (BusinessInfo, 2017).

4.1.2 Lokalizační předpoklady

Na území Prahy je možné najít do určité míry specifické zastoupení přírodních prostor, nabízejících zázemí nejen řadě živočichů a rostlin, ale také kvalitní prostor pro obyvatele a návštěvníky. K tomu přispívá vysoký počet parků, zahrad, lesů, vodních toků, ale také zvláště chráněných území. Těch se na území Prahy nachází 93 o rozloze větší než 2 200 ha (tj. 4,4 % z celkové rozlohy města), jedná se o 8 národních přírodních památek, 16 přírodních rezervací a 69 přírodních památek. Snahou je v Praze i přes značně komplikované podmínky, které velkoměsto nabízí, vytvořit územní celky, jež by sloužily k ochraně přírody a rekreaci. Na území hlavního města Prahy je v současné době vyhlášeno 12 přírodních parků. Mimo obecně chráněná území se na území hlavního města nachází také 26 registrovaných významných krajinných prvků (například Barrandovské skály, Čimické údolí, Divoká Šárka, Klánovický les a další). Přírodní pestrost města doplňují také uliční stromořadí, v Praze se tak nachází asi 26 000 stromů (Portál životního prostředí hlavního města Prahy, 2020).

4.1.3 Kulturně-historické podmínky

Praha a její centrum si udržuje ráz turisticky přitažlivé destinace a jednoho z nejkrásnějších míst. Stavební rozvoj dal za vznik unikátnímu historickému celku, který je vysoce koncertovaný památkami a ve kterém je dodnes znatelný historický vývoj a zrod města. Vlastní historické centrum Prahy je jedním z největších a nejvýznamnějších památkových území České republiky. V roce 1971 byla vládou vyhlášena Památková rezervace v hlavním městě Praze (také jako PPR – Pražská památková rezervace), která zahrnuje Pražský hrad, Hradčany, Malou Stranu včetně Karlova mostu, Staré Město s Josefovem, Nové Město, Vyšehrad i další jednotlivé památek. Tato rezervace o rozloze 866 ha je ohraničena linií starých hradeb Starého a Nového Města, které jsou v některých místech stále dochovány a jejichž součástí jsou Pražský hrad a Vyšehrad. Tato rezervace je

jedinečná zejména pro zachování jejího středověkého půdorysu, svým historickým a umělecko-architektonickým vývojem je řazena mezi nejvýznamnější evropské památky. V historickém centru se nachází i další významné a dochované části staveb, kostely i obytné domy, které si uchovávají původní prostory v suterénech. Pro svou jedinečnost bylo historické centrum Prahy zapsáno také na Seznam světového kulturního dědictví UNESCO, a to již v roce 1992. I z tohoto důvodu se Praha stala velmi atraktivní destinací zahraničních turistů (Odbor památkové péče, 2014).

4.2 Zatíženost regionu návštěvností

Zatíženost vybraného regionu cestovním ruchem je možné definovat na základě aktuálních údajů o kapacitě hromadných ubytovacích zařízení a jejich využití. Z veřejně dostupných dat Českého statistického úřadu bylo zjištěno, že v roce 2019 vykazovalo hlavní město Praha na 817 hromadných ubytovacích zařízení. Z níže uvedené tabulky č. 2 vyplývá, že jej s vyšším počtem ubytovacích zařízení v témže roce předstihl kraj Jihočeský a Královéhradecký, které vykazovaly více než 1 000 ubytovacích zařízení. Velmi podobné hodnoty pak uváděly kraje Liberecký a Jihomoravský, jenž v roce 2019 vykazovaly počet 895 a 857 hromadných ubytovacích zařízení.

Tabulka 2. Počty hromadných ubytovacích zařízení v regionech v letech 2017–2019

	rok 2017	rok 2018	rok 2019
Hlavní město Praha	787	816	817
Jihočeský kraj	1 136	1 178	1 181
Jihomoravský kraj	805	858	857
Karlovarský kraj	481	526	523
Kraj Vysočina	432	440	434
Královéhradecký kraj	1 040	1 078	1 074
Liberecký kraj	861	889	895
Moravskoslezský kraj	578	615	613
Olomoucký kraj	455	483	480
Pardubický kraj	349	354	351
Plzeňský kraj	507	535	528
Středočeský kraj	667	706	688

Ústecký kraj	466	484	483
Zlínský kraj	443	464	459

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ

Za pomoci bazických indexů, které jsou definovány v Rov. (1), je charakterizován vývoj počtu hromadných ubytovacích zařízení v Praze, ve vztahu k roku 2017, který ve výpočtu představuje základní období a pro nějž se bazický index rovná 1.

$$I_{2018} = \frac{816}{787} = 1,036 \quad (4)$$

$$I_{2019} = \frac{817}{787} = 1,038 \quad (5)$$

Za využití indexů řetězových byly vypočteny hodnoty ukazatele vždy s ohledem na období předchozí. Tyto indexy jsou definovány v Rov. (2) v kapitole 2.2 a jsou vypočteny následovně.

$$I_{2018} = \frac{816}{787} = 1,036 \quad (2)$$

$$I_{2019} = \frac{817}{816} = 1,001 \quad (2)$$

Protože delší časová řada počtu hromadných ubytovacích zařízení vykazuje výkyvy (viz graf č. 1, kapitola 4.2.1), není počítána hodnota průměrného koeficientu růstu, jelikož by její interpretace byla nepřesná a problematická.

Zhodnocení meziročního vývoje je zaneseno do následující tabulky č. 3, kde jsou vypočítány absolutní změny hromadných ubytovacích zařízení mezi roky 2018/2017 a 2019/2018. Spočítané relativní přírůstky jsou převedeny na procentuální vyjádření. Je patrné, že mezi lety 2017/2018 zaznamenala Praha oproti roku 2019/2018 větší přírůstek hromadných ubytovacích zařízení. Zatímco v roce 2019 to podle dostupných dat bylo

pouze 1 zařízení, v roce 2018 jich v Praze přibýlo 29. Relativně dosahoval nárůst mezi roky 2018/2017 až 3,68 %, o rok později, mezi roky 2019/2018, nárůst činil pouze 0,12 %.

I ostatní regiony vykazovaly v roce 2018 kladný meziroční nárůst. V kraji Jihomoravském byl zaznamenán přírůstek nejvyšší, počet stoupl o 53 ubytovacích zařízení. Podobně vysoký nárůst, pohybující se nad 40 zařízení, zaznamenaly také kraje Karlovarský a Jihočeský. Nejvyššího relativního přírůstku dosáhl mezi roky 2018/2017 kraj Karlovarský, jehož nárůst činil 9,36 %. Je patrné, že ve všech krajích, mimo Jihočeský, Liberecký a hlavního města Prahy, docházelo mezi roky 2019/2018 k poklesu počtu hromadných ubytovacích zařízení. Nejvýraznější propad zde zaznamenal kraj Středočeský, kde došlo k úbytku 18 zařízení, tedy k poklesu o 2,55 %.

Tabulka 3. Absolutní a relativní změny hromadných ubytovacích zařízení v regionech

	Absolutní změny 2018/2017	Absolutní změny 2019/2018	Relativní změny 2018/2017 (v %)	Relativní změny 2019/2018(v %)
Hlavní město Praha	29	1	3,68	0,12
Jihočeský kraj	42	3	3,70	0,25
Jihomoravský kraj	53	-1	6,58	-0,12
Karlovarský kraj	45	-3	9,36	-0,57
Kraj Vysočina	8	-6	1,85	-1,36
Královéhradecký kraj	38	-4	3,65	-0,37
Liberecký kraj	28	6	3,25	0,67
Moravskoslezský kraj	37	-2	6,40	-0,33
Olomoucký kraj	28	-3	6,15	-0,62
Pardubický kraj	5	-3	1,43	-0,85
Plzeňský kraj	28	-7	5,52	-1,31
Středočeský kraj	39	-18	5,85	-2,55
Ústecký kraj	18	-1	3,86	-0,21
Zlínský kraj	21	-5	4,74	-1,08

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ

Následující tabulka č. 4 je sestavena za pomoci vertikální analýzy, která vyjadřuje procentuální podíl jednotlivých krajů na celkovém počtu hromadných ubytovacích zařízení v České republice v letech 2017-2019. Z tabulky je patrné, že nejvyšší

procentuální zastoupení mezi kraji má kraj Jihočeský, jehož podíl se jen nepatrně vychyluje a všechny sledované roky se pohybuje nad 12,5 %. Následován je krajem Královéhradeckým, jehož podíl se ve sledovaných letech pohybuje okolo 11,45 %. Třetím krajem s nejvyšším podílem zastoupení na celkovém počtu hromadných ubytovacích zařízení je kraj Liberecký, jehož podíl se pohybuje okolo 9,5 %. Hlavní město Praha se svým počtem ubytovacích zařízení představovala v roce 2017 na 8,74 % z celkového počtu zařízení. O rok později, v roce 2018, její procentuální zastoupení jen mírně kleslo, a to na 8,66 %. Ačkoliv absolutní meziroční přírůstek v Praze v roce 2019 představoval pouze 1 zařízení, její procentuální zastoupení v tomto roce opět mírně vzrostl na 8,71 %. Větší podíl oproti Praze vyznačoval v letech 2018 a 2019 pouze kraj Jihomoravský, jehož podíl se pohyboval o čtyři desetiny procent výše.

Tabulka 4. Zastoupení jednotlivých regionů na celkovém počtu hromadných ubytovacích zařízení

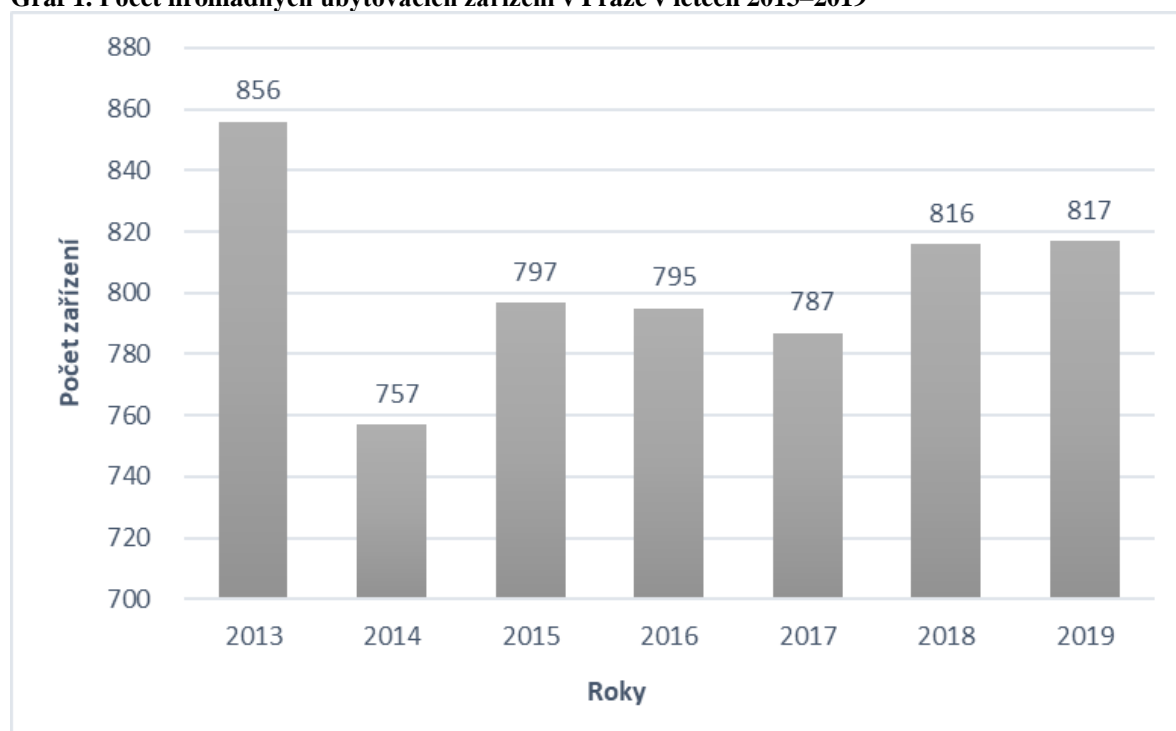
	2017	2018	2019
Celá ČR	9 007	9 426	9 383
	2017 zastoupení kraje (v %)	2018 zastoupení kraje (v %)	2019 zastoupení kraje (v %)
Hlavní město Praha	8,74	8,66	8,71
Jihočeský kraj	12,61	12,50	12,59
Jihomoravský kraj	8,94	9,10	9,13
Karlovarský kraj	5,34	5,58	5,57
Kraj Vysočina	4,80	4,67	4,63
Královéhradecký kraj	11,55	11,44	11,45
Liberecký kraj	9,56	9,43	9,54
Moravskoslezský kraj	6,42	6,52	6,53
Olomoucký kraj	5,05	5,12	5,12
Pardubický kraj	3,87	3,76	3,74
Plzeňský kraj	5,63	5,68	5,63
Středočeský kraj	7,41	7,49	7,33
Ústecký kraj	5,17	5,13	5,15
Zlínský kraj	4,92	4,92	4,89

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ

4.2.1 Zatíženost návštěvností v Praze

Následující graf č. 1 zaznamenává vývoj počtu hromadných ubytovacích zařízení v Praze v jednotlivých letech 2013-2019. Lze konstatovat, že mezi lety 2013 a 2014 došlo k výraznějšímu poklesu počtu ubytovacích zařízení, a to o necelých 100 zařízení. Následně mezi jednotlivými lety již docházelo k nevýrazným poklesům, celkový trend je však v posledních letech prozatím rostoucí. V počtu pokojů a lůžek je zachován podobný vývoj, v roce 2019 se tak v Praze nacházelo 42 997 pokojů a 94 444 lůžek. Co se týče lůžkových kapacit a počtu pokojů je Praha v porovnání se všemi ostatními regiony jasným lídrem, těsně následovaná Jihočeským krajem.

Graf 1. Počet hromadných ubytovacích zařízení v Praze v letech 2013–2019

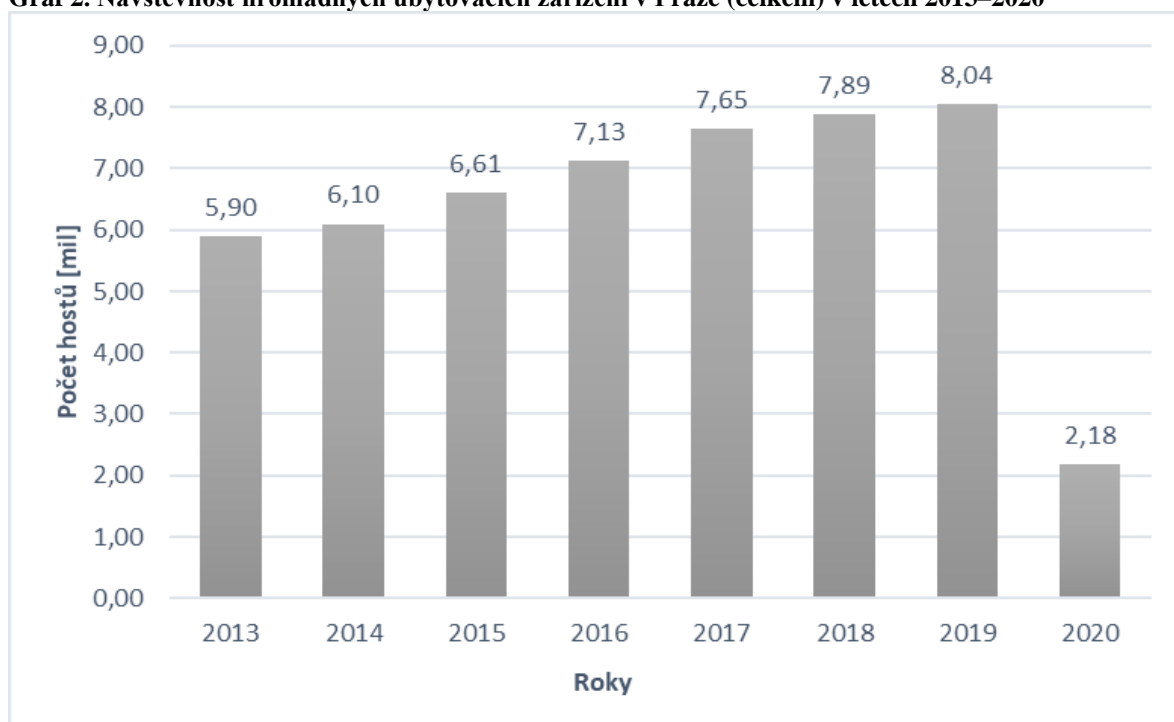
Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ

Hromadná ubytovací zařízení jsou velmi významná při nabídce cestovního ruchu a jsou jejím velmi zásadním faktorem. Současně je však nutné uvážit mnohá specifika pro utváření ubytovacích služeb. Tyto jsou velmi často vázány na místo, kde se vyskytují atraktivita pro účastníka cestovního ruchu, nelze tak podnikat kdekoliv. Taktéž je nutné uvážit okolní prostředí, jelikož ubytovací služby a tok návštěvníků zasahují do přírodního, kulturního a společenského rázu území. Zvýšený rozsah cestovního ruchu a vysoký počet

ubytovacích zařízení může způsobit negativní zatíženost oblasti. Poptávka v konkrétní destinaci musí být komplexní a zahrnovat současně další služby trhu cestovního ruchu jako dopravu, stravování apod. Graf č. 2 znázorňuje celkový počet návštěvníků – tedy rezidentů i nerezidentů – v Praze v letech 2013 až 2020 a je z něj patrné, že se počet hostů každým rokem zvyšoval.

Významnou událostí však byla celosvětová pandemie, která zasáhla již na počátku roku 2020 a velmi výrazně ovlivnila počet příjíždějících hostů. Během února a počátkem března byla pozastavena některá přímá letecká spojení, zamezeno bylo také spojení s konkrétními oblastmi v Itálii. Již od poloviny března platil zákaz vstupu cizinců bez trvalého či přechodného pobytu v délce nad 90 dní na území České republiky (Prague City Tourism, 2020). Zakázán byl také výkon činností v určitých oblastech služeb, uzavírání provozoven (ubytovací, stravovací, kulturní, turistická informační centra, památky a další). K datu 31.3.2020 byly uzavřeny veškeré památkové objekty a turistické cíle, současně také dochází k uzavření turistických informačních center, hotelů a jiných ubytování, ke zrušení kongresů, společenských a kulturních akcí. Cestovní ruch je zastaven, díky uzavření hranic a omezení pohybu obyvatel ČR. Přesné vyčíslení dopadů realizovaných restrikcí stále není k dispozici. K prvnímu rozvolňování docházelo na přelomu dubna a května, kdy docházelo k lehkému znovuoživení cestovního ruchu, nicméně stále za určitých hygienických podmínek. Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky také vytvořilo v červnu roku 2020 krizový akční plán cestovního ruchu v České republice. Tento plán je zaměřen na realizaci opatření nutných pro obnovu odvětví a klade si za cíl, aby si i rezidenti vytvořili kladný vztah k cestování, návštěvníkům a odvětví cestovního ruchu. Současně jsou zde navrhovaná opatření Akčního plánu na roky 2021-2022 (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2020).

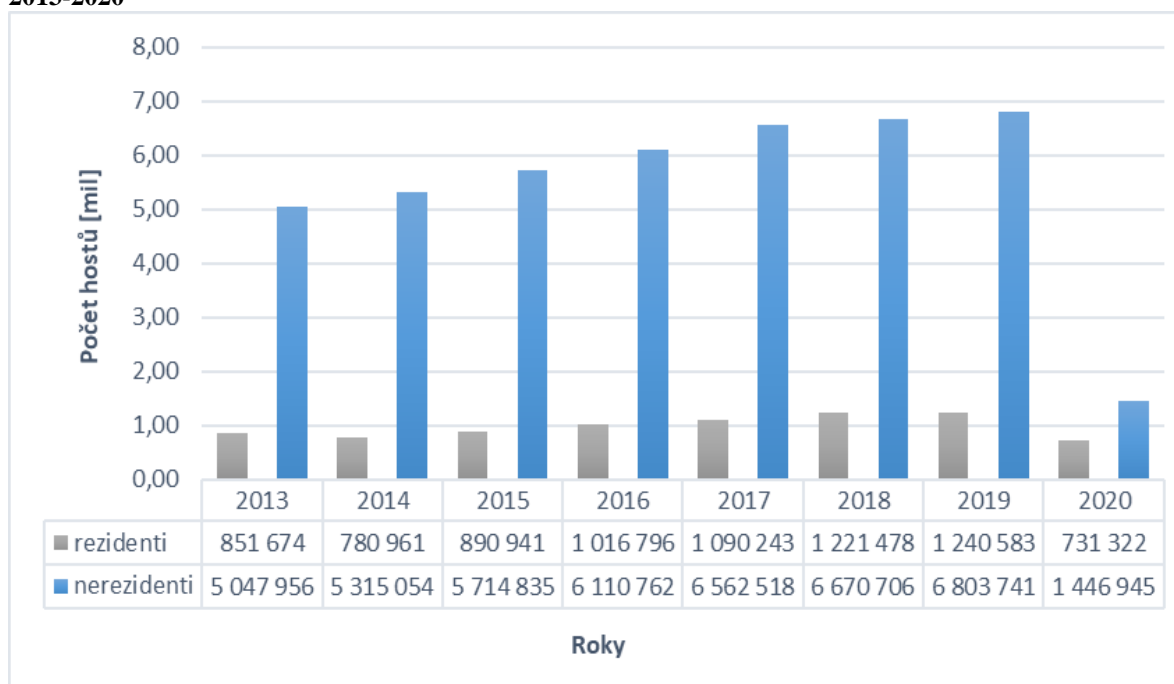
Graf 2. Návštěvnost hromadných ubytovacích zařízení v Praze (celkem) v letech 2013–2020

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ

Na následujícím grafu č. 3 je možné sledovat rozložení vývoje počtu rezidentů a nerezidentů v hromadných ubytovacích zařízeních. Od roku 2013 je patrná stupňující se tendence, a Praha tak zaznamenává rekordní počty hostů z řad nerezidentů, rostoucí trend však udržují také rezidenti České republiky. V roce 2019 Praha zaznamenala celkem 8 044 324 hostů, z toho 6 803 741 ze zahraničí, tvořící 84,6 % hostů a 1 240 583, tedy 15,4 % návštěvníků z České republiky. Pro tyto se Praha stává nejčastější cílovou destinací hned po Jihomoravském kraji, do kterého zavítalo z řad rezidentů na 1 379 859 hostů. Stejně oblíbeným je také kraj Jihočeský, který v roce 2019 navštívilo 1 151 946 hostů.

Graf 3. Návštěvnost v hromadných ubytovacích zařízeních v Praze – rezidenti x nerezidenti v letech 2013-2020

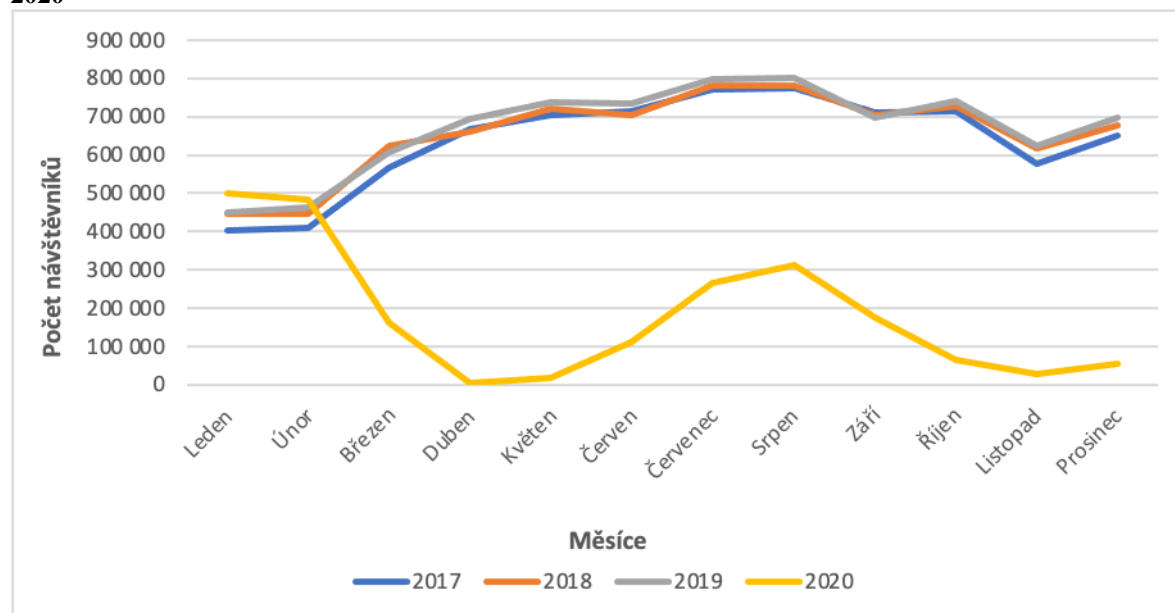
Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ

Co se týče celkového nárůstu počtu návštěvníků v hromadných ubytovacích zařízeních, ten se v roce 2019 zvýšil o 152 140 návštěvníků. Celkový přírůstek tak činí 1,9 %. U zahraničních hostů se celkově jedná o absolutní meziroční přírůstek o 133 035 hostů, což je nárůst o 2 % návštěvníků. U rezidentů je nárůst nepatrně nižší a činí 1,6 %, odpovídá tedy absolutnímu přírůstku 19 105 hostů. Početně tvoří skupina rezidentů výraznou a největší skupinu návštěvníků Prahy, nicméně kvůli vysoké návštěvnosti ze strany hostů zahraničních se podílí na příjezdovém cestovním ruchu Prahy jen 15,4 %.

Nejvyšší zatíženost území a koncentrace návštěvníků v hlavním městě převládá především ve třetím čtvrtletí roku, zejména pak v měsících červenec a srpen. Naopak nejslabší návštěvnost je možné zaznamenat v prvním kvartálu, a to v měsících leden a únor. V roce 2019, v lednu, navštívilo Prahu celkem 449 129 hostů, v únoru pak celkem 464 039 hostů. V nejvytíženějších měsících červenci a srpnu se celkový počet hostů oproti prvním kvartálu až téměř zdvojnásobil, jednalo se celkem o 798 508 hostů v červenci a 800 084 hostů v srpnu. Následující graf č. 4 zachycuje křivku návštěvnosti v letech. Pro přehlednost grafu bylo vybráno období let 2017-2020. Zatímco v roce 2019 se křivka nijak výrazně nezměnila oproti předchozím letem, v roce 2020 můžeme sledovat mimořádný propad, zejména v měsíci dubnu, který byl způsoben celosvětovou pandemií

nemoci SARs-CoV-2 (covid-19) a uzavíráním České republiky pro vstup cizinců. V prvních dvou měsících roku 2020 byl počet hostů v meziročním porovnání vyšší, v lednu se jednalo o přírůstek 11,3 % tedy o 50 672 hostů celkem. Únor pak vykazoval meziroční přírůstek 4 %, jenž tvoří celkem 18 703 hostů. V březnu, který je do počtu návštěvnosti meziročně nejsilnějším měsícem prvního kvartálu byl zaznamenán strmý propad o -73,2 %, absolutní přírůstek počtů hostů za březen tak činil -444 364 hostů. V dubnu pak absolutní přírůstek hostů činil drtivých -99,4 % hostů, celkový meziroční pokles tak byl -688 474 hostů.

Graf 4. Vývoj celkového počtu hostů v Praze podle měsíců v letech 2017-2020

	Leden	Únor	Březen	Duben	Květen	Červen	Červenec	Srpen	Září	Říjen	Listopad	Prosinec
2017	402 548	407 837	567 435	665 589	702 489	712 927	769 490	773 693	709 401	714 147	576 866	650 339
2018	446 403	447 777	623 779	661 565	721 067	704 518	780 577	780 822	703 905	727 193	617 306	677 292
2019	449 129	464 038	607 045	692 868	735 949	734 946	798 508	800 084	698 563	742 101	622 918	698 175
2020	499 801	482 741	162 681	4 394	16 863	111 415	265 706	313 104	174 760	63 945	28 195	54 662

— 2017 — 2018 — 2019 — 2020

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ

Jelikož indexy řetězové charakterizují tempo růstu hodnoty ukazatele a je možné označit je jako koeficienty růstu, byla vytvořena delší časová řada od roku 2010-2019, která byla zanesena do následující tabulky č. 5 a ve které jsou dle výše definovaných vzorců Rov. (1) a Rov. (2) vypočteny bazické a řetězové indexy. Na základě těchto hodnot

je vypočítán koeficient růstu, a tak zhodnoceno průměrné tempo růstů počtu zahraničních návštěvníků v Praze.

Tabulka 5. Vývoj počtu nerezidentů v Praze s vypočtenými bazickými a řetězovými indexy

Rok	n	Počet zahraničních hostů	Bazický index y_i/y_0	Řetězový index y_i/y_{i-1}
2010	0	4 116 867	1	
2011	1	4 360 390	1,059	1,059
2012	2	4 919 457	1,195	1,128
2013	3	5 047 956	1,226	1,026
2014	4	5 315 054	1,291	1,053
2015	5	5 714 835	1,388	1,075
2016	6	6 110 762	1,484	1,069
2017	7	6 562 518	1,594	1,074
2018	8	6 670 706	1,620	1,016
2019	9	6 803 741	1,653	1,020

Zdroj: zpracování vlastní dle dat ČSÚ

Dle dat dostupných z Českého statistického úřadu je zjišťován počet nerezidentů přijíždějících do Prahy v letech 2010 až 2019. Z těchto dat jsou vypočteny bazické indexy, které charakterizují vývoj počtu návštěvníků ve vztahu k roku 2010, jehož bazický index je roven 1. Následně jsou vypočteny indexy řetězové, které charakterizují vývoj počtu návštěvníků vždy ve vztahu k předchozímu období. Dle výše definovaného vzorce v Rov. (3) jsou dosazeny hodnoty q_n a q_0 následovně vypočten průměrný koeficient růstu.

$$\bar{k} = \sqrt[9]{\frac{6\,803\,741}{4\,116\,867}} = 1,057 \quad (3)$$

Průměrné tempo růstu počtu nerezidentních turistů tak činí celkem 1,057. V průměru tedy ročně dochází k nárůstu počtu zahraničních turistů o 5,7 %.

Protože přírůstek hostů nebyl zaznamenán pouze u nerezidentních návštěvníků, ale Praha jako cílová destinace meziročně přilákala také více domácích hostů,

byla vytvořena tabulka č. 6., ve které je zaznamenán vývoj počtu rezidentních návštěvníků v Praze. Dle definovaných vzorců bazických indexů v Rov. (1) a řetězových indexů v Rov. (2) jsou vypočteny jednotlivé indexy pro konkrétní roky.

Tabulka 6. Vývoj počtu rezidentů v Praze s vypočtenými bazickými a řetězovými indexy

Rok	n	Počet domácích hostů	Bazický index y_i/y_0	Řetězový index y_i/y_{i-1}
2010	0	626 506	1	
2011	1	690 533	1,102	1,102
2012	2	806 997	1,288	1,169
2013	3	851 674	1,359	1,055
2014	4	780 961	1,247	0,917
2015	5	890 941	1,422	1,141
2016	6	1 016 796	1,623	1,141
2017	7	1 090 243	1,740	1,072
2018	8	1 221 478	1,950	1,120
2019	9	1 240 583	1,980	1,016

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ

Na základě získaných dat jsou do vzorce pro průměrný koeficient růstu Rov. (3) dosazeny hodnoty q_n a q_0 a je proveden následující výpočet.

$$\bar{k} = \sqrt[9]{\frac{1\,240\,583}{626\,506}} = 1,078 \quad (3)$$

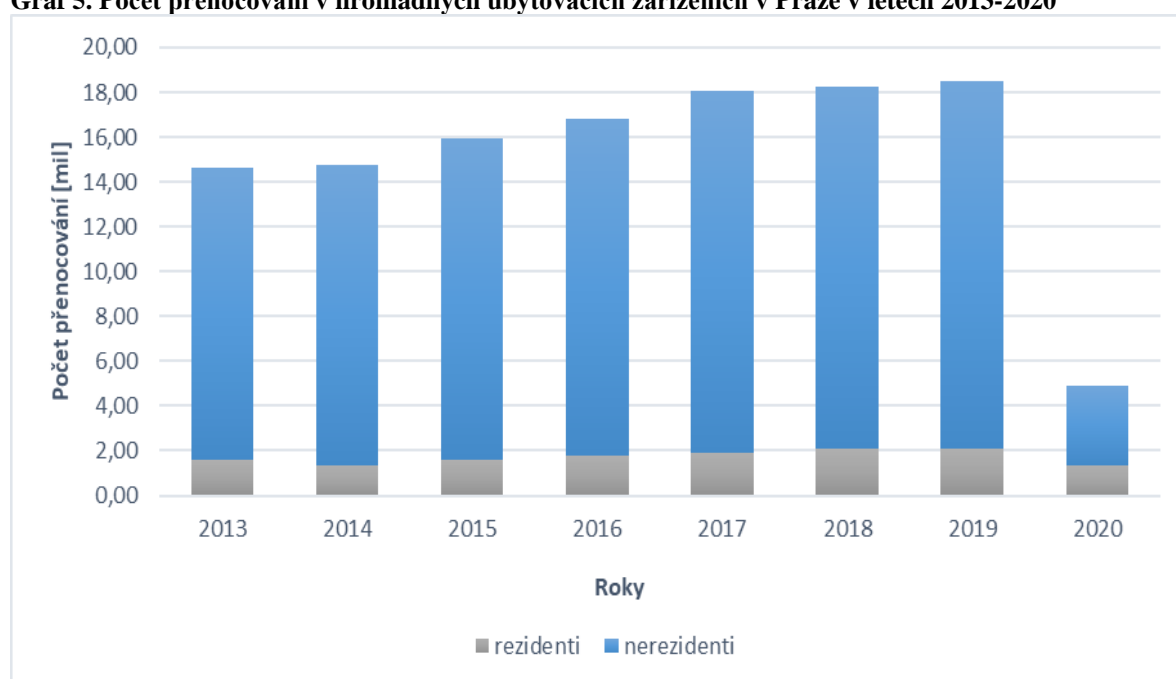
Průměrné tempo růstu tak činí 1,078, jedná se tedy o průměrný nárůst domácích hostů o 7,8 % ročně.

Absolutní přírůstek počtu přenocování mezi lety 2018 a 2019 činil v Praze 230 569 nocí. Meziroční nárůst tak činil 1,3 %. Celkem se jednalo o 18 479 653 noclehů, z čehož větší podíl, a to 88,6 %, tvořilo přenocování nerezidentů, jednalo se

o 16 371 962 noclehů. Přenocování rezidentů tvořilo pouze 11,4 %, tedy 2 107 691 noclehů, navíc zde také došlo k poklesu o 8 393 noci, tedy o 0,4 % přenocování. Počty přenocování v destinaci kopírují trend křivky návštěvnosti, která je uvedena výše, nejsilnější je tedy ve třetím kvartálu a nejslabší ve čtvrtletí prvním. Průměrná délka přenocování pak činí 2,4 noci u nerezidentů a 1,7 noci u rezidentů. Následující graf č. 5 zachycuje počty přenocování celkem s poměrem, jenž činí přenocování rezidentů a nerezidentů. V grafu je opět zanesen rok 2020, kde je možné sledovat strmý pokles počtu přenocování v hromadných ubytovacích zařízeních

Graf 5. Počet přenocování v hromadných ubytovacích zařízeních v Praze v letech 2013-2020

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Přenocování celkem	14 654 282	14 750 287	15 917 265	16 796 384	18 055 838	18 249 084	18 479 653	4 890 544
■ z toho nerezidenti	13 056 931	13 381 733	14 341 089	15 017 703	16 132 282	16 133 000	16 371 962	3 530 839
■ z toho rezidenti	1 597 351	1 368 554	1 576 176	1 778 681	1 923 556	2 116 084	2 107 691	1 359 705

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ

Jak již z výše uvedených analýz vyplývá, pro rezidenty České republiky je Praha jednou z velmi žádaných cílových destinací, velkým favoritem je ale i pro hosty nerezidenty. Ti v příjezdovém cestovním ruchu Prahy vytváří dominující složku. Zdrojové země, ze kterých Praha čerpá své příjíždějící návštěvníky v roce 2019 zaznamenaly téměř

nezměněné pořadí oproti předchozím letem. Nejsilnější zdrojovou zemí z hlediska počtu hostů bylo v roce 2019 Německo. Ačkoliv celkově zaznamenala tato země úbytek o 1,3 % tedy -12 138 hostů, stále se podílela na návštěvnosti vůči nerezidentům 13,2 %. Druhou nejsilnější zemí jsou pak Spojené státy americké, které zaznamenaly nárůst o 28 608 a s počtem 511 950 hostů se na návštěvnosti nerezidentů podílejí 5,8 %. Pořadí zdrojových zemí dle nejvyššího počtu přenocování v roce 2019 se jen mírně liší. Německo zaznamenalo 2 047 082 přenocování, současně má také nejvyšší počet turistů. Následované je Ruskem, které zaznamenává méně hostů, ale díky délce pobytů se s 1 377 668 přenocování dostává na druhou pozici. Následované je Spojenými státy americkými, Velkou Británií a Itálií. Meziroční přírůstek přenocování však zaznamenává pouze Velká Británie a Spojené státy americké, Německo vykazuje pokles o 1,8 %, Rusko poté 1,3 %.

Tabulka 7. Top 5 zdrojových zemí podle počtu hostů v roce 2019

Země	Hosté celkem	Absolutní změna hostů	Relativní změna hostů (v %)	Podíl na návštěvnosti nerezidentů (%)
Německo	900 526	-12 138	-1,3 %	13,2 %
Spojené státy americké	511 950	28 608	5,9 %	5,8 %
Velká Británie	432 986	5 228	1,2 %	7,5 %
Rusko	392 968	8 786	2,3 %	6,4 %
Itálie	335 101	2 712	0,8 %	4,9 %

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ

Kvůli celosvětové pandemii nemoci Covid-19 se zdrojové země značně proměnily. Nejvýraznější zdrojovou zemí je pro Prahu stále Německo s celkovým počtem 167 621 hostů za rok. Meziročně se jedná o 732 905 hostů méně, úbytek tak činí 81,4 %. Díky šíření nemoci Covid-19 se na další pozice zdrojových zemí dostaly sousední země jako Polsko, z nějž Prahu navštívilo 55 543 hostů. I u této země byl však zaznamenán úbytek hostů, a to o 78 %, Prahu tedy navštívilo o 197 090 hostů méně než v předchozím roce. Další nejvýznamnější zdrojovou zemí se pro Prahu stalo Slovensko, z této sousední země do Prahy přicestovalo 31 852 hostů. Meziroční úbytek činil 89,8 %, tedy o 270 144 hostů méně než v roce 2019. Návštěvníků z Nizozemska do Prahy přicestovalo 18 791,

meziroční tak úbytek činil 87,3 %. Největší procentuální úbytek zaznamenala Francie, pokles činí 93,4 % hostů, absolutně se jedná o pokles o 232 593 hostů. Co se týče pořadí zdrojových zemí dle nejvyššího počtu přenocování, zůstává pořadí nezměněné s jediným rozdílem, kdy Francii předstihla Velká Británie, která zaznamenala celkem o 783 přenocování více.

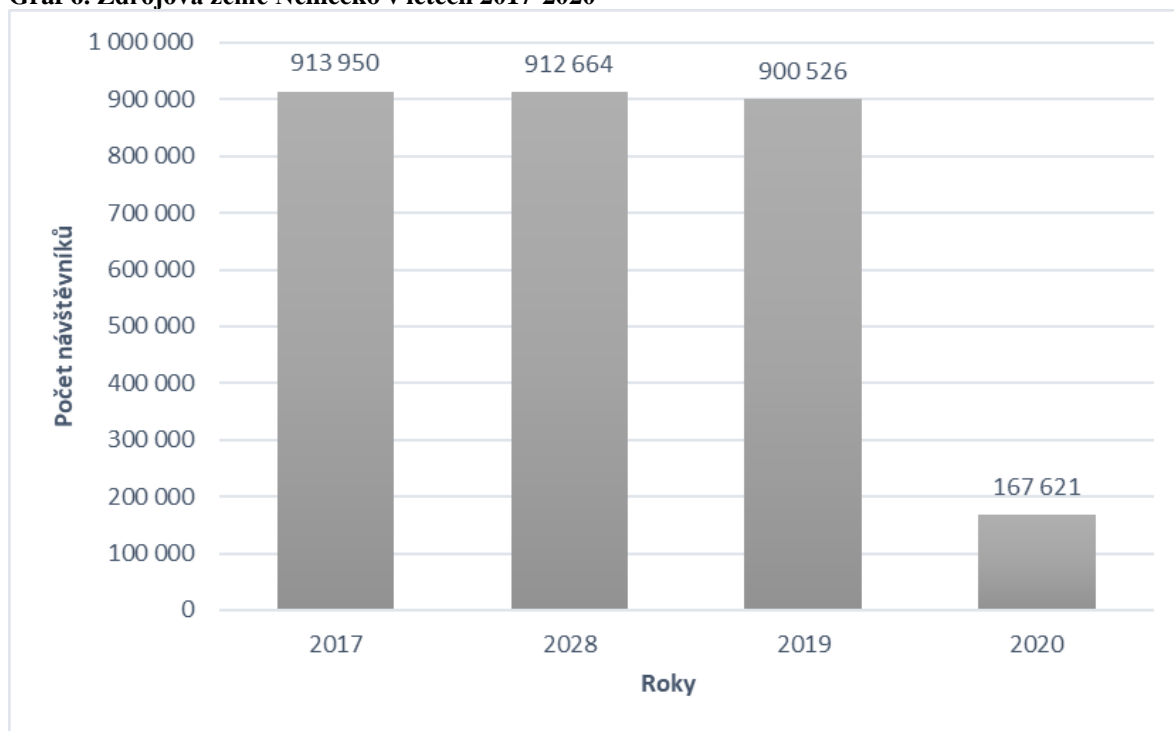
Tabulka 8. Top 5 zdrojových zemí podle počtu hostů v roce 2020

Země	Hosté celkem	Absolutní změna hostů	Relativní změna hostů (v %)	Podíl na návštěvnosti nerezidentů (%)
Německo	167 621	-732 905	-81,4 %	11,58 %
Polsko	55 543	-197 090	-78,0 %	3,84 %
Slovensko	31 852	-279 144	-89,8 %	2,20 %
Nizozemsko	18 791	-129 729	-87,3 %	1,30 %
Francie	16 318	-232 593	-93,4 %	1,13 %

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ

Tradiční a hlavní zdrojovou zemí z hlediska příjezdového cestovního ruchu je pro Prahu Německo, obvykle s vysokým nárůstem počtu návštěvníků. V roce 2019 zaznamenala Praha více než dvojnásobek německých turistů v porovnání s hosty z Velké Británie, která se stala třetí zdrojovou zemí. Počet Německých hostů významně narůstal mezi lety 2014-2017, kdy byl zaznamenán vrchol nejen v počtu přijíždějících návštěvníků, ale také v počtu přenocování, tedy v počtu 2 099 753 přenocování celkem. V následujících dvou letech je možné sledovat mírný pokles, a to v počtu hostů i přenocování. Tyto změny jsou však minimální. Pokles počtu hostů mezi lety 2017 a 2018 je zaznamenán o 0,1 %, mezi roky 2018 a 2019 pak pokles činí 1,3 %. Tyto malé výchyly však nemusí být určující pro dlouhodobý trend vývoje. V roce 2020 úbytek hostů bohužel činil celých 81,4 %, i přesto z výše uvedené tabulky vyplývá, že němečtí hosté byli nejsilnější zdrojovou skupinou pro zahraniční cestovní ruch a Praha je pro ně stále atraktivní cílovou destinací, kterou se rozhodlo navzdory omezujícím restrikcím vyhledat na 167 621 hostů. Graf č. 6 zachycuje vrchol počtu německých návštěvníků v roce 2017, kdy Prahu navštívilo 913 950 hostů, a následující mírný pokles v letech 2018 a 2019, až k roku 2020.

Graf 6. Zdrojová země Německo v letech 2017-2020

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ

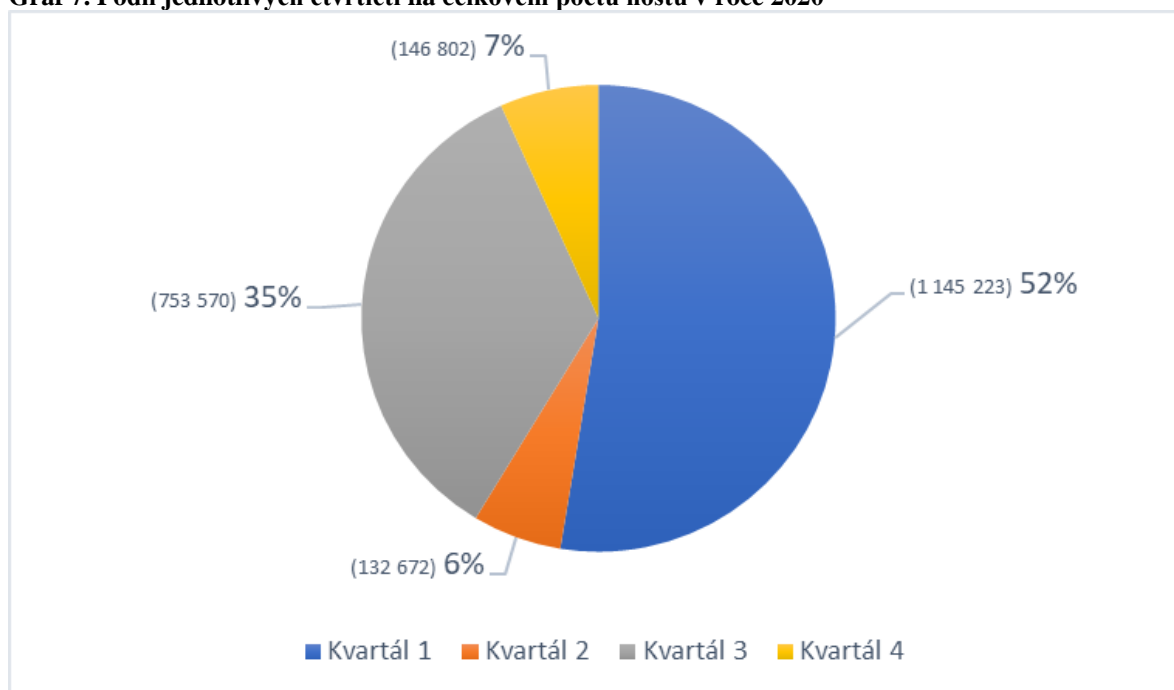
Na návštěvnosti Prahy se nejvíce podílejí evropští turisté, v roce 2019 tato skupina tvořila až 62,4 % z celkové návštěvnosti nerezidentů (Rusko vyčleněno). Velmi výraznou skupinou hostů jsou také hosté Asijské, na návštěvnosti Prahy se podílejí 18,6 %. Nejčastěji diskutovanou zemí se stává Čína, u které byl v roce 2019 zaznamenán pokles návštěvníků, oproti předchozímu roku se v Praze ubytovalo o 5,1 % méně hostů. Taktéž byly vypovězeny smlouvy mezi Prahou a Pekingem. Na počátku roku 2020, kdy došlo k masivnímu šíření nákazy nemoci Covid-19 z Číny, byly taktéž zakázány příjezdy čínským turistům jako preventivní opatření, docházelo k rušení přímých letů mezi Prahou a Čínou.

4.2.2 Analýza vybraných ukazatelů za rok 2020

Již z výše uvedených analýz vyplývá, že rok 2020 byl rokem velkých změn. Celosvětová pandemie a restriktce, které doprovázely cestování, měly významný dopad na cestovní ruch. První dva měsíce roku sice zaznamenaly meziroční nárůst návštěvníků, celkově však Praha zaznamenala absolutní meziroční úbytek hostů, který činil -5 866 057 návštěvníků, což činí celkový úbytek -72,9 %. Následující graf č. 7 znázorňuje podíl

jednotlivých čtvrtletí na celkovém počtu hostů v Praze v roce 2020. Lze z něj vyčíst, že nejvyšší počet příjíždějících hostů byl zaznamenán v prvním kvartálu, jednalo se o 1 145 223 hostů, z toho 229 981 rezidentů a 915 242 nerezidentů. Druhý a čtvrtý kvartál zaznamenal výrazný úbytek hostů a v obou případech došlo k převýšení počtu rezidentů nad nerezidenty z důvodu restrikcí, které omezovaly vstup cizinců na území České republiky. V druhém kvartálu pak do Prahy zavítalo 85 234 rezidentů, z řad nerezidentů pouze 47 438 hostů. Během čtvrtého kvartálu roku 2020 Prahu navštívilo 98 256 hostů rezidentů a 48 564 hostů nerezidentů. Třetí kvartál opět vykazoval mírný nárůst, celkem bylo zaznamenáno 753 570 hostů, z toho 317 851 z řad rezidentů a 435 719 z řad nerezidentů a nejvíce zatíženými byly měsíce červenec a srpen. K nárůstu hostů docházelo z důvodů rozvolňování epidemických opatření v letních měsících. Červenec tak zaznamenal 265 706 hostů, v srpnu pak Prahu navštívilo celkem 313 104 hostů.

Graf 7. Podíl jednotlivých čtvrtletí na celkovém počtu hostů v roce 2020

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ

Letní měsíce červenec a srpen jsou běžně jedněmi z nejvíce zatížených měsíců, a to se týká za jistých okolností i roku 2020. V následující tabulce č. 9 je možné vyčíst že ačkoliv tyto měsíce byly v roce 2020 taktéž nejzatíženější návštěvností, stále lze

sledovat velký úbytek hostů, a to o více než polovinu. Procentní úbytky se v obou měsících pohybují nad 60 %.

Tabulka 9. Porovnání počtu hostů ve vybraných měsících mezi roky 2019 a 2020

	Počet hostů v roce 2019	Počet hostů v roce 2020	Absolutní změna hostů mezi lety 2019/2020	Procentní změna hostů mezi lety 2019/2020
Červenec	798 508	265 706	-532 802	-66,72
Srpen	800 084	313 104	-486 980	-60,87

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ

4.2.3 Výpočet trendů pro rok 2020

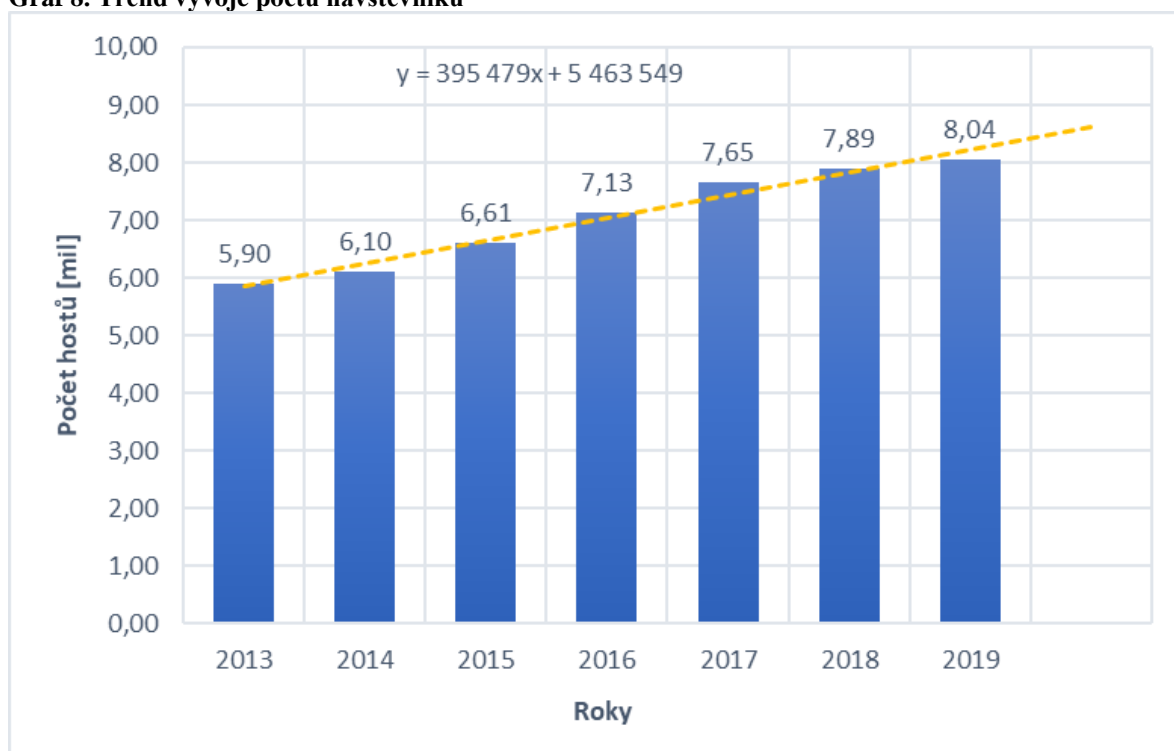
Z představených analýz je možné odvodit, jaký dopad na cestovní ruch zanechala celosvětová pandemie nemoci Covid-19. Příjezdový cestovní ruch v Praze zaznamenal pouze 27 % z roku 2019. Z tohoto důvodu jsou představeny odhady trendů pro rok 2020, aby byla možná následná komparace s vypočtenými a reálnými hodnotami a vyvozeny důsledky a dopady na cestovní ruch.

Podle vzorců vyjádřených Rov. (4) a Rov. (5) v kapitole 2.2 je vypočtena predikce trendu vývoje příjíždějících návštěvníků, pokud by byly zachovány dosavadní charakteristiky z let 2013-2019. Po vypočtení soustavy rovnic dle Rov. (5) byly získány hodnoty pro $a = 5,464$ a $b = 0,395$. Po následném dosazení do Rov. (4) byla získána trendová složka $T_{(t)}$ v milionech, kde

$$T_{(t)} = 8,627 \quad (4)$$

Z výsledné hodnoty vyplývá, že v okamžiku, kdy by se charakter počtu příjíždějících návštěvníků do lokality nezměnil, je odhadováno, že v roce 2020 by Prahu navštívilo 8 627 379 hostů. Trendová složka je zaznamenána v následujícím grafu č. 8, její konec pak zaznamenává získanou hodnotu vypočtené prognózy.

Graf 8. Trend vývoje počtu návštěvníků

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ

Aby bylo možné ověřit vhodnost prognózy je k posouzení stanovena pseudoprognóza, vypočtena dle vzorce relativní chyby prognózy uvedeném v Rov. (6) uvedené v kapitole 2.2. Skutečné hodnoty pro rok 2020 by však byly pro ověřování prognózy nevhodné. Z toho důvodu je podle výše uvedených vzorců Rov. (4) a Rov. (5) vypočtena prognóza pro rok 2019, kde byly získány hodnoty pro $a = 5,3635$ a $b = 0,4330$ a po dosazení následně také trendová složka $T_{(t)}$

$$T_{(t)} = 8,395 \quad (4)$$

Tato prognózovaná hodnota je porovnána se skutečnými hodnotami roku 2019, kdy počet návštěvníků činil 8,0443 milionu hostů. Obě hodnoty jsou dosazeny do Rov. (6), kde

$$rp = 4,35 \% \quad (6)$$

Relativní chyba prognózy tak činí 4,35 %, což svědčí o malé odchylce a model je tak z hlediska prognózy zhodnocen jako vhodný.

K syntetickému popisu shody hodnot empirických a teoretických je využit index determinace. Čím blíže se jeho hodnota pohybuje okolo jedné, tím lépe vybraný model popisuje zkoumaný jev. Po dosazení do vzorce, který je definován Rov. (7) v kapitole 2.2 je získána hodnota

$$I^2 = 0,993 \quad (7)$$

Následně byla hodnota přenesena do indexu korelace, vypočteného dle Rov. (8) definované v kapitole 2.2, kde byla vypočtena hodnota

$$I = 0,996 \quad (8)$$

Získané hodnoty jsou velmi blízko jedné, je tedy možné říci, že vybraný model reálně vystihuje vývoj zkoumaného jevu. Je možné předpokládat, že pokud by nedošlo ke změně charakteristik vývoje časové řady (tedy k jejímu narušení celosvětovou pandemií), tento model by podobně přesným způsobem vystihoval i skutečnost nastalou v roce 2020. Skutečnost se tedy od odhadované hodnoty liší o -6 449 112 návštěvníků.

4.3 Monitoring turistických toků

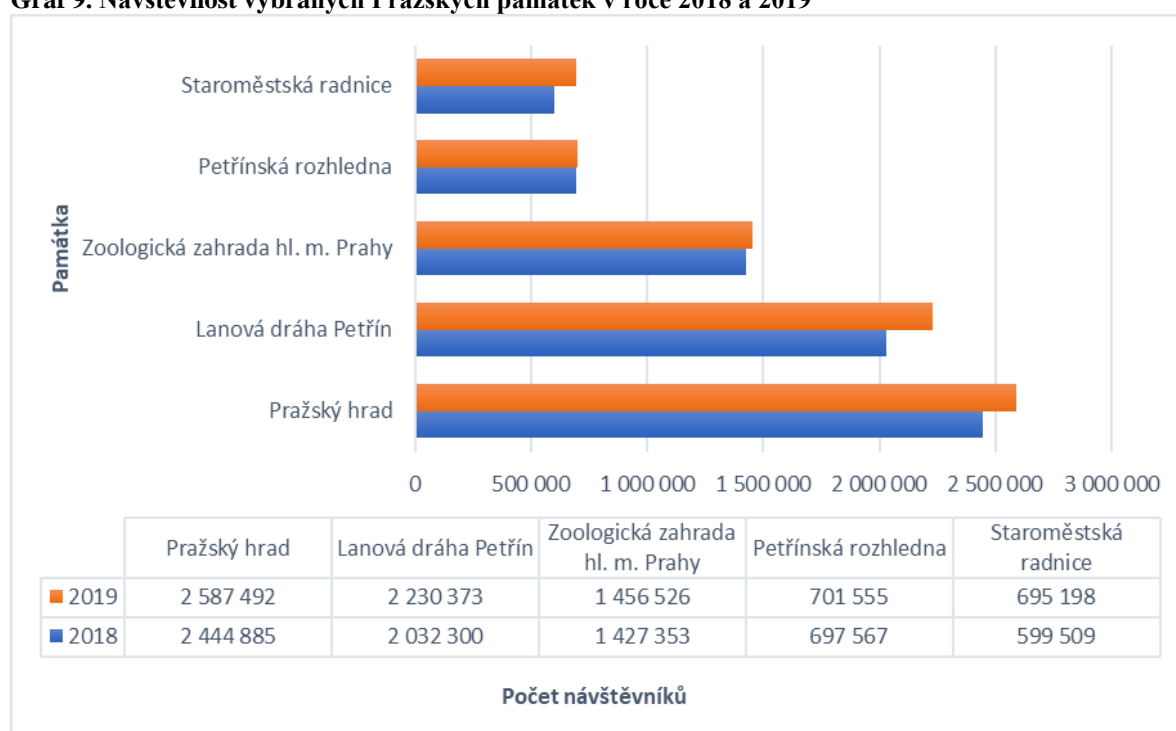
Jako dalším orientačním ukazatelem, jenž dokáže popsat zátěž území cestovním ruchem, je monitoring turistických toků, kdy jsou sledovány přehledy o počtu návštěvníků u jednotlivých turistických cílů.

Dle dostupných statistických údajů Českého statistického úřadu lze zjistit, že turisty jednoznačně nejnavštěvovanějším cílem v hlavním městě je Pražský hrad, jehož návštěvnost každoročně roste. Tento objekt navštívilo v roce 2019 více než 2,5 milionů návštěvníků. Oproti předchozímu roku byl zaznamenán meziroční nárůst o 5,8 %, tedy o více než 142 607 návštěvníků. Oproti roku 2017 je to o více než 700 tisíc návštěvníků více, Pražský hrad tento rok navštívilo 1 875 814 platících návštěvníků. O rok později,

v roce 2018, již počet návštěvníků překročil hranici dvou milionů a činil celkem 2 100 740 platících návštěvníků. V následujících letech byl tento rostoucí trend zachován. V následujícím grafu č. 9 je zaznamenána návštěvnost vybraných Pražských památek, pro přehlednost pouze v letech 2018 a 2019. Dle dostupných dat organizace Prague City Tourism se složení vyhledávaných cílových subjektů v předchozích letech příliš nelišilo. Mimo výše popsaného Pražského hradu je druhým nejnavštěvovanějším cílem lanová dráha na Petřín. Tu v roce 2018 využilo na 2 032 300 platících návštěvníků, meziroční změna tak činila 8 %. O rok později, tedy v roce 2019, ji využilo na 2 230 373 platících návštěvníků. Nárůst tedy činí necelých 165 tisíc osob. Petřínská rozhledna, která se nachází na vrcholu kopce Petřín, zaznamenala v roce 2018 platících návštěvníků 697 567, meziroční nárůst nebyl tak významný a činil pouhých 0,6 %. V roce 2019 zavítalo na Petřínskou rozhlednu již 701 555 tisíc návštěvníků. Dalším význačným cílem je zoologická zahrada hl. m. Prahy. I v ní každoročně přibývá návštěvníků. V roce 2019 to bylo 1 456 526 registrovaných návštěvníků.

Graf 9. Návštěvnost vybraných Pražských památek v roce 2018 a 2019

Zdroj: vlastní zpracování dle dat CzechTurism

Z dostupných statistických údajů lze zjistit, že v Praze bylo v roce 2019 registrováno 14 511 410 návštěvníků turistických cílů. Ve veřejné databázi CzechTurism je na území Prahy zaznamenáno 91 těchto cílů, z toho 53 pouze na Praze 1. Památky zde v roce 2019 vyhledalo 10 308 343 registrovaných návštěvníků. Druhou nejnavštěvovanější městskou částí v roce 2019 se stala Praha 7 s 2 985 244 registrovaných návštěvníků, kterou přesto vyhledalo razantně méně hostů. Dominující památkou je zde zoologická zahrada hl. m. Prahy, jejíž počet návštěvníků byl popsán v grafu č. 8 výše, dalším zajímavým cílem je pro turisty ale také nedaleká botanická zahrada hl. m. Prahy, kterou vyhledalo 376 287 návštěvníků. Dalšími významnými cíli na Praze 7 je Národní zemědělské muzeum a Národní technické muzeum nacházející se nedaleko Letenských Sadů.

4.4 Výpočet indexů udržitelného rozvoje

Defertova turistická funkce je jednou z mnoha funkcí, jimiž lze sledovat negativní dopady cestovního ruchu na dané území a vyjadřuje intenzitu turistické aktivity v destinaci. Defertova turistická funkce je po dosazení získaných hodnot (2019), tedy *počtu stálých lůžek* = 94 444 a *počtu stálých obyvatel* = 1 331 464, vypočítána podle Rov. (9) uvedené v kapitole 2.2.

$$T_{(f)} = 7,132 \quad (9)$$

Získaná hodnota $T_{(f)}$ se nachází v rozmezí 4–10, udává tedy pro destinaci nevýraznou turistickou aktivitu. Nevýhoda této funkce spočívá v uvažování pouze turistických lůžek, nezohledňuje také jednodenní návštěvníky. Zjištěný výsledek může být zavádějící, protože turismus se vyskytuje zejména v konkrétních městských částech. Intenzita cestovního ruchu v nejméně turisticky zatížené městské části Praha 1 dosahovala v roce 2019 hodnot 230.

Následně byla vypočítána modifikace Defertovy turistické funkce, ukazatelem je intenzita cestovního ruchu. Po dosazení hodnot do Rov. (10) popsané v kapitole 2.2, je zjištěna intenzita cestovního ruchu pro rok 2019.

$$TI = 14,05$$

(10)

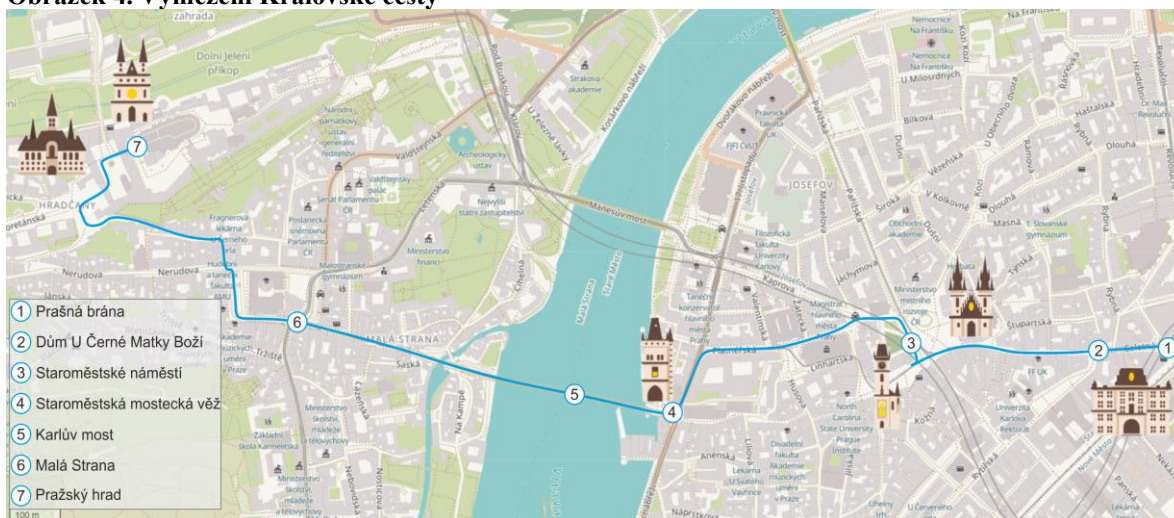
Hodnota intenzity cestovního ruchu značí, kolik přespávajících turistů připadá na jednoho obyvatele. Získaná hodnota byla komparována s dostupnými hodnotami krajů České republiky. Silnější intenzitu cestovního ruchu zaznamenává pouze kraj Karlovarský, kde připadá necelých 18 přenocujících turistů na obyvatele. V porovnání s dalšími hlavními městy Praha dosahuje poměrně vysoké intenzity, z dostupných hodnot lze uvést Budapešť jejíž intenzita byla pouze 5,2 nebo Vídeň, která vykazovala intenzitu 8,7.

4.5 Královská cesta

S ohledem na stále zvyšující se počet návštěvníků přijíždějících do Prahy je nutné také myslet na negativní důsledky tohoto jevu, kdy se na poměrně malém území střetává množství aktivit pro turisty (dochází k turistifikaci oblasti, změně rezidenčních funkcí na turistické) a vlastními rezidenty. Již výše byl nastíněn patrný rozdíl, který vzniká mezi dvěma nejnavštěvovanějšími městskými částmi Prahou 1 a Prahou 7. Návštěvnost Prahy 1 v roce 2019 vysoce převýšila se svým počtem 10 308 343 návštěvníků městskou část Prahy 7, která zaznamenala 2 985 244 návštěvníků, tedy o více jak 7 milionů návštěvníků méně. Atraktivnosti získávají památky Prahy 1 výhodnou polohou v centru města, historickým významem a jedinečným historickým rázům. Příkladem k analýze je uvedena Královská cesta, která je jednou z nejvíce zatěžovaných oblastí Prahy, a využívaná data z uskutečněného výzkumu, který zde proběhl v roce 2015 (Dumbrovská, Fialová, 2016).

Královská cesta na 3 km trasuje mnoho významných pražských památek, spojujících na cestě od Prašné brány k Pražskému hradu. Od vstupního bodu dále vede okolo Domu u Černé matky Boží, Menhartovského paláce a vstupuje na Staroměstské náměstí s radnicí, kde lze spatřit orloj, pokračuje na Malé náměstí, přes Karlovu ulici, kolem Klementina a vstupuje na Karlův most. Dále je vedena na Malostranské náměstí a Nerudovou ulicí k Pražskému hradu.

Obrázek 4. Vymezení Královské cesty

Zdroj: vlastní zpracování dle UNESCO Czech

Královská cesta se tak stává tradičním cílem turistů a návštěvníků Prahy. Přesycenost tohoto místa návštěvníky může vést k pozitivním, ale také negativním vlivům na historické centrum města. Za pozitivní lze označit investice vložené do oprav budov historického centra města, které pramení (nejen) z vyšších příjmů podnikatelských subjektů, jenž jsou v rámci cestovního ruchu rozvíjeny. To lze dokázat například na vývoji počtu hromadných ubytovacích zařízení a s nimi se odvíjející počet lůžek v letech, uvedeném v letech 2000-2015, který má narůstající tendenci.

Tabulka 10. Vývoj počtu hromadných ubytovacích zařízení a počtu lůžek v Praze v letech

	2000	2005	2010	2015	2019
Počet hromadných ubytovacích zařízení	502	597	630	797	817
Počet lůžek	68 379	66 351	82 559	91 059	94 444

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ

Negativním dopadem je jednoznačná turistifikace oblasti, která se začíná proměňovat v turistické území, což doprovází neřízený rozvoj oblasti. Podnikatelské subjekty se počínají transformovat na primárně turistické. Samotná struktura historické části města, jenž je tvořena nepříliš širokými ulicemi, nepřispívá k průchodnosti, zvláště jsou-li pak tyto prostory zaplněny většími skupinami turistů s průvodci. Na samotné

degradaci celkového dojmu se významně podílí také vizuální znečištění (jako například poutače, vývěsné štíty) a hlukové znečištění (zahrádky kaváren a restaurací, noční podniky) nebo vznikající patologické jevy. Následující tabulka č. 11 dokazuje převažující zastoupení turistických subjektů na Královské cestě nad subjekty rezidenčními v roce 2015.

Tabulka 11. Převažující funkce subjektů při Královské cestě v roce 2015

Funkce	Počet subjektů	Počet subjektů %
Turistická ¹	349	86 %
Turisticko-rezidenční	17	4,2 %
Rezidenčně-turistická	10	2,5 %
Rezidenční	27	6,7 %

Zdroj: zpracování vlastní dle Dumbrovské a Fialové (2016)

Z výše uvedené tabulky lze zaznamenat, že počet subjektů s čistě rezidentskou funkcí na Královské cestě převažuje a tvoří až 86 % z celkem 403 autory sledovaných subjektů. Pouze 27 subjektů má primárně rezidenční funkci, zbylé sledované subjekty tvoří více či méně funkci turisticko-rezidenční. Významným fenoménem v oblasti Královské cesty se stává změna funkce budov k rozvoji ubytovacích zařízení. Jak bylo definováno výše, počet ubytovacích zařízení a počet lůžek v Praze každoročně roste, dochází tak k rozšiřování kapacit na úkor rezidenčních oblastí. Příkladem lze uvést Václavské náměstí, které svou rezidenční základnu již téměř nemá. Dle získaných dat z uskutečněného výzkumu v roce 2015 pak subjekty naplňovaly především maloobchodní a stravovací funkci. Zbylé sledované subjekty tvořily funkci ubytovací, kulturní nebo administrativní.

Negativní vlivy nadměrného turistického ruchu a vytváření turistického okrsku může mít negativní vliv na zážitky a spokojenost turistů a zároveň velmi snižovat kvalitu života obyvatel a uživatelů města.

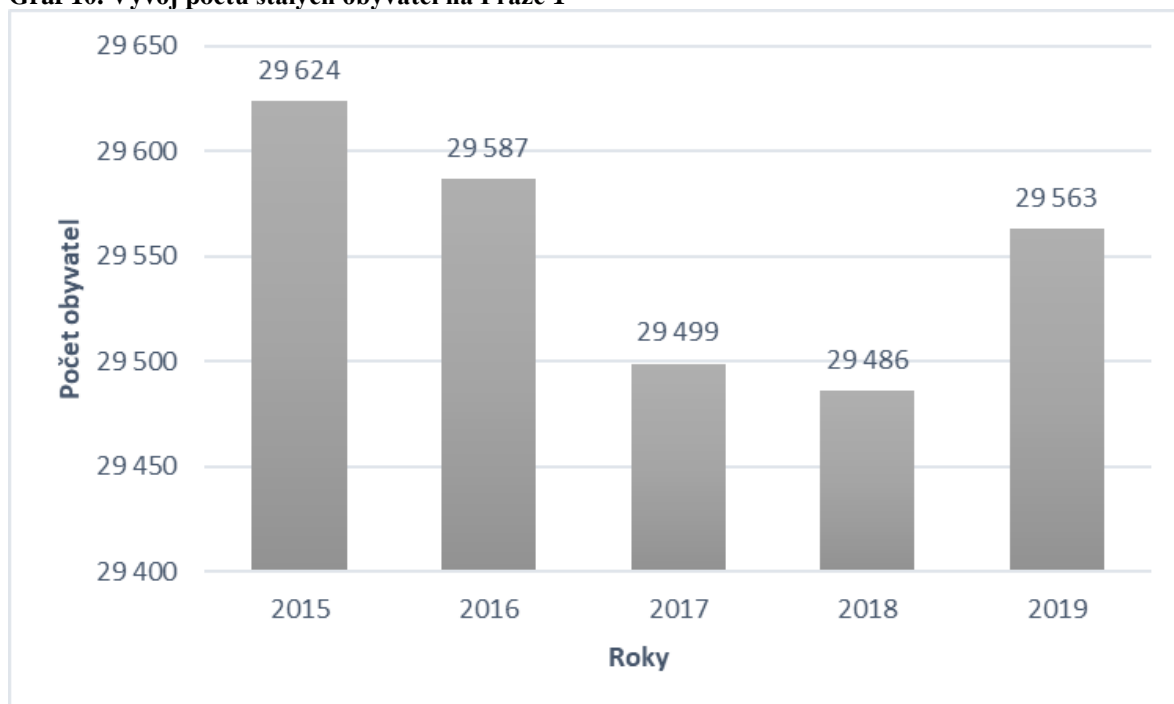
¹ Turistické funkce představují například směnárny, prodejní galerie, prodejny suvenýrů, specifické druhy muzeí a další.

4.5.1 Charakteristika Prahy 1

Městská část Prahy 1 se rozkládá v jádru města, na obou stranách řeky Vltavy, a představuje asi 1 % celkového území hlavního města. Turisticky představuje nejzajímavější městskou část, celé území se nachází v Pražské památkové rezervaci a památky jsou tak zapsány na Seznam kulturních památek UNESCO. I díky tomuto faktu, jsou památky městské části jedny z nejnavštěvovanějších. Z dat přístupných na portálu Prahy 1 je zjištěno, že se na území městské části nachází na 1 264 památkově chráněných objektů, z nichž je přibližně 60 % starších více než sto let. Vývoj počtu trvale žijících obyvatel Prahy 1 dlouhodobě klesá. Ačkoliv se může zdát, že tento trend byl vyvolán nadměrným přílivem turistů, pokles však probíhá přibližně od 19. století. Pozvolna dochází ke zpomalování tohoto procesu (Praha1, 2018).

V následujícím grafu č. 10 je zanesen vývoj počtu stálých obyvatel dle dostupných dat Českého statistického úřadu. Lze konstatovat, že do roku 2018 vývoj počtu obyvatel mírně klesá. Absolutní meziroční úbytek mezi lety 2015/2016 činil 39 stálých obyvatel. O rok později, v roce 2017, tento úbytek činil již 88 obyvatel. Lze zaznamenat, že mezi roky 2018/2019 však došlo k přírůstku obyvatelstva, absolutně tento přírůstek činil 77. Je nutno poznamenat, že data o stálých obyvatelích mohou být mírně zkreslena, a to například obyvateli, jenž nejsou započítáváni do statistik a kteří na území Prahy 1 nemají trvalé bydliště, ale trvale zde žijí. Současně také dochází k případům, kdy lidé na území městské části trvalé bydliště mají, nicméně se zde nevyskytují a prostory pronajímají v rámci ubytování turistů.

Graf 10. Vývoj počtu stálých obyvatel na Praze 1

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ

4.6 Rozbor: Anketa Prahy 1

Pro časopis Sociální teorie proběhla v termínu mezi 26. 03. – 26. 04. roku 2019 anketa *Co pro vás znamená Praha 1?*, jejímž cílem bylo veřejnosti zprostředkovat názory zejména stálých obyvatel pražského centra. Anketa volně navázala na již realizované šetření, které proběhlo v letech 2007-2009 a které poskytuje socioekonomické analýzy městské části Praha 1 nebo aktuálnější průzkum agentury IBRS z roku 2019, sledující stav spokojenosti obyvatelstva (Lachmann, 2019). Autor sám uvádí, že vzorek není dostatečně reprezentativní, pro účely této práce je však dostačující.

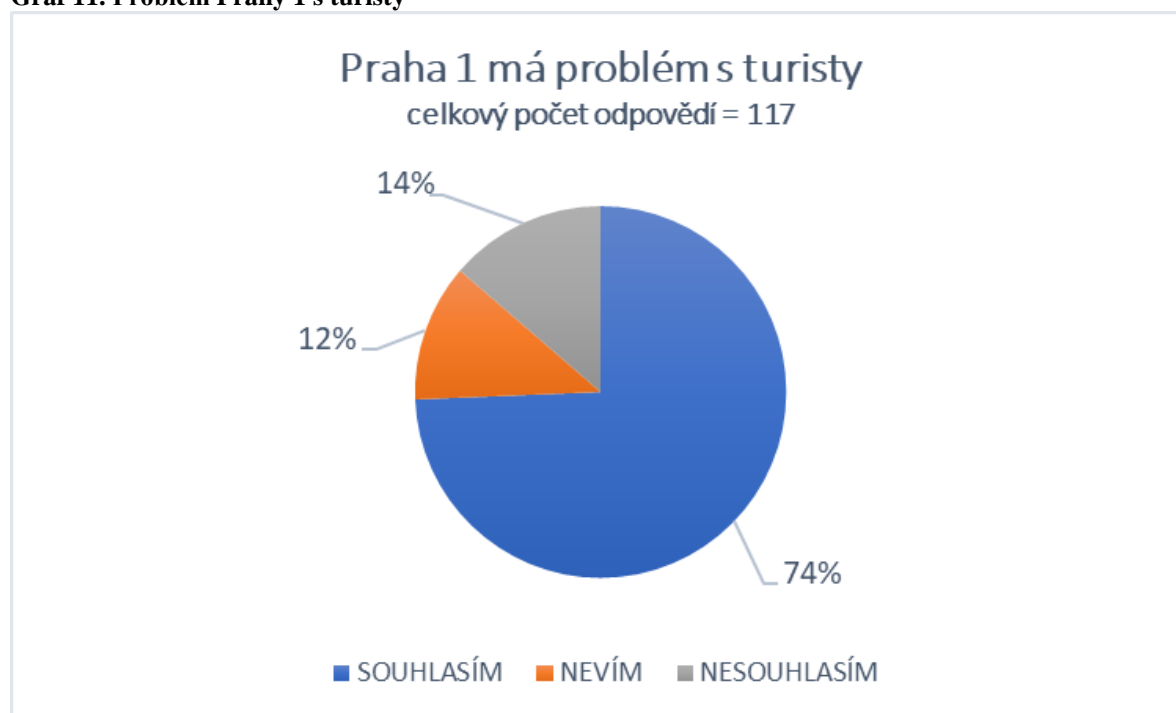
Anketu vyplnilo 121 respondentů. Více jak polovinu dotazovaných, tedy 52,9 % tvořili muži, 44,6 % ženy a zbylá 2,5 % pohlaví nevedlo. Věk respondentů byl nejčastěji zastoupen v rozmezí 26-35 let a 36-45 let. Nejčastějším důvodem pro návštěvu Prahy 1 bylo trvalé bydliště, zaměstnání nebo účast na kulturních akcích, památkách či návštěva restaurací a barů.

Dle dostupných dat bylo zjištěno, že více jak polovina respondentů vnímá za posledních 10 let negativní změnu Prahy 1. Pro následující analýzu byly vybrány výroky korespondující s výše definovaným problémem turistifikace, na které respondenti mohli odpovídat ve škále souhlasím, spíše souhlasím, nevím, spíše nesouhlasím a nesouhlasím.

Tyto odpovědi byly sdruženy do tří kategorií, a to souhlasím, nevím nebo nesouhlasím. Odpovědi respondentů byly v této části ankety dobrovolné, počet n=121 dotazovaných proto v některých otázkách nekoresponduje. Na příslušném grafu je vždy uveden celkový počet zaznamenaných odpovědí.

Z následujícího grafu č. 11 je možné pozorovat, že většina respondentů vnímá v Praze 1 problém s turisty, 87 zúčastněných, tedy 74 %, se proto vyjádřilo kladně, 12 % respondentů neví a 14 % respondentů problém s turisty na Praze 1 nevnímá.

Graf 11. Problém Prahy 1 s turisty

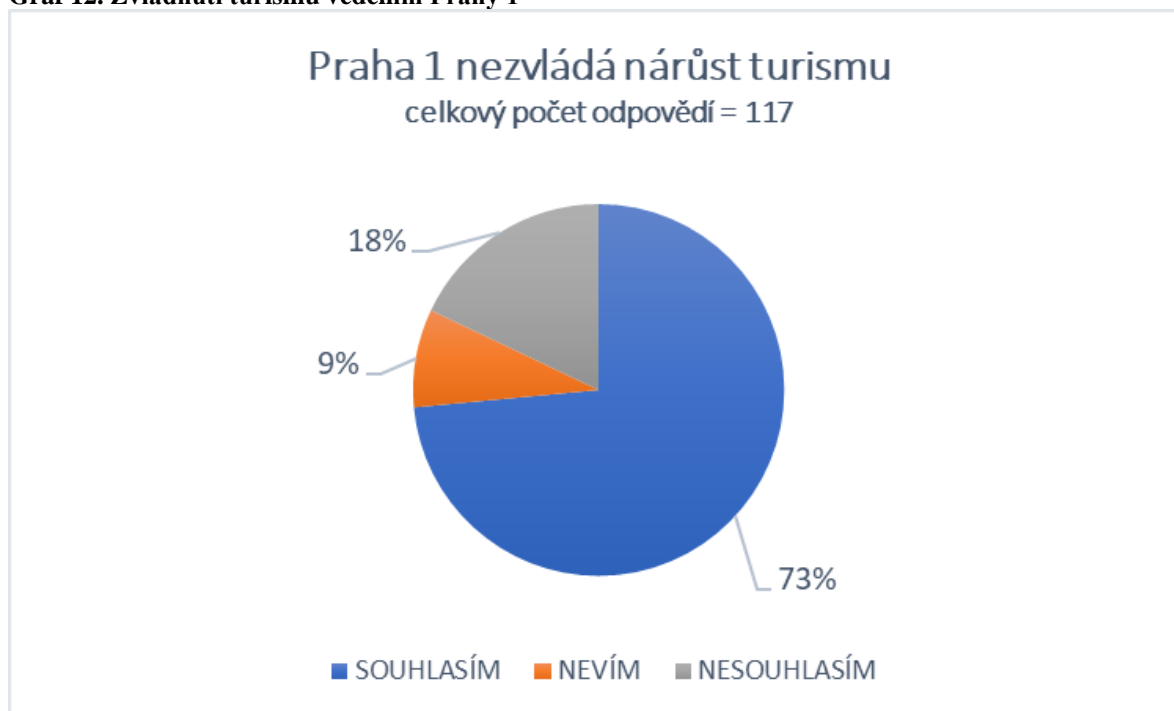

Zdroj: vlastní zpracování dle Lachmanna (2019)

S vnímáním zvýšeného počtu návštěvníků a celkového problému s nárůstem počtu turistů se váže také s vnímáním toho, jakým způsobem dle rezidentů situaci zvládají řešit samotná města. Graf č. 12 nicméně dokládá, že dle většiny respondentů, Praha 1 nárůst turismu nezvládá a nevidí dostatečnou snahu zastupitelů, kladně se proto vyjádřilo 86 z nich, tedy 73 % dotazovaných. Naopak 21, tedy 18 %, respondentů vnímá cestovní ruch na Praze 1 za zvládnutý. Zbýlých 9 % respondentů se k otázce vyjádřilo neurčitě.

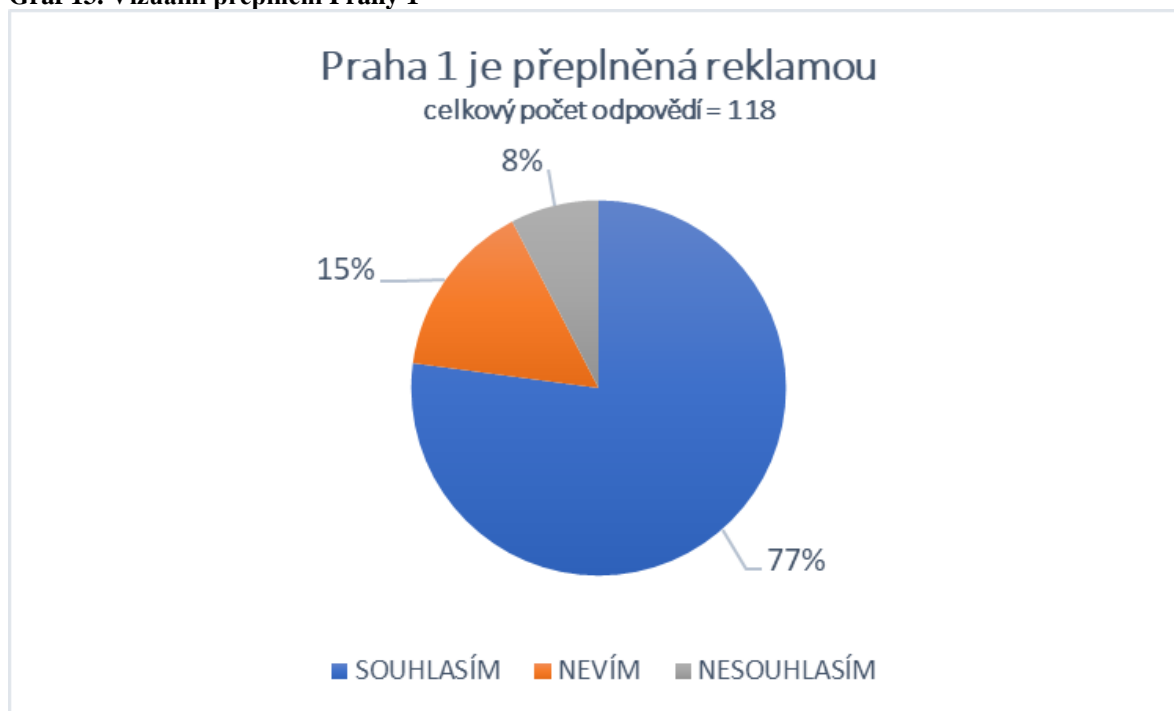
Graf 12. Zvládnutí turismu vedením Prahy 1

Zdroj: vlastní zpracování dle Lachmanna (2019)

Na níže uvedeném grafu č. 13 lze zaznamenat, že opět více jak $\frac{3}{4}$ respondentů vnímá Prahu 1 jako přeplněnou reklamou. Svůj souhlas vyjádřilo 91 dotazovaných a pouze 9 respondentů uvedlo, že nesouhlasí. Reklamy vedou k vizuálnímu znečištění území a mohou výrazně degradovat jeho autentický historický ráz. Že je pro veřejný prostor Prahy 1 typická reklama pak zdůrazňuje 59,5 % respondentů. Častější odpověď na tuto otázku, tedy čím je veřejný prostor typický, byla pouze jedna, a to kdy pro 62 % dotazovaných znamená zejména kulturu. Zde nutno podotknout, že na začátku roku 2020 Praha přistoupila k novým pravidlům řešení veřejného prostranství. Dle tiskové zprávy úřadu Prahy 1 došlo k přesunu části hromadných komerčních akcí do jiných částí Prahy, aby tak bylo turistickým ruchem namáhanému centru uleveno. Zároveň jsou upravovány možnosti pořádání komerčních akcí na mnoha místech na Praze 1. Novými jsou také regule pro označování provozoven, které mají zamezit vizuálními smogu (omezení křiklavých prvků, blikajících/pohybujících se poutačů nebo polepů).

Graf 13. Vizualní přeplnění Prahy 1

Zdroj: vlastní zpracování dle Lachmanna (2019)

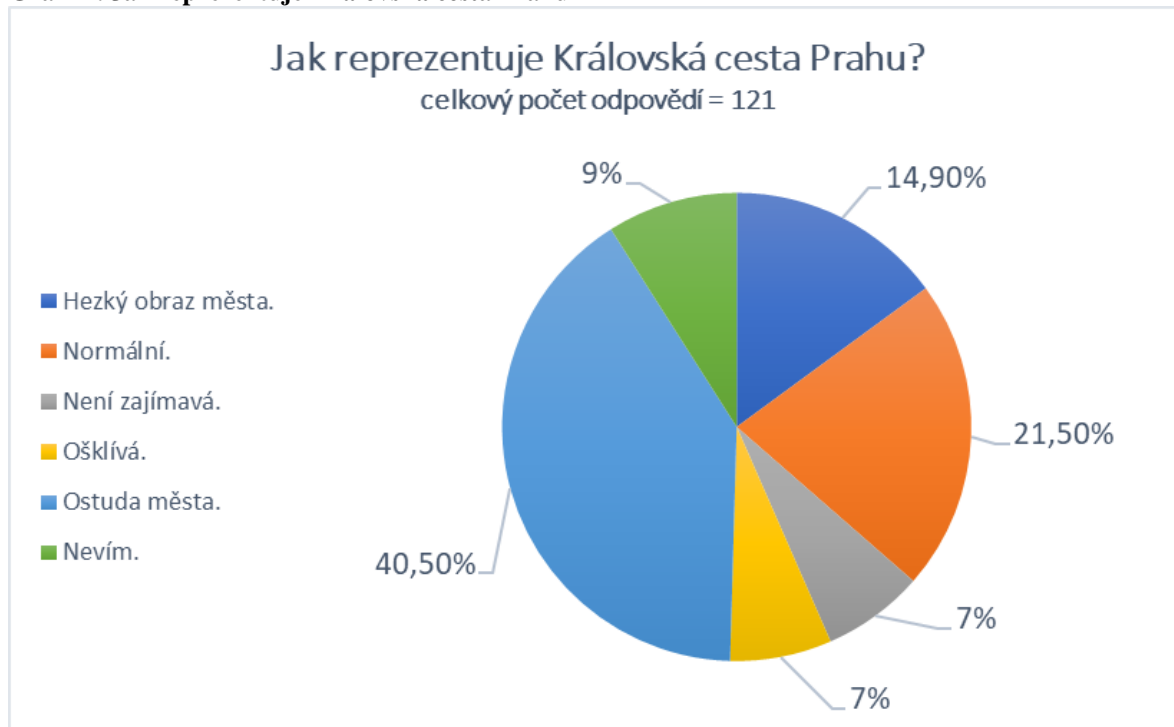
Nejvýraznějšími prvky vizuálního smogu pak byly respondenty označeny zejména reklamy, výlohy obchodů, ale také parkující automobily nebo koloběžky a kola volně odstavené v ulicích. Na 41 % respondentů pak také považuje za vizuální smog zanedbanost některých budov v historickém centru.

Z dalších výpovědí respondentů vyplývá, že nejčasteji obyvatelé Prahy 1 vnímají problém s dopravou. A to nejen jako vizuální smog díky velkému množství parkujících, ale také díky velkému množství projíždějících automobilů a překážkou je také systém parkování. Dalším potíží veřejného prostoru se dále stal turismus. Obyvatelé shledávají problém ve ztrátě autenticity nabídky zboží (trdelník, falešná historická vozidla, matrijošky), které mohou dlouhodobě měnit charakter území. To je sledováno i proměnou nabídky služeb, které mají především turistický charakter.

Anketa se zabývala i konkrétními turistickými fenomény v Praze, jímž je také výše analyzovaná Královská cesta. Odpovědi na anketní otázku jak reprezentuje Prahu jsou zaznamenány v grafu č. 14. Z celkového počtu 121 respondentů 40,5 % z nich vnímá Královskou cestu jako ostudu Prahy a pro 7 % dotazovaných je Královská cesta dokonce ošklivá. Dalších 7 % dotazovaných vnímá cestu jako nezajímavou. Naopak až 21,5 %

respondentů vnímá tento fenomén vesměs pozitivně a myslí si, že je poměrně normální. To, že Královská cesta dotváří hezký obraz Prahu uvedlo necelých 15 % dotazovaných.

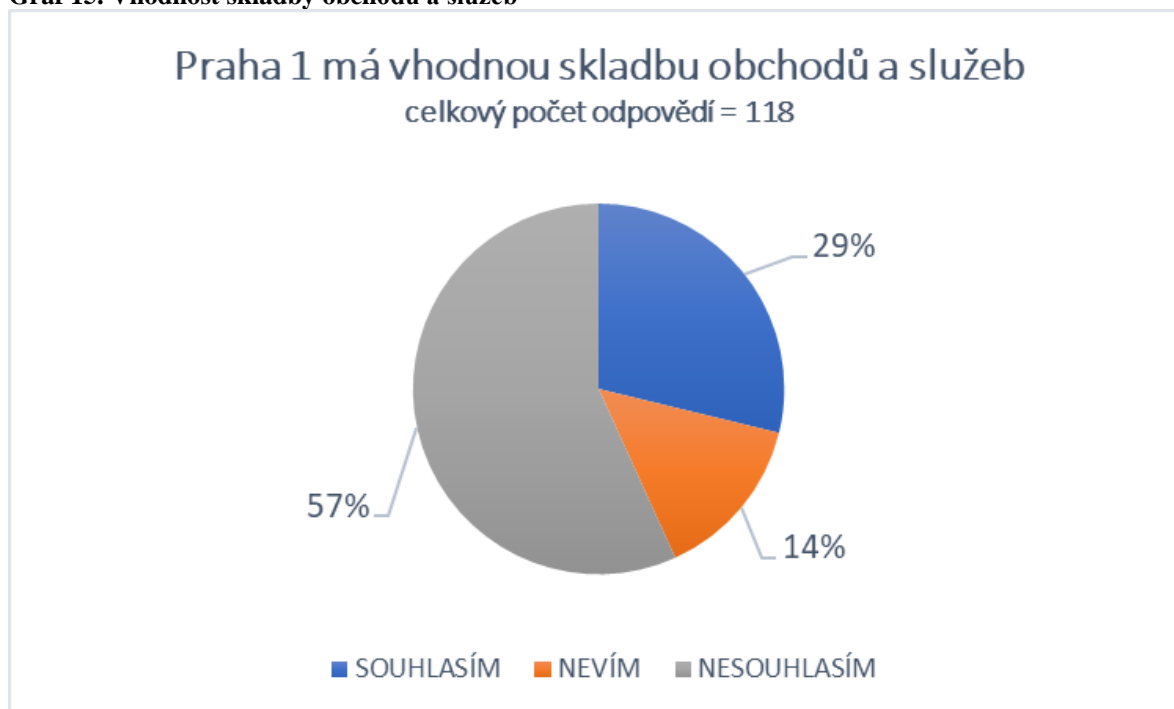
Graf 14. Jak reprezentuje Královská cesta Prahu

Zdroj: vlastní zpracování dle Lachmanna (2019)

V kapitole 4.5 byl rovněž řešen problém související s fenoménem Královské cesty, a to přeměna podnikajících subjektů na subjekty s turistickou funkcí. Graf č. 15 zachycuje odpovědi respondentů, z nichž vyplývá, že si více jak polovina myslí, že na Praze 1 je nevhodná skladba obchodů. Toto tvrzení může mít spojitost s výše definovanými problémy turistického okrsku, který zde vzniká, a jehož negativním dopadem je jednoznačná proměna subjektů na ty, které mají čistě turistickou funkci. To však negativně ovlivňuje vlastní obyvatelé, pro něž se mnohé služby stávají nedostupnými a jsou nuceni za nimi docházet případně dojíždět do jiných městských částí. Zbýlých 29 % dotazovaných skladbu obchodů vnímá v místě jako vhodnou a 14 % neví.

Graf 15. Vhodnost skladby obchodů a služeb

Zdroj: vlastní zpracování dle Lachmanna (2019)

Území Prahy 1 je velmi silně poznamenáno cestovním ruchem, a to zejména z pohledu vlastních obyvatel. Výše definované trendy do Prahy každoročně přinesly přibližně o půl milionu turistů více. Většina z nich samozřejmě míří na místa, které je možné najít v historickém centru. Pro samotné obyvatelstvo to znamená, že některá místa jsou v určitý čas téměř neprostupná. Převaha turistických obchodů a služeb, restaurací a barů, ale také rozšiřování nabídky ubytování a s tím spojené zvyšující se ceny nemovitostí a dostupnost bydlení, vede k vytlačování vlastních obyvatel z území. To může představovat projev nadměrného turismu. Ten také Autoři Cheer, Milano a Novelli (2018) definují jako: „*nadměrný růst návštěvníků vedoucí k přeplněnosti v oblastech, kde obyvatelé trpí dočasnými i sezónními vrcholy cestovního ruchu, které je nutí k trvalým změnám jejich životního stylu, přístupu k vybavení a jejich všeobecné pohody*“. Overturismus se netýká pouze Prahy, ale mnoha evropských i mimoevropských měst a stává se všeobecně globálním problémem.

5 Výsledky a diskuse

V následující části budou diskutovány výsledky diplomové práce. Zkoumaným faktorem byly dopady cestovního ruchu na konkrétní lokalitu a vlivy, které na ni působí. Odborné studie v rešeršní části práce vnímají rychlý rozvoj cestovního ruchu a také jeho multidisciplinaritu. Často jsou zmiňovány pozitivní dopady na ekonomiku země, vysoký podíl na tvorbě hrubého domácího produktu a také navýšení pracovních příležitostí a možností k podnikání. Goeldner a Ritchie (2013) však nevidí přínosy cestovního ruchu pouze v pracovních příležitostech a pozitivních dopadech na ekonomiku země, ale vnímají cestovní ruch také jako činitele, jenž podněcuje řadu změn. A to změn při ochraně kulturních památek, životního prostředí, ale i ve zvyšování vzdělanosti a kulturního přehledu lidí a zájem o lokální kulturu. Podle Páskové (2008) se však v tento okamžik dostávají do popředí otázky týkající se udržitelnosti cestovního ruchu, jenž jsou pevně spjaté se zvýšenou koncentrací turistů vyhledávajících konkrétní destinaci.

Je skutečností, že cestování se stává všeobecným jevem, všeobecnou lidskou aktivitou. Zvýšená koncentrace turistů v jedné lokalitě však může vést k závažným dopadům na její přírodní i socio-kulturní prostředí. Zelenka (2013) uvádí jako příklad negativních dopadů na přírodní prostředí rizika, která narušují celé ekosystémy. Pásková (2008) vymezuje druhy lidské aktivity jako je sešlap nezpevněné půdy, horolezectví nebo vodáctví, které vede k urychlování přirozené eroze. Goeldner a Ritche (2013) pak přináší pohled na negativní dopady v socio-kulturním prostředí jako je odpor místních obyvatel vůči turistům, degradaci území, vznik inscenizace a ztráta autenticity. To dokládá také Dumbrovská a Fialová (2016), které definují příklad Královské cesty jako turistického fenoménu.

Na základě provedených zjištění lze konstatovat, že probíhající procesy spojené s masovým turismem a turistifikací historického centra města výrazně narušují život obyvatel, což je možné doložit při rozboru ankety Prahy 1. Městská část Praha 1, ve které se nachází velké procento historických památek, totiž dle zjištěných a zanalyzovaných dat svou návštěvností výrazně převyšuje nad ostatními městskými částmi. Královská cesta, která trasuje právě mnoho významných památek, se stává tradičním cílem turistů. To může vést ke koncentraci problémů do jedné konkrétní lokality a má za následek mizení běžného života z území. Tuto skutečnost dokládá i provedená analýza výzkumu Královské cesty provedeným autorkami Dumbrovskou a Fialovou (2016). Na základě hodnocení bylo

zjištěno, že při Královské cestě v roce 2015 na 86 % subjektů tvořilo pouze turistickou funkci. Čistě rezidenční funkci zde zastávalo pouze 6,7 % subjektů. Dle Dumbrovské a Fialové (2016) je zde právě proto možné jednoznačně identifikovat turistický okrsek, zejména díky převažující koncentraci turisticky orientovaných atraktivit. V návaznosti na Královskou cestu bylo provedenou analýzou zkoumáno dotazníkového šetření (Lachmann, 2019), které probíhalo mezi obyvateli Prahy 1 ($n=121$ respondentů), zde až 40,5 % dotazovaných vnímá Královskou cestu jako ostudu města a 7 % si o ní myslí, že je ošklivá. Většina dotazovaných obyvatel Prahy 1 pak považují turismus v lokalitě za nezvládnutý. Dumbrovská a Fialová (2016) poukazují na problémy se ztrátou autenticity, jako je prodej suvenýrů, jenž nemají s lokalitou spojitost. Lachmannova (2019) anketa pak poukazuje na další vizuální znečištění centra, jako jsou falešná historická vozidla nebo výrazná reklama.

Získaná data z Českého statistického úřadu byla v jednotlivých kapitolách praktické části práce analyzována a vyhodnocována. Provedenou analýzou dat byl identifikován jednoznačně rostoucí trend v počtu příjíždějících návštěvníků, z nichž většina míří na místa v historickém centru. Tento trend lze rovněž doložit provedenou analýzou dat o zatíženosti regionu návštěvností. Počet hostů v hromadných ubytovacích zařízeních od roku 2013 roste. Zatímco v roce 2013 Prahu navštívilo 5,9 milionů návštěvníků, v roce 2016 již byla překročena hranice 7 milionů. Více než 8 milionů návštěvníků se poté v Praze ubytovalo v roce 2019.

Za pomoci indexní analýzy byly v práci následně kalkulovány průměrné koeficienty růstu u zahraničních i domácích návštěvníků. Data byla u obou ukazatelů vztažena na roky 2010-2019. Dle provedené analýzy bylo zjištěno, že v průměru dochází k nárůstu zahraničních hostů o 5,7 % ročně, u domácích hostů se poté jedná o nárůst o 7,8 % ročně. Z celkového počtu zahraničních návštěvníků byly posléze identifikovány nejvýraznější zdrojové země lokality. Nejvýznamnější a tradiční zdrojovou zemí se pro Prahu stává Německo. Ačkoliv svého vrcholu v počtu příjíždějících návštěvníků země již zřejmě dosáhla, dle dostupných a zkoumaných dat se přesto i v roce 2020 stala nejvýraznější. Taktéž byla vypočtena predikce trendu vývoje příjíždějících návštěvníků do lokality. Při zachování dosavadních podmínek, které byly v cestovním ruchu nastaveny v roce 2019 bylo odhadnuto, že v roce 2020 by Prahu navštívilo více než 8,627 milionů hostů. K tomuto nárůstu bohužel nedošlo, byla tak komparována data odhadovaná s reálnými.

Dále byla zatíženost regionu zkoumána také dle počtu hromadných ubytovacích zařízení v lokalitě, jejichž trend je taktéž rostoucí. To dokládá například Tab. č. 10, která prezentuje vývoj počtu lůžek v Praze od roku 2000 do roku 2019, kdy došlo k nárůstu o 26 065 lůžek. Neřízený rozvoj této lokality však může vést až ke ztrátě turistického potenciálu.

Aby území bylo možné udržitelně řídit, je důležité určit jeho limit, tedy únosnou kapacitu. Zelenka a kol. (2013) uvádí, že cílem tohoto ukazatele je odhadnout mezní hodnoty počtu účastníků cestovního ruchu. Pásková (2008) pak nahlíží na sociokulturní únosnou kapacitu jako na limity, jejichž překročení se projevuje v nežádoucích změnách v místní komunitě, změnou životního stylu a ztrátou kulturní identity. Zároveň uvádí šest fází životního cyklu destinace dle Butlera. Provedenými analýzami lze zhodnotit, že vybraná lokalita, tedy hlavní město Praha, dospěla do fáze konsolidace (upevnění), kdy se v Praze vytváří velké hotelové řetězce, globální služby a fastfoody. Dle zhodnocování tempa růstu a počtu návštěvníků v hromadných ubytovacích zařízeních je zde otázkou, zda již dochází k nasycenosti a počet návštěvníků tak dosahuje vrcholu, či nikoliv. V takovém případě, kdy by k nasycenosti docházelo, by se lokalita nacházela již ve fázi stagnace, ve které dochází k nevratným a zejména nežádoucím změnám v destinaci. Postoj místních obyvatel je v této fázi k návštěvníkům již velmi negativní a převládá antagonismus.

Stejně tak, jako ve svém článku definují autoři Cheer, Milano a Novelli (2018) se i Praha dle provedených analýz postupně přidává po vzoru velkých měst na seznam lokalit bojujících s overturismem. Na obyvatele tak doléhají dopady nadměrného turismu a jejich postoj k turistům je dle analyzovaných dat vesměs negativní, což koresponduje s fází stagnace na základě životního cyklu podle Butlera. Je proto nutné zavést opatření, která budou mít za cíl snížení zátěže na lokalitu a vytvoření pravidel, která zajistí fungování cestovního ruchu současně s fungováním vlastních obyvatel. S tímto se jistě váže i problém krátkodobých ubytování, jehož řešení v současné době bohužel selhává na nedostatečném legislativním základu, který by služby krátkodobého pronájmu mohl pozitivně ovlivňovat. Lokalitu je však třeba ochránit komplexně, a to za pomoci nejen vlastních obyvatel, ale také úřadů k tomu kompetentních.

Analýza dopadů je však mírně komplikována pandemií nemoci SARs-CoV-2 a hygienickými opatřeními, které ji doprovází. Lze tak těžko předvídat, jaké další kroky

v rámci udržitelnosti destinace budou podniknuty. Jen za rok 2020 Praha zaznamenala rekordní úbytek hostů, který činil -5 866 057 návštěvníků. Tento úbytek návštěvníků a pozastavení cestovního ruchu, které stále trvá a restriktce s tímto spojené vedly k velkým finančním ztrátám a zániku mnoha služeb a podniků. Ministerstvo pro místní rozvoj (2020) uvádí odhady ztrát v řádu miliard. Nelze tedy předvídat, zda dojde k zavedení nových opatření, které by vedly ke zlepšení situace, či nikoliv.

6 Závěr

Cílem diplomové práce bylo zanalyzovat vlivy a dopady cestovního ruchu na přírodní a socio-kulturní prostředí v Praze a monitorovat turistické toky. Dalším dílčím cílem bylo hodnocení turistické zátěže území za pomoci vhodných funkcí a analýza vlivu turismu na místní obyvatelstvo.

Problematika byla řešena na území města Prahy, které má jakožto hlavní město zvláštní postavení jako centrum politiky, státních institucí, vzdělávání, ale také kultury. Charakteristickým rysem je i význačné postavení coby jednoho z regionů země. Díky vhodným podmínkám, ale také velkému množství historických a přírodních památek je Praha velmi často vyhledávanou destinací. Její centrum si zachovává historický ráz a vlastní historické centrum je jedním z největších a nevýznamnějších památkových území v republice.

Zatíženost regionu cestovním ruchem byla mimo jiné definována také na základě údajů o kapacitách hromadných ubytovacích zařízení, kdy počet ubytovacích zařízení v Praze představuje okolo 8,7 % z celkového počtu zařízení v České republice. Ubytovací zařízení jsou velmi často vázána na místa, kde se vyskytují atraktivity pro účastníky cestovního ruchu, proudící tok návštěvníků do těchto území pak zasahuje do přírodního, ale také kulturního a společenského rázu území. Návštěvnost těchto zařízení v Praze od roku 2013 poměrně výrazně stoupá, a to zejména návštěvníky zahraničními. V průměru dochází k nárůstu zahraničních turistů o 5,7 % ročně. Rostoucí zastoupení mají ale i hosté rezidentní. Počet domácích návštěvníků se totiž od roku 2010 do roku 2019 téměř zdvojnásobil a průměrné tempo růstu tak činí nárůst o 7,8 % ročně.

Velký zásah do cestovního ruchu podnítila celosvětová pandemie nemoci SARS-CoV-2. Restrikce spojené s pandemií srazily celosvětově cestovní ruch na minimum, a to mělo dopad nejen na vývoj počtu návštěvníků, ale také strukturu zdrojových zemí Prahy. K největšímu propadu pak došlo v měsíci dubnu, kdy Prahu navštívilo pouze 4 394 hostů, z toho pouhých 1026 nerezidentů.

Celkově lze zhodnotit, že Praha během roku 2020 zaznamenala úbytek hostů, který činil -5 866 057 návštěvníků. Cestovní ruch tak dosahoval na pouhých 27,1 % z roku 2019. Nejvýznamněji se pak na cestovním ruchu podílel první kvartál roku, kdy během měsíců ledna a února byl počet návštěvníků dokonce vyšší než v předchozím roce. Poměrně silný byl také kvartál třetí, kdy docházelo k mírnému znovuoživení cestovního

ruchu a pomalému uvolňování restrikcí. Z výše popsaných důvodů byl vypočten trend pro rok 2020, který byl komparován s reálným počtem návštěvníků v daném roce. Dle výpočtů bylo odhadováno, že za nezměněných podmínek by Prahu v roce 2020 navštívilo na 8 627 379 hostů. Skutečnost se od těchto odhadovaných hodnot liší o -6 449 112 návštěvníků.

Mezi nejnavštěvovanější Pražské památky se řadí především Pražský hrad, lanová dráha na Petřín, samotná Petřínská rozhledna nebo Staroměstská radnice. S ohledem na zvyšující se počet návštěvníků bylo zhodnoceno, že dochází k velkým rozdílům mezi návštěvností jednotlivých městských částí. Praha 1 jako městská část svou návštěvností v roce 2019, která činila 10 308 343 návštěvníků, velmi výrazně převyšuje ostatní městské části. Dochází zde také k turistifikaci, tedy k výrazným proměnám rezidenčních funkcí na turistické. Nejčastěji vyhledávaným turistickým fenoménem se pak stává Královská cesta, která se pomalu stává turistickým okrskem. Jednoznačně zde totiž převažují subjekty, které plní funkci turistickou, a to až 86 % z nich. Zároveň dochází k degradaci celkového dojmu z oblasti, které je zapříčiněno vizuálním smogem a hlukovým znečištěním. Dochází k transformaci rezidenčních oblastí na ubytovací zařízení pro hosty, a tak k vytlačování vlastních obyvatel z území.

Analýzou dotazníkového šetření mezi obyvateli Praha 1 bylo zjištěno, že téměř polovina dotazovaných vnímá negativní změnu Prahy 1, zejména pak problém s výše zmíněnou turistifikací. Až 74 % respondentů vnímá problém s turisty na Praze 1 a současně také vidí problém ve vedení města s nezvládnutím situace spojené s nárůstem turismu. Nejvíce obyvatelům na městské části vadí vizuální znečištění, a to zejména reklamou, koloběžkami či falešnými historickými automobily nebo falešnými symboly České republiky (trdelník a další), které degraduje historický charakter území a ničí jeho autenticitu.

Celkově lze hodnotit, že Praha, zejména pak území městské části Praha 1, je poměrně exponovaným turistickým regionem České republiky. Celkově lze zhodnotit, že jistým pozitivním přínosem jsou ekonomické aspekty, díky nimž dochází ke zvyšování podílu na hrubém domácím produktu a příznivý vliv na domácí hospodářství, a to díky přílivu turistů, jenž zde utrácí peníze. Taktéž je vytvářeno dobré jméno země a značka zajímavé turistické destinace. Za negativní dopady však lze považovat ztrátu autenticity, a to již výše zmíněnými falešnými symboly naší země, které se prodávají v každém

obchodě se suvenýry při Královské cestě. Zároveň také rozběhnutý proces turistifikace, který bude velmi těžko zvrátit, jelikož území má své vlastní limity, které je již možno pociťovat. Přesné počty návštěvníků však není možné spočítat díky jednodenním turistům a také rozvíjejícím se fenoménem ubytování typu Airbnb (pronájem bytů), celkové počty se tak od oficiálních statistik zajisté liší.

Je proto otázkou, zda pozitivní vlivy cestovního ruchu v destinaci stále převládají, či je zde turismus již jasným a zatěžujícím problémem, který je zapotřebí zvrátit. Návrhem k řešení by mohly být určitá omezení, týkající se turistických atrakcí. Ať už jde o výletní lodě, které se plaví po Vltavě a jejichž jízdní řad by bylo možné omezit pouze na několik plaveb denně či omezení obchodů se suvenýry na minimum. Mnoho zemí již pro regulaci cestovního ruchu v konkrétních lokalitách zavádí omezení počtu příjíždějících autobusů s turisty a omezují také místa, kam turistické výpravy mohou vstupovat. Mnoho turistů také dnes již chce zažít opravdovost místa do kterého přijíždí, proto by dalším doporučením mohla být marketingová kampaň prezentující také další historické části a památky města, kterých má Praha opravdu mnoho. Tato strategie by mohla cílit nejen na zahraniční návštěvníky, ale současně taktéž na vlastní, domácí, turisty, a to pak kupříkladu za pomoci sociálních sítí. Jednat se může o krátké příspěvky, fotografie či krátká videa, která by upozorňovala na místa, která jsou turisty běžně opomíjena. Současně by také mohl být vytvořen funkční web, který by na tyto místa odkazoval, zmapoval je a nabízel alternativní turistické trasy.

Funkčním řešením by také mohlo být zavádění či určitá úprava lázeňského nebo rekreačního poplatku, který turisté musí ve vybrané destinaci zaplatit. Aktuální výše poplatku hrazeného v Praze činí pouhých 15,- Kč za osobu. Ke zvyšování, jako možnosti regulace, však přistupuje stále více měst. Některá města zavádí turistický poplatek za vstup do města i pro jednodenní turisty či speciální zábavní daně, které postihují nabídku turistických atrakcí.

Dalším možným doporučením pro Prahu může být omezení vzniku nových hotelů, a to pak zejména v městské části Prahy 1, ve které dle zjištěných dat docházelo k vytlačování obyvatel a některé části obytnou funkci zcela pozbyly. S tím taktéž koresponduje problém krátkodobých pronájmů typu Airbnb, které se Praha pokouší řešit. Původní záměr jako nástroj sdílené ekonomiky se totiž proměnil na profesionalizaci těchto služeb, ze kterých se pro mnoho podnikatelů stává byznys. Praha se toto snaží řešit za

pomoci nové legislativy, která však momentálně není stále dostupná. Mohlo by však dojít k legislativnímu řešení, které by ošetřovalo délku pobytu, zavádělo poplatky či monitorovalo a regulovalo počet těchto služeb a dávalo jisté pravomoci lidem, kteří v domě skutečně bydlí.

Celkově lze zhodnotit, že problém Prahy s masovým turismem je jistě závažný, nicméně není neřešitelný. Lze očekávat, že díky turistickému potenciálu bude zvyšující se trend návštěvnosti pokračovat. Otázkou je, jakým způsobem na toto odvětví dopadne vliv celosvětové pandemie a zda Praha zvládne zavést nové regulace či nikoliv a po rozvolnění zavedených restrikcí se turistům otevře za nových a lepších podmínek.

7 Seznam použitých zdrojů

7.1 Literatura

1. BERÁNEK, Jaromír, 2013. *Ekonomika cestovního ruchu*. Praha: Mag Consulting. ISBN 978-80-86724-46-1.
2. DAMOHORSKÝ, Milan a Vojtěch STEJSKAL, 2012. *Ochrana světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO v střeoevropském právním kontextu: kolektivní monografie*. Praha [i.e. Beroun]: Eva Rozkotová. ISBN 978-80-87488-10-2.
3. DROBNÁ, Daniela a Eva MORÁVKOVÁ, 2010. *Cestovní ruch: pro střední školy a pro veřejnost*. 2., upr. vyd. Praha: Fortuna. ISBN 978-80-7373-079-6.
4. GOELDNER, Charles R. a J. R. Brent RITCHIE, 2014. *Cestovní ruch: principy, příklady, trendy*. Brno: BizBooks. ISBN 978-80-251-2595-3.
5. HESKOVÁ, Marie, 2006. *Cestovní ruch: pro vyšší odborné školy a vysoké školy*. Praha: Fortuna. ISBN 80-716-8948-3.
6. HOUŠKA, Petr, 2014. *Environmentální aspekty potenciálu území pro cestovní ruch*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského. ISBN 978-80-7452-041-9.
7. KOTÍKOVÁ, Halina a Eva SCHWARTZHOFFOVÁ, 2014. *Cestovní ruch a rekreace: organizace, řízení a marketing v destinaci*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4430-7.
8. MALÁ, Vlasta, 2002. *Základy cestovního ruchu*. Praha: Oeconomica. ISBN 80-245-0439-1.
9. NEJDL, Karel, 2011. *Management destinace cestovního ruchu*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika. ISBN 978-80-7357-673-8.
10. PÁSKOVÁ, Martina, 2008. *Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7041-658-7.
11. ROBINSON, Peter, Michael LÜCK a Stephen SMITH, 2020. *Tourism*. 2. vydání. Boston: MA: CAB International. ISBN 978-1-78924-150-1.

12. ŠTÝRSKÝ, Jiří a Jiří ŠÍPEK, 2008. *Geografie cestovního ruchu Evropy a světa: úvod do geografie, geografie světového hospodářství, geografie cestovního ruchu Evropy a světa, komparativní geografie a ekonomika: zdroje a možnosti destinací Evropy a dalších světadílů s důrazem na působení genia loci a zážitkovou turistiku*. Vyd. 4. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7041-442-2.
13. VYSTOUPIL, Jiří a Halina KOTÍKOVÁ, 2017. *Městský cestovní ruch: aktuální témata cestovního ruchu*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-5255-5.
14. ZELENKA, Josef, 2013. *Udržitelný cestovní ruch: management cestovního ruchu v chráněných územích*. Hradec Králové: Gaudeamus. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-244-7.
15. ZELENKA, Josef a Martina PÁSKOVÁ, 2012. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Kompletně přeprac. a dopl. 2. vyd. Praha: Linde Praha. ISBN 978-80-7201-880-2.
16. ZEMAN, Jan, 2002. *Ekonomické základy trvale udržitelného rozvoje*. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 80-244-0420-6.

7.2 Elektronické zdroje

BUSINESSINFO, 2017. Charakteristika Hlavního města Prahy. *BusinessInfo.cz* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/charakteristika-hlavniho-mesta-prahy/>

CZECHTOURISM, 2020. Návštěvnost turistických cílů 2019: Praha. *CzechTourism* [online]. Praha [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://tourdata.cz/data/navstevnost-turistickych-cilu-praha/>

ČESKO. *Zákon č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny*. In: Sběrka zákonů 28/1992. Dostupné také z:

https://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/%24file/z114_1992.pdf

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Cestovní ruch – časové řady. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/cru_cr

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2006. Jaký je podíl cestovního ruchu na ekonomice ČR? *Český statistický úřad* [online]. Praha [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/jaky_je_podil_cestovniho_ruchu_na_ekonomice_cr20061110

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2019. Geografická mapa hlavního města Praha. *Český statistický úřad* [online]. Praha [cit. 2021-03-21]. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/25964602/33012014m001.jpg/b0aef5a1-5892-4fad-a496-b46e92467e1b?version=1.2&t=1423562301576>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2016. *Statistická ročenka hlavního města Prahy: Statistical yearbook of Prague* [online]. Praha: Český statistický úřad [cit. 2021-03-21].

Souborné informace. ISBN 978-80-250-2734-9. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/32989369/33012016.pdf/fec95632-3c69-4a10-a20d-f5015ce16df3?version=1.5>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2017. *Statistická ročenka hlavního města Prahy: Statistical yearbook of Prague* [online]. Praha: Český statistický úřad [cit. 2021-03-21].

Souborné informace. ISBN 978-80-250-2788-2. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/46014674/33012017.pdf/4e96571f-c40e-4258-9eff-74a86d9d99dc?version=1.7>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2018. *Statistická ročenka hlavního města Prahy: Statistical yearbook of Prague* [online]. Praha: Český statistický úřad [cit. 2021-03-21]. Souborné informace. ISBN 978-80-250-2880-3. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/61311952/33012018.pdf/35e894f8-9d3a-433f-8b92-fca83dae1552?version=1.3>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2019. *Statistická ročenka hlavního města Prahy: Statistical yearbook of Prague* [online]. Praha: Český statistický úřad [cit. 2021-03-21]. Souborné informace. ISBN 978-80-250-2933-6. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/91605915/330120.pdf/101cd92f-350e-4971-9c04-8ff8fa299f1f?version=1.15>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2020. *Statistická ročenka hlavního města Prahy: Statistical yearbook of Prague* [online]. Praha: Český statistický úřad [cit. 2021-03-21]. ISBN 978-80-250-3026-4. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/122362684/33012020.pdf/90db0e24-58b9-4348-8aff-86166358de76?version=1.9>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Veřejná databáze. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=statistiky>

DUMBROVSKÁ, Veronika a Dana FIALOVÁ, 2016. Turistické okrsky a turistifikace v Praze: Případová studie Královské cesty. *Studia Turistica* [online]. 7(1) [cit. 2021-03-21]. ISSN 1804-252X. Dostupné z: https://www.studiaturistica.cz/wp-content/uploads/2019/04/studia_turistica_2016_1.pdf

LACHMANN, Filip, 2019. Co pro Vás znamená Praha1? *Sociální teorie* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: http://socialniteorie.cz/wp-content/uploads/2019/08/anketa-co_pro_vas_znamená_praha_1.pdf

LACHMANN, Filip, 2020. Praha ve věku overturismu. *Sociální teorie* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <http://socialniteorie.cz/praha-ve-veku-overturismu/>

KUPČÍKOVÁ, Tereza, 2020. Intenzita a hustota cestovního ruchu. *CzechTourism* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://tourdata.cz/data/intenzita-a-hustota-cestovniho-ruchu/>

MILANO, Claudio, Joseph M. CHEER a Marina NOVELLI, 2018. *Overtourism a growing global problem* [online]. [cit. 2021-02-24]. Dostupné z:

<https://www.researchgate.net/publication/326573468> Overtourism a growing global problem

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR, 2020. *Krizový akční plán cestovního ruchu v České republice 2020-2021* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z:

<https://www.mmr.cz/getmedia/60e1fd39-2eff-481b-a771-1c66b437b9cc/Krizovy-akcni-plan-CR-CR-2020-2021.pdf.aspx?ext=.pdf>

ODBOR PAMÁTKOVÉ PÉČE, 2014. Historické centrum Prahy – Pražská Památková rezervace. *Odbor památkové péče* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z:

http://portalzp.praha.eu/jnp/cz/priroda_krajina_a_zelen/souhrnne_informace_statistika_vyu_ziti_uzemi/priroda_krajina_a_zelen_v_praze_strucne.xhtml

PORTÁL ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY, 2020. Příroda, krajina a zeleň v Praze – rychle a stručně. *Portál životního prostředí hlavního města Prahy* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z:

http://portalzp.praha.eu/jnp/cz/priroda_krajina_a_zelen/souhrnne_informace_statistika_vyu_ziti_uzemi/priroda_krajina_a_zelen_v_praze_strucne.xhtml

PRAGUE CITY TOURISM. Hosté a přenocování – Praha - 2012-2020. *Prague City Tourism* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z:

<https://www.praguecitytourism.cz/cs/nase-cinnost/statistiky/revidovana-data-2012-2020-14818>

UNESCO CZECH. Praha – prohlídka města. *České dědictví UNESCO* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: https://www.unesco-czech.cz/praha/prohlidka-mesta-2/#page_start

ÚŘAD MĚSTSKÉ ČÁSTI PRAHA 1, 2018. Informace o území. *Úřad městské části Praha I* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z: <https://www.praha1.cz/mestska-cast/o-mestske-casti/informace-o-uzemi/>

ÚŘAD MĚSTSKÉ ČÁSTI PRAHA 1, 2020. Praha 1 přijala další opatření proti zahlcenosti centra, schválila pravidla pro označování provozoven a manuál pro veřejná prostranství. *Úřad městské části Praha I* [online]. [cit. 2021-03-21]. Dostupné z:

<https://www.praha1.cz/urad/pro-media/tz-praha-1-prijala-dalsi-opatreni-proti-zahlcenosti-centra-schvalila-pravidla-pro-oznacovani-provozoven-a-manual-pro-verejna-prostranstvi-ode-dneska-take-z-ulic-zacinaji-mizet-telefonni-budky/>

VITÁKOVÁ, Marie, Ing. *Využití kulturních a přírodních památek pro cestovní ruch* [online]. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2007 [cit. 2021-03-17]. Dostupné z: http://www.mmr.cz/getmedia/473a8dbe-5c92-4eef-818e-0252a54c8200/GetFile2.pdf?fbclid=IwAR0INGuhul6dxZgPnImoHUFYFR0I2FnC0gLORs0nLr2ZZT5D_3tnotfuFNY

8 Přílohy

Příloha 1. Otázky z využití ankety „Co pro Vás znamená Praha 1?“

1. Souhlasíte s následujícími výroky?

(Možné odpovědi souhlasím, spíše souhlasím, nevím, spíše nesouhlasím, nesouhlasím)

- a) Praha 1 je přeplněná reklamou.
- b) Praha 1 má problém s turisty.
- c) Praha 1 nezvládá nárůst turismu.
- d) Praha 1 má vhodnou skladbu obchodů a služeb.

2. Jak Královská cesta (Karlova ulice, Karlův most, Mostecká, Nerudova) reprezentuje Prahu?

- a) Vytváří hezký obraz Prahy.
- b) Je docela normální.
- c) Není zajímavá.
- d) Je ošklivá.
- e) Je to ostuda Prahy.
- f) Nevím.